

JOSIP ANTOLOVIĆ

RAZMIŠLJANJA O ISUSU I S ISUSOM

RAZMIŠLJANJA O ISUSU I S ISUSOM

JOSIP ANTOLOVIĆ, DI

RAZMIŠLJANJA O ISUSU I S ISUSOM

Zagreb, 1977.

Naslovna slika na koricama: Marijan Gajšak, DI.: Kip Srca Isusova i Raspelo, izljeveni u bronci, nalaze se u kapelici Sjemeništa DI. u Zagrebu, Fratrovac 38
S dopuštenjem redovničkih poglavara

Izdao i odgovara: Josip Antolović, Zagreb, Fratrovac 38

Tisak: IBG — Tiskara »Zagreb«, Zagreb, Preradovićeva br. 21

PREDGOVOR

Tko u ovoj knjižici bude tražio jednu zaokruženu cjelinu ili čak neki strogo znanstveni sistem, razočarat će se. Istina je da ona govori o Isusu, ali to su posve slobodna i spontana razmišljanja, kako su ih tražile potrebe mojih slušalaca, kojima sam naviještao Gospodina.

Često put sam čuo izraženu želju za propovijedima, koje bi bile prikladne za prvi petak u mjesecu. U toj želji traže se propovijedi koje izravno govore o Srcu Isusovu. Tko želi takve građe naći će je u mojoj knjižici »Lipanjska razmišljanja«. No i u ovoj zbirci snalažljiv će svećenik, koji na prvi petak svojim vjernicima želi naviještati Kristov misterij, naći obilno građe. Ova bi knjižica, bar velikim dijelom, mogla poslužiti i za lipanjske pobožnosti, ako se negdje održavaju.

Isusov pokret

Mladi traže Isusa

Stručnjaci za religioznu sociologiju slažu se u mišljenju da je u posljednje vrijeme poraslo zanimanje za osobu i lik Isusa Krista. Njihovo se mišljenje temelji na nekim činjenicama.

Možda tamo od IV. i V. stoljeća, od doba velikih trojstvenih i kristoloških raspravljanja, nikada se više nego danas nije raspravljalo, a osobito među mladima, o osobi Isusa Krista i Crkvi koju je On utemeljio. Štoviše, g. 1970. rodio se u Americi, a preplavio i Evropu, čitav jedan Isusov pokret mladih. Mladi buntovnici koji prosvjeduju protiv suvremenog potrošačkog društva, protiv nepravednog poretka u svijetu postadoše najedanput »pobožni«. Njihova je super-zvijezda Isus Krist. Oni se nazivaju »Isusovim narodom«, »kršćanima ulice«. Ako je vjerovati raznim reportažama, onda se te nove Isusove pristalice regrutiraju najviše od »hipia«, sljedbenika Mao-a i Che Guevare, a mnogi su okusili već i droge.

U ljetu g. 1970. dva su studenta teologije propješačila čitav američki kontinent vukući na gumenim kotačima golem križ na kojem je bilo napisano: »Isus je najveći osloboditelj«.

Nakon droga, seksualne slobode i života u zajednicama mladi se obraćaju Isusu, daju se krstiti uranjanjem u bazene ili u ocean, javno ispovijedaju svoje grijehe i prijestupe, pjevaju »Alleluia«, žive udržljivo, zanose se nesebičnom ljubavlju prema bližnjemu koju protežu na čitavo čovječanstvo, te pronalaze radost koja ide do zanosa, a uzrok joj je sreća što su otkrili novi i pravi smisao života i što su pronašli onu čvrstu točku, onaj potporanj, onu puninu koja im je nedostajala.

O čemu se tu zapravo radi?

Kakav stav da zauzmemo prema tome »Isusovu valu«, »Isusovu pokretu«, koji je preplavio velik dio svijeta? Da li je to samo tipično američki fenomen, samo »snob«, ili moda, ili jednostavno novi »hobby«, ili čak ludovanje nezrele mladeži, koje će brzo nestati? Što da mislimo o tolikim mladima koje susrećemo i na našim ulicama što nose majice protkane natpisima: »Isus je moj Gospodin« ili o onima što na svoje automobile lijepe parole: »Smiješi se, Bog te ljubi!« ili o čitavim serijama maraka na kojima piše: »Mesija je dobra novost«, »Isus će te razvedriti« itd.? Nisu li sve to pojave na koje možemo samo odmahnuti kao na nešto što će brzo proći?

Da li se tu možda radi o nadomjestku za drogu, o teološkom »hula-hoppu«, o oslobođenju koje će dovesti do još gorega? Da li je sve to samo zanesenjački romantizam umjesto kritičnog razumskog stava, samo sentimentalnost umjesto seksa, čudotvorstvo umjesto vjere, Isus obučen u Che Guevaru ili Che Guevara namaškaran u Isusa? Ti novi Isusovi sljedbenici iznenađuju nas kad ujutro mole molitvu: »Zahvaljujemo ti što smijemo živjeti na ovoj zemlji«, i kad u procesijama viču: »Policajci, mi vas ljubimo«, i kad djevojke šalju u kuhinju.

Znak nade za Crkvu i svijet?

Nije li, možda, ipak sve to znak nade i za Crkvu i za svijet, znak da se rađa nova generacija danas u Americi, a sutra možda i kod nas, generacija koja je protivno od svojih dobro situiranih otaca počela osjećati potrebu za vjerom, za religioznim osloncem, za Biblijom u kojoj će pronaći svjetlo i putokaz za život i životno ponašanje?

O Isusovu pokretu izrekli su već svoja mišljenja i slutnje i najodgovorniji predstavnici kršćanskih religija.

Pavao VI. u audienciji od 20. travnja 1971. rekao je prisutnim mladim glazbenicima aludirajući na pojave »Isusova pokreta«: »Zanimljivi i neobični znakovi; snobizam? diletantizam? Tko zna nisu li mladi oni koji danas prepoznaju Krista kao i oni na dan Cvjetnice? Mi se tome nadamo.«

Glasoviti baptistički propovjednik Billy Graham rekao je o pokretu mladih prema Isusu ovo: »Kad bi se radilo i o modi, ja je promatram blagonaklono.«

Jedan upravitelj Katoličke akcije u Kaliforniji izjavio je: »Svi smo braća u Kristu i nalazimo se na početku velike duhovne obnove kakva se u Sjedinjenim Američkim Državama nikada nije dogodila.«

Bill Bright, osnivač duhovne križarske vojne »Campus«, izjavio je: »Naš je cilj da osvojimo za Krista do 1976. SAD, a čitav svijet do g. 1980. Ali, ako naš Gospodin želi ići većom sporošću, naravno da će biti dobro i tako.«

U nedjelju 15. rujna 1974. bio sam u Taizé-u. Ondje je bilo prisutno oko tisuću mladih. Njihova vanjština i njihovi šatori nisu me baš oduševili, ali kad sam skupa s njima i s tamošnjim monasima prisustvovao povečerju, koje je prilično dugo trajalo, a odvilo se u najvećoj pobožnosti i tišini, ostao sam pod dubokim dojmom. Ti mladi ipak traže Krista, oni su sposobni ustrajati u tihoj, osobnoj i zajedničkoj molitvi, razmišljanju i klanjanju. To je ipak znak nade za Isusovu stvar, koja u našem svijetu i društvu zadobiva opet svoje građansko pravo, i to baš kod mladih.

Posljedice za nas kršćane

Što iz svega toga, iz tih znakova vremena slijedi za nas takozvane tradicionalne kršćane, koji smo po rođenju, krštenju, odgoju i praksi kršćani?

Slijedi da se i mi uključimo u Isusov pokret, da čitamo, proučavamo i razmatramo Evanđelje i da ga u svome svakidašnjem životu nastojimo što bolje ostvarivati.

Slijedi da se neprestano trudimo kako bismo postali što vjerodostojniji kršćani kojih će život biti u skladu s duhom Evanđelja.

Slijedi da se u važnim životnim, osobnim, obiteljskim i društvenim odlukama moramo uvijek rukovoditi Isusovom naukom i duhom.

Slijedi da moramo biti Isusovi nepodijeljeno, čitavim svojim bićem.

Svjedočenje za potpunoga Krista

Prije nekoliko godina preko jedne ankete postavljen je građanima Savezne Republike Njemačke ovaj upit: »Koje značenje za vas osobno ima Isus Krist?« Rezultat ankete bio je ovaj:

3% bilo je mišljenja da Isus uopće nije nikad ni postojao.

15% ne pridaje Mu nikakve važnosti. »Isus je živio prije 2.000 godina. Mi danas živimo u posve različitom svijetu.«

39% smatra da je Isus »velik čovjek koji je ljude htio privesti k dobru. Zbog toga nam i danas može služiti kao primjer.«

42% pristaje uz nauku Crkve koja uči: »Bog je ljudima poslao svoga Sina Isusa Krista, da ih spasi. Isus je uskrsnuo od mrtvih i mi Mu se možemo moliti.«

Bilo bi zanimljivo sličnu anketu provesti i kod nas. Što bi odgovorila većina naših ljudi? Slovenski katolički tjednik »Družina« već dulje vremena provodi neke vrste anketu pitajući pojedine ljude što im znači Isus Krist iz Nazareta? Ima tu lijepih i zanimljivih odgovora, dapače i pravih svjedočanstava za Krista.

Mi možda ne možemo izvršiti sličnu anketu, ali možemo ipak nešto što je kudikamo važnije. Možemo primijeniti na se Isusove riječi i poruku: »Primit ćete snagu pošto Duh Sveti dođe na vas, pa ćete mi biti svjedoci u Jeruzalemu, u svojoj Judeji, u Samariji i sve do kraja zemlje« (Dj ap 1, 8). Mi treba da budemo Isusovi svjedoci u ovom vremenu u našem gradu u našem društvu. Mi treba da se uklopimo u onu povorku Isusovih

svjedoka koja je započela na Duhove, a svršit će na koncu vremena. Koliko tu ima divnih svjedočanstava, divnih primjera, divne vjere! Nama na pouku i pobudu navest ćemo samo neka.

Sv. Ignacije Antiohijski koncem I. stoljeća u poslanici Efežanima piše: »Jedan je samo tjelesni i duševni liječnik, rođen kako od Marije tako od Boga ... Isus Krist, Gospodin naš.«

Sv. Justin u II. stoljeću svjedoči u svojoj Apologiji: »Krist koji je od početka Riječ ... a zatim po Božjoj volji postao čovjekom za ljudski rod ... Krist prvorođena Božja Riječ također je Bog.«

Sv. Ćiril Aleksandrijski u V. stoljeću u jednom svom spisu svjedoči: »Mi ne kažemo da je drugi onaj Sin koji je prije vjekova rođen iz biti Boga Oca, a drugi onaj koji je u vremenu rođen od Žene, podvrgnut zakonu, već držimo da je jedan te isti bilo prije bilo poslije spajanja dviju naravi i istinskog sjedinjenja s tijelom.«

Sv. Maksim Konfesor u VII. stoljeću piše: »Vjerujemo s pravom vjerom da je Krist savršen Bog i čovjek zajedno, budući da je naravno posjedovao i božanske i ljudske savršenosti.«

Razna vremena otkrivala su u Kristu razne savršenosti, nekad više božanske, nekad više ljudske. Čini se da naše vrijeme pokazuje naročito zanimanje za Isusove ljudske savršenosti i baš zbog njih mu je Isus sve više zanimljiv, privlačiv. Na dnu svih pokreta k Isusu stoji zanimanje za Isusa kao čovjeka. I to je dobro, samo ako se ne zaboravi da Isus nije samo čovjek već i Bog. Lišiti Isusa njegova božanstva znači strahovito Ga okrnjiti i degradirati. Istinski je Isus samo Bogočovjek, s Božjom i ljudskom naravi.

Susret s Isusom

Među hodočasnicima što su došli u Jeruzalem da se klanjaju na blagdan Pashe, a bila je to posljednja Pasha za Isusova zemaljskog života, bijaše i nekih Grka. Oni pristupiše k apostolu Filipu te mu rekoše: »Gospodine, htjeli bismo vidjeti Isusa« (Iv 12, 20). Ta želja za susretom s Isusom postaje danas krik mnogih. I danas je najveća zadaća Crkve i svih njezinih službenika da naviještaju Isusa.

Glasoviti engleski novinar Malcolm Muggeridge sabrao je u zbirku niz svojih članaka, što ih je od g. 1966 — 1968. objavio po novinama te izdao u knjizi pod naslovom »Ponovno otkriveni Krist«. Iako se njegovo kršćanstvo previše isključivo zaustavlja na Kristu a ne prihvaća Kristovu Crkvu, ipak je naslov njegova djela veoma zavodljiv, čak i za nas koji prihvaćamo Crkvu i u njoj živimo upravo programatski. I mi hoćemo i želimo ponovno otkriti Krista, vidjeti Ga, doživjeti, susresti se s Njime. Želimo u sebi produpsti smisao za njegov lik i njegovu evanđeosku poruku. U tu svrhu pođimo večeras sa židovskim vijećnikom Nikodemom u posjet i na razgovor s Isusom!

Bilo je to na početku Isusova javnog života u Jeruzalemu, negdje koncem ožujka ili početkom travnja godine 28., kad je Isus već pružio neko-

liko očitih znakova svoga božanskoga poslanja: krštenjem i objavom na Jordanu, čudom u Kani Galilejskoj, tjeranjem trgovaca iz hramskoga dvorišta. I jedne od tih kasnih proljetnih večeri židovski odličnik Nikodem gonjen nekom neodoljivom nutarnjom željom polazi da potraži Isusa. Taj utjecajni član Velikog vijeća, najviše židovske vlasti, ući će u povijest svojom ljudskom smjernošću, poštivanjem čovjeka, ali i svojom bojažljivošću pred farizejima, zbog koje se nije usudio pred Rabbijem iz Galileje pojaviti po danu, da ga drugi ne bi vidjeli. No Nikodemov susret s Isusom u noći možemo tumačiti i na bolje, naime, da je on želio upoznati Isusa temeljitije i s Njime se u miru i nesmetano porazgovoriti. A kako je Isus bio neprestano opsjedan od mnoštva, jedina je prilika za nesmetan susret s Njime, doista, bila noć.

Promotrimo taj dijalog i susret s Isusom! Pun je pouke i za nas. Pokazuje koji je najbolji put da se s Isusom pravo i spasonosno susretnemo. To je put vjere u Isusa. Nikodem započinje svoj razgovor s Isusom očitovanjem svoje vjere: »Rabbi, znamo da si od Boga došao kao učitelj, jer nitko ne može činiti čudesa koja ti činiš ako Bog nije s njim« (Iv 3, 2). Svoj odgovor Nikodemu Isus formulira u dvije velike misli.

Duhovni preporod

»Zaista, zaista, kažem ti, tko se odozgo ne rodi, taj ne može vidjeti kraljevstva Božjega« (Iv 3, 3).

Isus tumači o kakvom se tu rođenju radi. Ne radi se o vraćanju u majčino krilo već o rađanju iz vode i Duha Svetoga. Rađanje iz vode označuje

očišćenje od izvornoga i drugih grijeha, a iz Duha Svetoga zadobivanje novoga, milosnoga, nadnaravnoga života, po kojem postajemo djeca Božja, dionici Božje naravi, Božji prijatelji. Sve je to nadnaravni dar koji odozgo silazi k nama. Taj prijateljski Božji dar, što ga ostvaruje životvorni **dah Duha Svetoga, povijesno** je postao moguć po utjelovljenju Božjega Sina, po njegovoj muci, smrti i uskrsnuću. Utjelovljeni Bog postao je Emamuel — Bog s nama.

Spasenje po Kristu

»Da, Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni. Jer Bog nije poslao svoga Sina na svijet da sudi svijet, nego da se svijet spasi po njemu« (Iv 3, 16—17).

Isus nije za nas samo Emanuel — Bog s nama, samo prisutnost, već i Spasitelj. To označuje i samo njegovo ime. Nakon pada naših praroditelja u izvorni grijeh za čovjeka nema drugog spasenja osim po Isusu Kristu. Tu su Pisma posve jasna i nedvojbena. »Spasenja nema ni po jednom drugom, jer je pod nebom to jedino ime dano ljudima po kojem nam se treba spasiti« (Dj ap 4, 12). Spasenje je u prvom redu dar, ali ono traži i naše sudjelovanje, našu angažiranost. U čemu će se ona sastojati?

1) U nasljedovanju Isusa Krista, osobito njegova križa, muke i smrti. »Kao što je Mojsije podigao zmiju u pustinji, tako mora biti podignut Sin čovječji, da svatko tko vjeruje u njega ima život vječni« (Iv 3, 14—15). Želi li čovjek imati

dijela u Kristovu uskrsnuću i slavi, onda mora imati i u križu i trpljenju. A zato mora svladati svoju sebičnost da bude sposoban primiti dar spasenja. Mora svladati svoju sebičnost da bude sposoban otvoriti se i svomu bližnjemu, bratu čovjeku, da bude sposoban za borbu protiv svake nepravde u svijetu.

Svi mi danas stojimo pred dilemom:

Ili kršćanska ljubav koju Krist uči i koju valja protegnuti na sve ljude ili atomska bomba!

Ili Kristova ljubav ili ekološko uništenje, jer do njega vodi lakomost za što višim standardom života, bezobzirnost za okolinu u kojoj čovjek živi, dok Kristova ljubav uči obziru i smislu za čitavu ljudsku zajednicu.

Ili povratak k duhovnim vrednotama ili čovjekovo samoubojstvo. Odgovorni učenjaci, oci i tvorci moderne tehnike, jasno upozoravaju na opasnost od tehničkog napretka ako usporedo s njime ne bude išao i duhovni i moralni napredak. Mi smatramo da od Krista i od Evanđelja nema jače sile, koja bi nas bolje odgojila za moralnu odgovornost.

Krist, Očev sakramenat, ustanovio je sakramente da bismo se mogli preporoditi u vodi i Duhu Svetom i postati nova stvorenja. Zato je spasenje uvjetovano i primanjem sakramenata. »Zaista, zaista, kažem ti, tko se ne rodi od vode i Duha Svetoga, taj ne može ući u kraljevstvo nebesko. Što je rođeno od tijela tijelo je; što je rođeno od Duha, duh je« (Iv 3, 5—6). »Zaista, zaista, kažem vam, ako ne jedete tijela Sina čovječjega i ne pijete krvi njegove, nećete imati života u sebi. Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni.

I ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. Tijelo je moje pravo jelo i krv je moja pravo piće. Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ostaje u meni i ja u njemu« (Iv 6, 53—56). Što vrijedi za krštenje i Euharistiju, na svoj način vrijedi i za ostale sakramente. Krist ih je ustanovio za naše spasenje i zato ne možemo prihvatiti Krista ako ne prihvatimo i sakramente, i glavni od svih sakramenata, prasakramenat — Crkvu, od Krista ustanovljenu kao onu koja nastavlja Kristovo spasiteljsko djelo, koja dijeli sakramente i po njima spasenje. To je kršćanska logika, kršćanska dosljednost: Krist, Crkva, sakramenti. Dakako da nas Krist hrani i svojom riječju i da dijeljenje i primanje sakramenata pretpostavlja naviještanje nauke o spasenju i vjeru u spasenje po Kristu. No danas kad se sve više govori o nekom mutnu, neodređenu, nejasnu kršćanstvu, potrebno je naglašavati baš ovo što je u crkvenoj nauci uvijek bilo prisutno već tamo od njezinih početaka i što je božanskoga prava, i prema tome nitko nema pravo da to okrnji.

2) Uz to naglasimo i još jedno zlatno Isusovo pravilo: »Sve što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima! U tome je sav zakon i proroci« (Mt 7, 12). Uz vjeru, uz sakramente potrebna je za spasenje i otvorenost prema ljudima. Krist ju je naglasio i u svom programatskom govoru na gori i u svoje dvije najveće zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

A što ako nam se kraj ovako jasne nauke dogodi kao suvremenom teologu Frank Sheedu, koji propovijeda kršćanstvo po ulicama velikih gradova Australije i Amerike, a često biva prekidan nezgodnim pitanjima i upadicama? Tako se jednog

dana dogurao do njega neki vrlo zamazan čovjek, prekinuo ga u propovijedanju i dobacio mu: »Religija je skup gluposti. Već je godinama prisutna na svijetu, a pogledajte kakav je današnji svijet!« Sheed mu je odgovorio: »Da, i voda je na svijetu prisutna već više od 2 milijuna godina, a pogledajte kakav je vaš vrat!«

Nije dosta samo statička, pasivna prisutnost Kristove nauke, potrebna je i dinamička, aktivna. Vjera nije teorija, ona je život i praksa. Isus nas jasno uči: »Svatko tko sluša moje riječi i izvršava ih, može se usporediti s mudrim čovjekom koji svoju kuću sagradi na litici. Udari pljusak, navališe potoci, dunuše vjetrovi i jurnuše na kuću, ali ona se ne sruši, jer je sagrađena na litici. Naprotiv, svatko tko sluša moje riječi, a ne izvršava ih, može se usporediti s ludim čovjekom koji svoju kuću sagradi na pijesku. Udari pljusak, navališe potoci, dunuše vjetrovi i nasrnuše na tu kuću i ona se sruši. I velika bijaše njezina ruševina« (Mt 7, 24—27).

Kršćanstvo nije samo vjerovanje već i djelovanje. »Što koristi ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema? Zar ga vjera može spasiti? Vjera ako nema djela, mrtva je u samoj sebi. Čovjek biva opravdan djelima, a ne samo vjerom« (Jakov 2, 14, 17 i 24).

Gubavci o kojima piše sv. Luka nisu se očistili i nisu ozdravili dok nisu pošli ususret Isusu i dok Ga nisu zamolili: »Isuse, Učitelju, smiluj nam se!« I dok nisu izvršili Isusovu zapovijed te otišli i pokazali se svećenicima (Usp. Lk 17, 11—14). Za spasenje je potreban susret s Isusom, dijalog s Njim, slušanje i izvršavanje njegovih riječi i zapovijedi.

Potrebno je neprestano otkrivati Krista, da bismo Ga bolje shvatili i slijedili. »Gospodine, htjeli bismo vidjeti Isusa!« Vidjeti ne iz puke znatiželje, već iz želje za spasenjem. Uklopimo se, dakle, u povorku onih koji s Grcima, s Nikodemom, s gubavcima, s današnjim mladima traže Isusa. Ali, uklopimo se s otvorenom i spremnom dušom da prihvatimo sve ono što Isus od nas traži.

Od Isusa k angažiranom kršćanstvu

Dvije knjige

Malo pred II. svjetski rat u Njemačkoj su o Isusu objavljene dvije knjige, koje su naišle na silan odjek, bile vrlo dobro primljene, mnogima ojačale vjeru te u patnjama bilo na fronti bilo po koncentracionim logorima bile prava utjeha. U doba kad je u Njemačkoj kršćanska vjera bila izvrgnuta progonima, pritiscima, Isus je bio veliki znak snage te posljednje utočište i nada za bolju i sretniju budućnost. Prvu knjigu napisao je poznati teolog u Tübingenu Karl Adam, a drugu teolog i publicist Romano Guardini.

Knjiga Karl Adama nosi naslov »Isus Krist«. Izdana je prvi put g. 1933. te doživjela samo u Njemačkoj 8 izdanja, a prevedena je na francuski, engleski, talijanski, nizozemski i poljski jezik. Knjiga zapravo sadrži konferencije što ih je autor održao studentima u Salzburgu. Njezina je poruka kao i ostalih što ih je Karl Adam o Kristu napisao ova: »Moje je podrijetlo Krist, moj je korijen Krist, moja je glava Krist.« Za Karl Adama biti kršćanin znači biti oslobođen i otkupljen, ali ne vlastitom snagom, već po Kristu, našem Gospodinu, znači znati da samo u Kristu i po Kristu mogu sve postići, sve imati.

Knjiga Romana Guardinija nosi naslov »Gospodin«. Izdana je prvi put g. 1937. te je doživjela samo u Njemačkoj 13 izdanja, a prevedena je također na mnoge jezike. Knjiga je nastala iz nedjeljnih govora što ih je Guardini držao kroz 4 godine, kao i iz njegovih tumačenja velikih književnih likova, kao što su Pascal, Dostojevski i Hölderlin. Njome pisac modernom čovjeku u njegovim mukama, sumnjama i tjeskobama želi pomoći svraćajući mu pogled na lik Isusa Krista i njegovu nauku. Guardini se obraća i kršćanima koji uslijed poganske okoline postadoše umorni, malodušni i bez poleta. Svima njima želi reći da je bit kršćanstva zapravo samo živa osoba Isusa Krista — Bogočovjeka. Čovjekov put prema Bogu i Božji prema čovjeku vodi samo preko jedinog posrednika Isusa Krista.

Iako su djela, o kojima je riječ, nastala u razdoblju što je u mnogočemu od našega različito, to je ipak njihova poruka zbog subjekta o kojemu raspravljaju i danas vrlo aktualna i nama krvavo potrebna. Nećemo se zaustaviti na tome da ih razglabamo, ali ćemo se zaustaviti na njihovoj životnoj poruci, koju bismo mogli ovako definirati: »S Kristom smo rođeni na novi život.«

Novi život po Kristu

Tu stvarnost u poslanici Efežanima sv. Pavao ovako opisuje: »Bog koji je bogat milosrđem — iz svoje velike ljubavi kojom nas je ljubio — nas koji smo bili mrtvi zbog grijeha, s Kristom oživi — s njim nas i uskrisi i s njim postavi na nebesima, da u vjekovima koji nadolaze pokaže izvan-

redno bogatstvo svoje milosti dobrotom prema nama u Kristu Isusu...« (2, 1 i sl.).

Kršćanska blagovijest o otkupljenju čovjeka nije toliko neka teoretska nauka koliko velebno Božje djelo učinjeno ljudima u Kristu i po Kristu, u koga valja vjerovati, od koga se valja svemu dobru nadati i koga valja ljubiti. Od zla grijeha, smrti, pa i drugih zala, može nas potpuno osloboditi jedino Isus Krist. I to oslobođenje čisti je dar njegove dobrote i ljubavi prema čovjeku. On, iako od nas prvi uvrijeđen, dolazi nam prvi ususret, nudi nam svoju pomirnicu ruku, oproštenje i mir.

Krist je kao novi Adam darovan čitavom čovječanstvu i kao glava milosnog organizma čitavoj Crkvi. Po učlanjenju, ukalamljenju u zajednicu s Kristom po vjeri i krštenju od grešnika čovjek postaje pravednik, od čovjeka samo i kršćanin, od roba sin, od stranca brat Isusa Krista.

Douglas Hyde, već od mladosti uvjereni ateist te godinama komunistički aktivist i urednik novina, nakon mnogih sumnja i duševnih borbi našao je g. 1948. put k vjeri i Crkvi. Upoznavši sam bijedu i nevolju postao je marksist, da bi tom filozofijom siromašnom i izrabljivanom proletarijatu izborio bar kratku životnu sreću na zemlji. No sve je više spoznavao da nije samo nepravedna podjela materijalnih dobara uzrokom nezadovoljstva, zločina i tjeskobe među ljudima, već i bespomoćno padanje u grijehe i poroke. I nema te revolucije koja bi čovjeka mogla osloboditi iz takva stanja. Ona može donijeti možda samo djelomična rješenja. Zlo u korijenu može otkloniti samo otkupiteljska Božja milost. Potpuno spasenje može donijeti samo Isus Krist. Douglas Hyde je spoznao odakle mora početi poboljšavanje svijeta i ljudskoga društva: od sebe, od vlastitog života i držanja. Iako je već i prije bio poučen o Kristovoj poruci, djelu, čudesima, tek kasnije se odlučio prihvatiti Božju milost i to do zadnjih posljedica. Prije se tomu protivila njegova volja. U jednome odlučnom trenutku, kad je počeo moliti, nenadano ga je zahvatila snaga Božje milosti, nestalo je svih njegovih sumnja i on je izrekao svemu što je Božje neopozivi »da!« I otada se s još većim žarom počeo zalagati za Evanđelje, da s njegovom porukom pripomogne onom potpunom oslobođenju čovjeka.

Angažirano kršćanstvo

Pravo shvatiti Krista kao osloboditelja znači shvatiti Ga kao onoga koji je umro za sve ljude i koji ih želi sve i spasiti. Zatvoriti se u sebe samoga i brinuti se isključivo za sebe i svoje spasenje, ne bi bilo ni kršćanski ni evanđeoski. Bog nam čak i ne nudi spasenje izravno kao pojedincima, već kao članovima zajednice, od Krista ustanovljene Crkve. U jednom tijelu ne može nijedan organ živjeti, funkcionirati, biti zdrav »privatno«, za sebe, već mora dijeliti zajedničku sudbinu svih udova i stanica. Ako jedan ud biva povrijeđen, ostali mu priskaču u pomoć. Slično mora biti i u ljudskoj zajednici i u Crkvi.

Kršćanin, bogat milošću i dobrim primjerom, pomagat će i drugima da dođu do pravoga života u Kristu. Ljubav prema bližnjemu, zauzetost za njegovo dobro nije samo najveća Kristova zapovijed, već i vrelo svakog apostolata. Isus je rekao:

»Kao što je mene poslao Otac i ja šaljem vas.« Otac je poslao Sina da spasi svijet, a On šalje nas da spašavamo svoje bližnje. To je naša velika odgovornost i zadaća, koju po Kristovu nalogu moramo neprestano izvršavati. Primjera za to imamo, hvala Bogu, prilično. Navest ćemo neke iz novijeg vremena.

Marcel Callo, mladi francuski radnik, g. 1944. umro je kao mučenik u koncentracionom logoru u Mauthausenu nakon što je mjesecima svojom živom vjerom i nesebičnim drugarstvom mnoge osuđene na smrt priveo natrag k vjeri i Kristu.

Toom Dooley, mladi liječnik iz Sjedinjenih Američkih Država, godinama je kao liječnik djelovao u jugoistočnoj Aziji, premda je znao da je i sam udaren neizlječivom bolešću.

I danas mnogi mladi ljudi i žene dobrovoljno rade, da bi svojim stručnim znanjem pomogli razvoju nerazvijenih zemalja. Uz privredni i društveni rad svjedoče i za svoju kršćansku vjeru, a neki se od njih bave i izravnim apostolatom, kako bi onim ljudima darovali i ono najvrednije — evanđeosku osloboditeljsku poruku. Svojim nesebičnim životom i radom pokazuju kako vjera u Krista i pripadnost Crkvi pridonose čovjekovu razvitku daleko preko samih naravnih mogućnosti.

John Kennedy bio je prvi katolik koji je vršio službu predsjednika SAD. Kao predsjednik najveće i najbogatije svjetske sile svojim djelovanjem stekao je povjerenje tolikih ljudi širom čitavoga svijeta. Svi su ipak znali da je on vjernik koji moli, ide u crkvu, prima sakramente, a ta vjernost i savjesnost vjerskim dužnostima samo je još povećavala njegov ugled i rađala još većim povjerenjem. Kennedy je oblikovao svoju politiku iz vjere u Krista, a osnovna joj je crta bila mir, sloboda i blagostanje za sve ljude. Poginuo je kao žrtva ljudske sebičnosti i mržnje.

Završimo ovo naše nizanje o angažiranom kršćanstvu riječima kardinala Suharda: »Svjedočiti za Krista ne znači ni vršiti propagandu ni biti fanatik. Svjedočiti znači jednostavno tako živjeti da naš način života izgleda neprotumačiv ako se ne dopusti Božja opstojnost.«

Put vjere vodi do Krista, a od Krista k braći ljudima, da po Kristu dođu do potpunog oslobođenja, do ostvarenja svoga posljednjeg cilja, do sreće koja će ispuniti sve njihove iskonske težnje.

Isus nam objavljuje onostranske stvarnosti

»Djeca se ovoga svijeta žene i udaju. Ali oni koji se nađu dostojni da budu dionici onoga svijeta i uskrsnuća od mrtvih, niti će se ženiti niti udavati. Oni neće moći više ni umrijeti, jer će biti slični anđelima. Oni su sinovi Božji, jer su sinovi uskrsnuća« (Lk 20, 34—36).

Saduceji

Stranka saduceja u Isusovo doba zastupala je i branila mišljenje da nema uskrsnuća od mrtvih. Za nju je smrću sve svršavalo. Saduceji su bili najvećim dijelom bogataši i liberalci, koji su se sljubili s tadašnjim političkim svijetom, s onima koji su bili na vlasti. Visoki standard života, društvena, materijalna i politička sigurnost posve im je zamračila pogled na eshatologiju, na onaj svijet koji dolazi poslije smrti. Budući da im je bilo jako dobro na ovom svijetu, nisu mogli vjerovati da bi im negdje drugdje moglo biti i bolje.

Današnji saduceji

I danas svi oni koji su materijalno dobro situirani, koji vjeruju u neprestani napredak nauke, kojima zajednica daje sve što im je potrebno, osjećaju toliku sigurnost i samodostatnost u ovom životu, da ne računaju ni na kakvu mogućnost života s onu stranu groba. Oni ispovijedaju materijalistički pogled na svijet, po kojem je smrću za čovjeka sve svršeno, osim uspomene koju će na njega možda sačuvati pokoljenja. O nekom osobnom životu s onu stranu groba, o nekom uskrsnuću mrtvih, o vječnoj sreći, za njih nema ni govora. Oni priznaju samo vrijeme, samo materiju, samo fizičke i kemijske promjene. Njihov horizont ne dopire dalje od smrti.

A što nam kaže Isus Krist?

Isusova poruka sadržana u Evanđelju nije samo neki društveno-ekonomski sistem koji će rješavati probleme ove zemlje, niti je samo objava o Bogu i o čovjeku. Ona je i tajanstveni govor koji nam objavljuje one stvarnosti što nadilaze znanost i životno iskustvo, stvarnosti koje se događaju nakon završetka zemaljskoga života. Isusova poruka bitno je poruka o spasenju. Ona je, zapravo, i sama povijest spasenja, jer je i Božja objava dana u vidu njegova potpunog oslobođenja, koje se zbiva tek nakon smrti, kad će opet biti uspostavljena u punini veza koja povezuje i sjedinjuje čovjeka s Bogom, s njegovom pravednošću, svetošću i ljubavlju. Preduvjet je za sve to i uskrsnuće tijela, o kojem Isus u raspravi sa saducejima govori tako otvoreno, jasno i odlučno.

Uskrsnuće tijela

Pravo shvaćena besmrtnost nije obećana samo duši odijeljenoj od tijela, već čitavom čovjeku, nje-

govoj osobi. Sv. Pavao piše Korinćanima: »Svi ćemo se preobraziti, u jedan hip, u tren oka, na glas posljednje trube; zatrubit će truba i mrtvi će uskrsnuti neraspadljivi, a mi ćemo se preobraziti, jer treba da se ovo raspadljivo tijelo obuče neraspadljivošću i da se ovo smrtno tijelo obuče besmrtnošću« (I. Kor 15, 51—53).

Isti apostol, koji je, možda, najbolje ušao u Isusovu poruku, piše Rimljanima: »Ako zbilja u vama stanuje Duh onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih, onaj koji uskrisi Krista Isusa od mrtvih oživit će i vaša smrtna tjelesa po svome Duhu koji stanuje u vama« (8, 11).

I napokon u poslanici Filipljanima sv. Pavao piše: Naša je domovina na nebesima, odakle i Spasitelja postojano očekujemo, Gospodina Isusa Krista, koji će, prema djelotvornosti kojom može sve podložiti sebi, preobraziti naše bijedno tijelo i učiniti ga jednakim svome slavnom tijelu« (Fil 3, 20—21).

Kad nam Biblija govori o uskrsnuću, onda se tu radi o potpunoj obnovi čovjeka. Tada ipak više neće biti ni ženidbe ni udavanja. Na ovome svijetu to je potrebno zbog uzdržavanja ljudske vrste. Ljudi umiru i zato je potrebno da se i množe i rađaju. U onom svijetu više neće biti umiranja pa onda neće biti potrebno više ni rađanja, a ni ženidbe kao zakonitog preduvjeta za nj. Ondje ljudski rod više neće rasti. Takvo stanje Isus naziva sličnim anđeoskom, jer anđeli ne poznaju smrti, pa onda ni ženidbe, ni rađanja.

Kad govorimo o uskrsnuću tijela i uopće o stvarnostima s onu stranu vremena i prostora, moramo se brižno čuvati naivnih i simplicističkih

predodžaba. Pogotovo se moramo čuvati da u svjetlu takvih ograničenih predodžaba osuđujemo one koji nam govore nešto drukčije od naših zamišljaja, pretpostavljajući dakako da se drže onoga što u toj stvari uči Crkva.

Nauka Crkve ne tvrdi da uskrsnuće tijela mora biti baš u istim materijalnim sastavnim dijelovima sadašnjega našega tijela. Poznato nam je iz medicine i biologije da se tkivo našega tijela u toku godina neprestano mijenja, a unatoč tomu uvijek ostaje jedan te isti čovjek. Prema tome možemo posve mirno zastupati mišljenje da je dosta ako se naš obnovljeni »ja« opet sjedini s materijom, pa da bude jedan te isti čovjek. To ipak ne smijemo tako shvatiti kao da ćemo zadobiti neko idealno tijelo. Radi se više o tome da ćemo zadobiti jedan posve nov način bivovanja i življenja, o kojem sada nemamo nikakvog iskustva. A kad govorimo o uskrsnulom i otkupljenom tijelu, onda kažemo da ono više neće biti podvrgnuto raspadljivosti, prostoru, vremenu, protežnosti, težini, već će biti slobodno od svega toga imajući kvalitete Kristova proslavljenog tijela.

A što je s razdobljem od smrti do uskrsnuća tijela?

Ako će se uskrsnuće tjelesa zbiti tek na koncu vremena, na sudnji dan, što da onda kažemo o životu neposredno nakon smrti? Ne znamo kako će izgledati taj život, i Crkva nam o njemu do u pojedinosti nije izrekla konačnu riječ. Ipak imamo o njemu važnih dokumenata koji nas obavezuju.

Spomenut ćemo ponajprije Apostolsku uredbu pape Benedikta XII. iz g. 1336., koja počinje riječima »Benedictus Deus« (Blagoslovljen Bog), a smatrana je uvijek kao dogmatska definicija. Evo njezine glavne misli: »Duše sviju svetih, prije i poslije Krista, i krštene djece, odmah nakon smrti (ili nakon očišćenja u čistilištu, ako bude potrebno), i prije uskrsnuća tjelesa i općega suda, nakon Isusova uzašašća na nebo, bile su, jesu i bit će u raju zajedno s Kristom i s anđelima gledajući intimnim gledanjem, licem u lice, neposredno Božju bit, koja će im se pokazivati otvoreno i jasno, tako da će je bez prestanka uživati u jednom životu i vječnom počinku sve do konačnoga suda i kroz svu vječnost. Duše naprotiv koje umiru u smrtnom grijehu upadaju u pakao, gdje će trpjeti vječne muke.

Ljudi će se ipak bez razlike nakon uskrsnuća tjelesa morati pojaviti pred Kristovim sudištem da polože račun o svom zemaljskom životu i o svojim dobrim i zlim djelima« (Denzinger 530).

II. vatikanski sabor u uredbi o Crkvi u suvremenom svijetu »Radost i nada« u brojevima 18., 21. i 39. raspravlja također o eshatološkim temama.

Mišljenja teologa

U okviru crkvene nauke teolozi su o razdoblju između smrti i općega suda iznijeli ova mišljenja:

1) Jedni drže da duša u tom razdoblju živi odijeljeno od tijela, ali da još ne može doći do potpune sreće, jer trpi zbog nedostatka tijela.

2) Drugi drže da duše odriješene od tijela dolaze do još snažnijeg i neposrednijeg odnosa sa svijetom.

3) Treći opet drže da se uskrsnuće zbiva dodu-še odmah nakon smrti, ali će biti upotpunjeno tek u posljednji dan, kad sudbina pojedinca bude uklopljena u sudbinu čitavoga čovječanstva. Kako je moguće sve te teorije spojiti s naukom Benedikta XII., teško je odgovoriti.

Za nas će biti najbolje da se držimo sigurno nauke Evanđelja, i to onako kako nam je izlaže crkveno učiteljstvo. Dakako da ta sigurnost, kao i u svim drugim vjerskim istinama, ne stvara očevidnost, a to je zato da bi bilo prostora za vjeru. Uski duh saduceja bio je nesposoban za vjeru, pa mu nije pomoglo ni Isusovo tumačenje. Mi svoj duh otvorimo Kristu i njegovoj Crkvi, pa ćemo potpomognuti milošću biti sposobni da vjerujemo Isusovim riječima: »Bog nije Bog mrtvih, nego živih, jer za nj svi žive« (Lk 20, 38).

Kamo ideš?

Neprestano opraštanje

Naš je zemaljski život neprestano opraštanje od nekoga i od nečega.

Kako smo se brzo morali oprostiti od sretnog i bezbrižnog djetinjstva, od igara koje su nas tako zabavljale, od škole i njezinih malih ili velikih briga, od mladenačkih sanjarenja i planova!

Kako smo se brzo morali oprostiti od onih koji su nam biti tako mili i dragi, možda od oca, majke, brata, sestre, prijatelja!

Kako smo se brzo morali oprostiti od rodne kuće, od dragog zavičaja i poći daleko u neizvjesnost!

I tko bi mogao nabrojiti sva ta naša gotovo svakodnevna opraštanja, ta nije li svaki dan i svaki čas opraštanje od jednoga dijela našega života, koji se više nikad neće vratiti? A jednoga dana kucnut će čas kad ćemo se morati i zauvijek oprostiti od ovoga svijeta.

Caruso

Slavni pjevač Caruso stajao je u zenitu svoga života i na vrhuncu svoje slave. Tada je u Americi nenadano obolio i doskora saznao i osjetio

da se radi o smrtnoj bolesti protiv koje nema lijeka. Smrtno bolestan, a da nije još navršio ni 50 godina, vratio se u svoj rodni lijepi Napulj. Sjetno je promatrao svoj čarobno lijepi Napulj. »Vedere Napoli e poi morire!« — Vidjeti Napulj i zatim umrijeti — starinska poznata narodna pjesma prodirala mu je u srce. Sada ona mora i za njega postati kruta, nesmiljena stvarnost.

U takvom raspoloženju razmišljao je o svom kratkotrajnom životu. Kako je nekoć učitelj pjevanja Lamperti otkrio njegov glas i odgojio ga za pozornicu... Kako je pun nesigurnosti prvi put stajao pred publikom na pozornici i kako su mu ljudi oduševljeno pljeskali, jer nikad nisu čuli takva tenora. Tada je pošao u Milano, u Firenzu. A onda su se najveće i naslavnije pozornice svijeta počele otimati za njega. Uoči prvog svjetskog rata godine 1914. samo za jedan jedini nastup u Frankfurtu na Maini izbrojili su mu na dlan 10.000 maraka. A svota koju je smrtno bolestan donio sa sobom iz Amerike bila je upravo bajoslovna. No još vrednije od novca bila je slava te oduševljenje kojim su ga ljudi odasvud obasipali.

I gle usred takvoga sjajnog života pogodi ga mračna sjena, Caruso se mora zauvijek oprostiti od ovoga svijeta, mora se oprostiti od svojih dragih prijatelja i obožavatelja, od svoga sunčanog Napulja. »O bella Napoli, o sole mio!« — O, dragi Napulju, o sunce moje, zbogom!

Caruso se oprašta: sa svom zvonkošću svog neusporedivog glasa, koga nije mogla uništiti ni razorna bolest, on pjeva za gramofonsku ploču svoju oproštajnu pjesmu: »Živi dobro zauvijek!«

Nad tom oproštajnom pjesmom svijet se topi u suzama, ali smrt sa svojom strašnom rukom, što se sve više približava, ne da se nimalo ganuti. Carusov je glas zauvijek umuknuo 2. kolovoza 1921. Njegovo balzamirano tijelo položeno je u Napulju u sjajni mauzolej. Prema njegovoj odredbi to se tijelo svake godine mora nanovo obući u odijelo po najnovijoj modi. Lešina mora izgledati kao da bi još pripadala živima, kao da samo spava i kao da se može svaki čas probuditi te zapjevati svojim zvonkim glasom.

Carusovim prijateljima postade jasno kako je uzaludno grčevito se držati za ovaj svijet, u kojem nam ipak nema stalna boravka.

Propast hrama

Nemojmo im se čuditi kad su takvi bili i Kristovi suvremenici, o kojima piše sv. Luka ovo: »Kako su neki govorili o hramu da je ukrašen lijepim kamenjem i zavjetnim darovima, Isus reče: 'Doći će vrijeme kad od ovoga što vidite neće ostati ni kamen na kamenu. Svaki će se srušiti'« (21, 5—6). Neki su Židovi apsolutizirali vrijednost svoga hrama u Jeruzalemu i držali ga nerazorivim, neuništivim. Isus križa to mišljenje, jer ništa na ovoj zemlji nije apsolutno, sve je prolazno, pa ma kako se mi grčevito nečega ili nekoga hvatali. Nije prošlo ni 50 godina od tih Isusovih riječi i godine 70. rimski vojskovođa Tit s 80.000 vojnika opkoli Jeruzalem, osvoji ga, a jedan vojnik baci zublju u hram i veličanstvena hramska građevina izgorje do temelja, pretvori se u gomilu ruševina i ne ostade od nje ni kamen na kamenu.

Dragi Caruso, i tvoj pjevački talenat i zvonki tenor bio je samo gost na ovoj zemlji, bio je privremen i gostovanju je morao doći kraj. I ti si kao i svi smrtnici pozvan u onaj kraj odakle više nema povratka.

Caruso nam ipak jedno kaže: »Kako je ludo ići ovom zemljom ne pitajući za svrhu života! Kako je ludo na pragu vječnosti gledati natrag u prošlost, a ne naprijed u vječnost, kako je ludo visjeti na ljudima umjesto obratiti se Kristu!«

Razvaljeni židovski hram u Jeruzalemu, Carusov mauzolej u Napulju ne mogu nam tako glasno progovoriti kao apostol naroda sv. Pavao svojim Kološanima, a preko njih i svima nama: »Tražite ono što je gore, gdje se nalazi Krist sjedeći Bogu s desne strane! Svraćajte misao na ono što je gore, ne na ovo što je na zemlji, jer ste umrli i vaš je život sakriven s Kristom u Bogu! A kad se pojavi Krist vaš život, tada ćete se i vi s njim pojaviti zaodjenuti slavom.

Usmrtite, dakle, ono što je u vašem tijelu zemaljsko: bludnost, nečistoću, požudu, zle želje i lakomstvo . . . Odbacite od sebe: srdžbu, naglost, zloću; izbacite iz usta svojih psovku i sramotne riječi! Ne lažite jedan drugome!« (3, 1 i dalje).

Samo kratko vrijeme dano nam je za boravak, život i rad na zemlji. Valja ga iskoristiti za neograničeno razdoblje, koje se zove vječnost. Jednog dana valjat će se zauvijek oprostiti od svega i poći u smrt, na Božji sud, u vječnost.

Župnik i student

Nakon sretno položenog ispita došao neki student svojoj kući. Kod jednog posjeta župniku

upita ga taj od koje je knjige imao najviše koristi. Student spomenu knjigu. Župnik ga dalje upita: »A koja je glavna misao čitavoga djela?« Student se zbuni i ne znade nikako odgovoriti. A župnik će mu na to: »I tako si uzalud studirao!«

Mladi je student postao kasnije veoma vrijedan čovjek. Često je pripovijedao da je pitanje njegova župnika postalo početkom njegova uspona. Tad je upoznao kako je ludo visjeti i zadržavati se na pojedinostima, na nevažnostima, umjesto istraživati koji je smisao cjeline.

Što vrijedi za studij vrijedi i za život. Ludo je u životu prilijepiti se za stotinu sitnica, nevažnih stvari, a izgubiti pogled za cjelinu, za posljednji smisao života, za ono najglavnije. Zato valja uvijek imati na umu onu Isusovu opomenu: »Marta, Marta! brineš se i uznemiruješ za mnoge stvari; ipak je malo ili samo jedno potrebno« (Lk 10, 41—42).

Čovjek koji zaboravlja na svoj posljednji cilj sličan je putniku što lunja po velegradu bez plana, bez cilja, pa onda zaluta. Kad se spremamo na putovanje, onda je neophodno potrebito znati cilj i pravi put koji k njemu dovodi. Na pitanje: »Kamo ideš?« valja znati ispravno odgovoriti. Kršćanski odgovor na to pitanje glasi: »Čovjekov je cilj po urednom, savjesnom i sređenom životu proslaviti Boga i s Božjom milošću zadobiti Krista.«

Krist Kralj

Zalaz kraljeva na svjetskoj pozornici započeo je s francuskom revolucijom, kad su pod giljotinom završile dvije okrunjene glave: Luj XVI. i Marija Antoinette. On se nastavio nesmiljenom brzinom pa danas, ako još negdje i postoje kraljevi, oni su se održali više zbog folklora i tradicije, nego zbog vlasti, jer je stvarna vlast prešla na druge. Zato bi netko mogao reći da je Crkva radila nepsihološki, kad je u punom XX. stoljeću uvela i još danas uvijek zadržala svetkovinu Krista Kralja.

Pijo XI. koji je kao uspomenu na završetak Svete godine 1925. uveo u Crkvu svetkovinu Krista Kralja, i to u nedjelju prije Svih Svetih, htio je naglasiti da je Krist koji je kralj slavne Crkve, također i kralj naroda, vladara i podanika, kralj obitelji, kralj učenjaka i sudaca, znanosti i umjetnosti, vrhovni vladar, zakonodavac i sudac sviju.

Obnovljeni liturgijski kalendar stavio je svetkovinu Krista Kralja na posljednju nedjelju crkvene godine, kad je čitavo bogoslužje snažno obojeno eshatološkim stvarnostima. Time je današnja Crkva htjela naglasiti eshatološki značaj toga kraljevstva, koje će se u svoj svojoj punini objaviti tek na koncu vremena.

Za svoga zemaljskog života Krist nije htio biti kralj. Kad su ljudi vidjeli i iskusili njegovo čudo da je s pet ječmenih kruhova i dvije ribe nahranio mnoštvo od 5.000 duša, htjeli su ga na silu uhvatiti i učiniti kraljem, ali Isus je krenuo posve sam u goru. Nije prihvatio zemaljsko kraljevstvo.

Pilatu je doduše Isus jasno odgovorio da je kralj, ali mu je odmah i protumačio o kakvom se tu kraljevstvu radi: »Ja sam se zato rodio i zato došao na svijet da svjedočim za istinu. Svatko tko je prijatelj istine sluša moj glas« (Iv 18, 37). I po tom bi moralo biti jasno ljudima svih vremena kakav je Isusov odnos prema zemaljskom kraljevstvu. Isus nije mislio niti se borio za svoj zemaljski položaj. Nakon častohlepnosti Zebedejevih sinova, koji su aspirirali na prva mjesta, Isus govori apostolima: »Sin čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi i da dadne svoj život kao otkup mjesto svih« (Mt 20, 28).

Veliki ovoga svijeta za ostvarenje svojih ambicioznih planova šalju u smrt na tisuće malih, a kod Isusa Kralja je obratno. »On božanske naravi, nije se ljubomorno držao svoje jednakosti s Bogom, nego se nje lišio uzevši narav sluge i postavši sličan ljudima. Kad postade kao čovjek, ponizi sam sebe postavši poslušan do smrti, i to do smrti na križu« (Fil 2. 7—8). I to je bio način i put kojim je On utemeljio svoje duhovno, milosno, Božje kraljevstvo.

Jedan moderan propovjednik misli da je Crkva kad je godine 1925. uvela svetkovinu Krista Kralja, htjela razviti zastavu duhovnog osvajanja svijeta i da je kao oruđe toga pothvata proklamirala Katoličku akciju, i on to smatra trijumfalističkim.

Nećemo se sporiti oko toga mišljenja. Činjenica je da je od uvođenja svetkovine Krista Kralja prošlo pola stoljeća, u kojem su se u svijetu i u društvu pa i u mentalitetu Crkve dogodile silne promjene. Jedna je od njih i ta da bolje shvaćamo eshatološki značaj Kristova kraljevstva, a i način kako to kraljevstvo treba danas navješćati. Njega treba navještati »ne visokim govorom ili mudrošću«, već »znanjem Isusa Krista i to raspetoga« (usp. I. Kor 2).

Samo ako budemo kršćani raspetoga Krista Kralja, ako Ga budemo ne samo poznavali već i u svom životu kao raspetoga sa svim posljedicama razapinjanja i proživljavali, bit ćemo dostojni njegovi podanici i svjedoci u svom svijetu i u ovom vremenu. Ljudi koji nas susreću i koji s nama žive moraju vidjeti da nam, doista, nije stalo ni do kakvih naših osobnih interesa, niti do uspjeha naših »struktura«, već do općega dobra, do potpunog oslobođenja i uzdignuća čovjeka i čitave ljudske zajednice u Kristu.

Dva velika znaka

Ako prolazimo ulicama našega grada, susrećemo stotine i stotine ljudi koji nekamo idu. Svi oni imaju pred očima točno određen cilj. Jedni idu kući, drugi na posao, treći na šetnju, četvrti u trgovinu ili na kakav prijateljski razgovor i sastanak. Toliko, dakle, osobnih putova i ciljeva! No postoji li jedan posljednji cilj, kome bi trebali biti upravljeni svi ostali? Ako je ikada vrijeme da postavimo takvo pitanje, onda je to na početku jedne nove crkvene godine kad opet započinje jedan krug u kojem se na tajanstven način u bogoslužju riječi i Euharistije obnavlja povijest našega spasenja.

Crkva nam je na to pitanje dala već davno i jedan arhitektonski odgovor. Građevni tip naših crkava razvio se iz rimske bazilike, koja nije bila ništa drugo već komad ulice s fasadama i s eventualnim nadsvođenim otvorenim prolazom na desno i na lijevo, koji je bio natkriven krovom i s dvije strane zatvoren. Crkva je taj komad ulice, puta, ljudskoga života, pretvorila u bogoslužni prostor kojemu je dala nov završetak i konačan cilj — Krista Isusa. Rimska je bazilika postala crkva, u koju je vjernik doveo Kristu, što kraljuje gore visoko na apsidi komada ulice i svoga života.

A sve je to samo jedan značajan simbol. Bez Krista su, naime, sve ljudske ulice slijepe i svi ljudski putovi u biti besmisleni. Bez Njega se naš moderan čovjek nalazi u bezizlaznom položaju, koji ga dovodi da se predaje najgorim porocima, a onda i očaju. Zato je zadaća u prvom redu nas svećenika da našim suvremenicima neprestano naviještamo najuzvišeniji događaj povijesti — a taj je da se u njoj pojavio Spasitelj Isus Krist i da je njegovim životom, naukom, mukom i smrću na križu te njegovim uskrsnućem zasjala čovječanstvu jedina nada koja ne vara, jedino Srce koje nas pravo ljubi.

Iako je Bog »najviša Stvarnost«, što je bolje reći nego reći da »Bog postoji«, jer pojam opstojnosti po svojoj etimologiji označuje uvijek nešto proizvedeno, dakle, nešto što ima svoje počelo, to je ipak i velika istina koju Ivan bez oklijevanja očituje već na početku svog Evanđelja kad piše: »Boga nitko nikada nije vidio: Jedinorođenac — Bog, koji je u krilu Očevu, on ga je objavio« (Iv 1, 18). A objavio Ga je utjelovivši se, postavši čovjekom i nastanivši se među nama. I tako zahvaljujući vječnoj Božjoj Riječi koja se utjelovila, Bog je postao za nas vidljiv i bliz. No uza sve to moramo iskreno priznati da je i utjelovljeni Božji Sin Isus Krist izvršivši djelo spasenja uzašao na nebo i fizički više ne putuje s nama.

Istina, On je još uvijek među nama po svom Duhu u onima koje nam je ostavio namjesto Sebe, a to su naša braća, osobito siromašni, bolesni, odbačeni, najmanji, i u svojoj Crkvi kojoj stoji na čelu njegov prvi namjesnik, Petrov nasljednik, i u mjesnim crkvama kojima stoje na čelu biskupi, na-

sljednici apostola, i u svojoj Riječi koja se neprestano naviješta, i onda kad se dvojica ili trojica sastanu u njegovo ime, ali naročito u d v a s i m b o l a, koja nam neprestano dozivaju u pamet kakav je naš Bog i što nas najviše sjedinjuje s utjelovljenim Bogom Isusom Kristom. To su simboli božanskih stvarnosti koji su nam naročito potrebni u vremenima krize vjere i ljubavi.

Prvi je od njih E u h a r i s t i j a — Emanuel, Bog s nama, Bog u Kristu i Krist istinski, bitno i stvarno među nama, a taj simbol bogoslužje naziva »tajna vjere«.

Drugi je K r i s t o v o S r c e, simbol ljubavi, simbol Kristove ljudske ljubavi, ali koja je sva bila prožeta božanskom ljubavlju u osobi onoga istoga čije je Srce organ života i simbol ljubavi.

Zato se danas, kad živimo u vrijeme izrazite krize vjere i krize ljubavi, moramo opet okupljati oko ta dva simbola, stvarnosti koje oni označuju moraju nam opet postati bliske.

Euharistija — tajna vjere

Od Euharistije je već živjela vjera prve Crkve. Značajno je da Djela apostolska opisujući život kršćanske zajednice kažu za prve kršćane: »Oni su bili postojani u apostolskoj nauci, zajedničkom životu, lomljenju kruha i u molitvama« (2, 42). Ta je praksa čuvala i jačala njihovu vjeru kojoj postadoše divni i neustrašivi svjedoci sve do mučeništva.

I kad je Crkva na II. i po II. vatikanskom saboru željela ostvariti obnovu kršćanskoga života, onda je počela s raspravljanjem o bogoslužju kojemu je središte euharistijska žrtva i gozba i prvi plod toga raspravljanja bio je prvi saborski dokumenat Konstitucija o svetoj liturgiji. Iz svega toga slijedi onda da bez Euharistije u Crkvi nikad nije bilo bujnoga vjerskog života. Kad je cvao euharistijski, cvao je i vjerski život uopće. Euharistija je žila kucavica vjere.

Kristovo Srce — tajna ljubavi

Naše doba proživljava i strašnu krizu ljubavi. Ona se očituje u strahu pred životom ili čak i u odbijanju života, o čemu svjedoči u tolikim zemljama legaliziran i rasprostranjen pobačaj.

Kristovo Srce svijetli nam kao simbol najveće humanosti, ljubavi i otvorenosti baš prema djeci. O tome nam piše sv. Marko: »Tada mu neki donesu malu djecu da ih se dotakne. Učenici su ih riječima zaustavljali. Kad to vidje Isus, razljuti se te im reče: 'Pustite djecu k meni; nemojte im priječiti, jer takvima pripada kraljevstvo Božje! Zaista, kažem vam, tko ne primi kraljevstva Božjega kao malo dijete, taj sigurno neće ući u nj.' Tada ih je zagrlio i blagoslivljao, stavljajući na njih ruke« (10, 13—16).

Krizu ljubavi našega vremena očituje i mušičava ljubav tolikih podvojenih srdaca, socijalna mržnja, koja među ljudima stvara strašan jaz. Toj užasnoj centrifugalnoj sili valja suprotstaviti Kristovo Srce, koje je »Kralj i središte sviju srdaca«, simbol centripetalne sile naravi i milosti, izvor samilosti i ljubavi koju moramo razvijati u sebi, i na ovaj ili onaj način probuđivati je i u drugima.

Krizu ljubavi našega vremena očituje i visoko tehnološka znanost, koja je često hladna i bez srca,

pa bi mogla svojim razornim dostignućima uništiti čitavo čovječanstvo. Njoj treba suprotstaviti Kristovo Srce, kojemu je »žao naroda«, koje suosjeća s onima što nemaju što jesti, koje se boji da gladni ne klonu na putu. (Usp. Mk 8, 2—3). Kristovo Srce u samilosti i ljubavi prema ljudima govori: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti« (Mt 11, 28).

Danas se kod onih najplemenitijih u čovječanstvu osjećaju najljudskije težnje koje bi htjele pomoći čovjeku i njegovu razvoju. U tu svrhu pokrenula se i Crkva pa je Pavao VI. osnovao komisiju koja će promicati čovjekov razvoj, a dao joj je ime »Cor Unum« — jedno srce. Ono označuje ujedinjenjo srce čovječanstva koje ljubi i osjeća, a koje se mora nadahnjivati na Srcu najvećega čovjekoljubca Isusa Krista, jer u našoj povijesti nije zakucalo plemenitije srce od Isusova.

I napokon evo još jedan razlog zašto je Kristovo Srce uvjerljiv znak baš za naše doba. Lijepo ga je formulirao kardinal John Joseph Wright na međunarodnom kongresu svećenika u Paray-le-Monialu, gradu Srca Isusova. »Ljudi se ne prestaju pitati da li u jednom svijetu koji je tako ispunjen nepravdom, grijehom i mržnjom uopće i može postojati neki Bog, a nadasve Bog ljubavi. Oni kažu da bi Bog ljubavi promatrajući tolika osobna, društvena, individualna i institucionalna zla imao ranjeno srce. I zato je baš sada vrlo umješno dozivati u pamet nauku Crkve, da je upravo zbog svih tih zala Bog poslao na svijet svoga jedinoga Sina i da je Srce toga Sina baš ranjeno vojnikovim kopljem.«

Jaques Maritain, koji je kao rijetko tko bio osjetljiv na tajne vjere što se odnose na Boga i čovjeka kao i na nade i napasti našega vremena, lijepo je rekao: »Izabrati srce kao simbol znači predati se jednom Srcu koje ne vara, a ono je okrunjeno trnjem!«

I kad vas s naših ulica, s vašega životnoga puta želimo na početku crkvene godine uvesti u ovu baziliku, onda vas želimo privesti jedinoj nadi koja nije varava, jedinom Srcu koje pravo ljubi. Tu se kriju za naše vrijeme dva najvažnija, ali i najstvarnija simbola: Euharistija i Kristovo Srce. U njima jedino pronalazimo i gledamo rješenje zagonetke života, u njima jedino pronalazimo ono što je našem vremenu najpotrebnije.

Ako je ikoji smrtnik ovog našeg stoljeća bio čovjek srca i zbog toga osvojio simpatije sviju, onda je to bio pokojni papa Ivan XXIII. A gdje je bio izvor njegove ljudskosti i srdačnosti, otkrio nam je u svome Duhovnom dnevniku, u kojem je zabilježio: »Čini mi se da je moj život određen da se odigrava pred svjetlucavim svjetlom svetohraništa i da sve moje poteškoće pronalaze rješenja u Srcu Isusovu. Vjerujem da bih bio spreman dati i svoju krv za trijumf Srca Isusova. Moja je najveća želja da mognem nešto učiniti za tu svoju Ljubav. Katkad me misao na moju preuzetnost, na moje nevjerojatno sebeljublje i na moju bijedu ukoči od straha. No, odmah pronađem opet snage u onim riječima što ih je Isus izrekao blaženoj Margareti: 'Ja sam te zato izabrao da otkrivaš čudo mojega Srca, jer si ponor neznanja i bijede.'« Te misli zabilježio je papa Ivan XXIII. prije svoga svećenič-

kog ređenja, kad je osjećao da stoji pred važnim životnim korakom i pred silnom odgovornošću. Njegovo ga pouzdanje u Euharistiju i u Kristovo Srce nije prevarilo. Držeći se stalno tih dviju stvarnosti on je svoj životni put dobro prošao, svoj povijesni zadatak odlično izvršio i postao putokaz kamo valja ići i gdje treba tražiti rješenje svih problema. U Isusu koji je središte povijesti spasenja, u njegovu Srcu, odakle su provrela sva novozavjetna spasiteljska dobra.

Bezgrešna — »sretni začetak Crkve«

Na Svijećnicu 1974. Papa Pavao VI. napisao nam je apostolsku pobudnicu o štovanju Majke Božje. Sadržajan je to dokumenat, u kojem nas Sveti Otac uči kako nam Bl. Gospa može biti »magistra pietatis« — učiteljica pobožnosti i temeljitoga kršćanskog života. U tom važnom marijanskom dokumentu Marijino Bezgrešno Začeće Papa naziva »sretnim začetkom Crkve«. Kad se, naime, pod srcem svete Ane začeo novi život, s njime je započelo kucati srce »prve kršćanke«, kako Mariju vole nazivati današnji ponajbolji teolozi, stručnjaci bogoslovne znanosti. Tada se sretno začela i Crkva, to jest zajednica onih koji su po vječnom Božjem nacrtu izabrani da postanu po Kristu i pred Njim »sveti i bez mane«.

Vjeru u tu duboku duhovnu stvarnost već nekoliko stoljeća izriče i onaj natpis u svetištu Majke Božje na Trškom Vrhu u Krapini, u kojem se Gospa naziva »origo mundi melioris« — početak jednoga boljega svijeta, a koji je bio i geslo međunarodnoga mariološkog i marijanskog kongresa u Zagrebu i u Mariji Bistrici.

S pravom se ipak možemo upitati: »A kako je Marija već u prvom trenutku svoga bivovanja, u svom začeću, mogla postati prva kršćanka, prvi ud

Crkve, kad će se Spasitelj, osnivač Crkve, roditi tek možda 20 godina kasnije, a izvršiti djelo otkupljenja i osnivanja Crkve tek pedeset godina kasnije?« — Marija je već u začeću mogla postati i sretni začetak Crkve, jer joj je Bog predvidjevši Spasiteljeve zasluge odmah u prvom času njezine egzistencije podijelio plodove otkupljenja i ispunio Je svom ljepotom. Nije Ju, dakle, samo očuvao od ljage i bijede paloga čovjeka, već Ju je odmah ispunio milošću, tako da je Ona od početka bivovanja postala divna Božja slika.

Da nekako slikovito opišemo tu izvanrednu Marijinu povlasticu, poslužit ćemo se jednom slikom. Zamislite da uz obalu blatne bujice stoji dvoje djece. Bujica nemilo dere i potkopava obalu. Onuda prolazi odrastao čovjek i upravo pred njegovim očima bujica zahvati i tlo djeci pod nogama. Njemu uspije jedno dijete spasiti da uopće ne upadne u blatnjavu vodu, ali drugo je bujica već odnijela i on skače u vodu za njim da ga spasi, što mu i uspije. I jedno i drugo dijete je spašeno, prvo na savršeniji način, jer ga bujica zahvaljujući spretnom spasiocu nije ni zahvatila, a drugo je u nju upalo, smočilo se, okaljalo, ali je ipak po istom nesebičnom i požrtvovnom spasiocu spašeno. Prvo dijete je Marija, drugo svi mi ostali smrtnici, Adamovi potomci. I Ona je spašena i mi smo spašeni po istom požrtvovnom Spasitelju Isusu Kristu, po Njegovu životu, muci, krvi i smrti, samo je Marija spašena na još savršeniji način.

A zašto? — Zato jer Ju je Bog odabrao da bude majka samoga Spasitelja ljudskoga roda, samomu Sinu Božjemu, dakle, da bude Majka Božja. To veliko dostojanstvo tražilo je savršenu čistoću, potpunu slobodu od utjecaja zla. Zato je Bog već na početku ljudske povijesti, nakon tragedije u zemaljskom raju rekao zmiji-sotoni: »Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojeg i roda njezina: on će ti glavu satirati, a ti ćeš mu vrebati petu« (Post 3, 15).

Ako zapovjedna svetkovina Bezgrešnog Začeća padne u koji dan u tjednu, mnogi ljudi u prevelikoj zaposlenosti jedva nađu vremena doći u crkvu na misu, a još manje udupsti se u blagdansku misao koja je tako puna sadržaja. Malo je ljudi koji su poput tanzanijskog predsjednika Julija Nyerere i uslijed najveće zaposlenosti kao vjernici sačuvali ipak osjećaj dužnosti za nedjeljnu i blagdansku misu. On je, kako javlja svibanjski broj 1974. časopisa »Catholic Mirror« iz Nairobija poduzeo kružno putovanje kroz područje Mbeya-Sumbawanga. Jedne subote uveče predlagali su mu program za slijedeći dan — za nedjelju. Predsjednik je bacio letimičan pogled na spisak programa te izrazio negodovanje: »U tom programu nema mjesta za posjet crkve. Svi kršćani u nedjelju idu u crkvu, a i ja ide na misu.« I tada je program vratio komesaru okruga i okrenuo se prisutnom biskupu Sangu i upitao ga veoma glasno: »Kad su sutra ovdje mise?«

Nedjelje i blagdani su dani kad uz prisustvovanje bogoslužju treba da se u miru i sabranosti udubljujemo i u pojedine vjerske istine. Svetkovina Bezgrešne divna je prilika da se udubimo u Mariju kao »specijalistkinju svetosti«, kako je Bezgrešnu nazvao mučenik bl. Maksimilijan Kolbe. On je Njoj posvetio svoje veliko životno djelo. Grad što ga je sagradio nazvao je

Niepokalanow, grad Bezgrešne. U njemu je razvio izvanrednu izdavačku djelatnost. Svojim knjižicama i časopisima preplavio je svijet i tako mnogo učinio za izgradnju Božjega kraljevstva.

Zagovorom Bezgrešne zadobio je takvu snagu da su se divili i njegovi progonitelji u logoru u Oswiecimu i suputnici u bunkeru gladi. U nju je ušao umjesto oca obitelji, položivši život za svoga bližnjega.

Za Maksimilijana Kolbea istina o Bezgrešnom Začeću nije bila »gegendstandlos« — bespredmetna, kao što je to nedavno izjavio neki »nadriteolog«. On je u nju ušao čitavim svojim bićem i ona ga je nadahnula na apostolsku aktivnost, svjedočenje i mučeništvo, kojemu se možemo samo diviti. Naše vjerske istine kriju u sebi neobičnu snagu, ali samo za one koji ih ponizno prihvaćaju, koji se u njih udubljuju i koji se njima dadu zahvatiti.

I baš danas u doba tolike pokvarenosti, seksualne razularenosti, rasprostranjenosti abortusa, potrebno je pred čovjeka postaviti ideal najdivnijega čovještva, ostvaren s Božjom pomoću. To je Bezgrešna. Nju nije okaljao ni istočni ni osobni grijeh. »Od svih Adamovih potomaka jedino su Ona i njezin Sin posve čisti i bijeli«, kako je to pjevao već u ranoj Crkvi sv. Efrem, đakon. I kad bi se naši mladi i stariji umjesto raznim bračnim skandalima nadahnjivali likom Bezgrešne, bilo bi u ovom našem svijetu više poštenja, čestitosti i svetosti. Bezgrešna nije samo naša pomoćnica i zagovornica, već uzor u koji svi treba da se ugledamo. I ako je ona 4 godine nakon proglašenja dogme o Bezgrešnom Začeću maloj Bernardici u Lurdu rekla: »Ja sam Bezgrešno Začeće«, onda je to poruka za sve nas da bismo se trudili oko čistoće srca, da bismo bili u neprestanom neprijateljstvu prema svakoj nevjernosti Bogu.

U jednom koncentracionom logoru umirao je mladić od bolesti koju nije mogao ustanoviti nijedan liječnik. Ponižen zbog te nemogućnosti i zbog beskorisnosti liječenja i njege koja je pružena dečku, glavni ga je liječnik sav zabrinut upitao: »Reci mi, želiš li štogod? Da li ti što nedostaje?«

Bolesnik je glasom punim tuge i sa suzama u očima odgovorio: »Nedostaje mi moja majka!«

Ako je tako u naravnom redu, Bog tvorac majčina srca nije htio niti da u nadnaravnom redu ostanemo bez majke, i zato je stvorio srce najdivnije majke, Bezgrešno Srce Marijino, da nas ono odnjiše u kreposti i u svetosti. No, kao što je za odgoj u naravnom redu potrebna poučljivost, povjerenje i poslušnost prema odgojitelju, tako je to i u nadnaravnom redu potrebno biti poučljiv prema Mariji, našoj duhovnoj majci, koja nas kao i sluge u Kani Galilejskoj uči: »Što vam god (Isus) rekne, učinite!« (Iv 2, 5). Sve što nam je Isus htio reći, rekao nam je u Evanđelju i zato poput Marije moramo pozorno slušati evanđeoske riječi, o njima u srcu razmišljati, vršiti ih i donositi neprestano rodove. Baš to nas uči Pavao VI. u dokumentu u kojem Gospu naziva »učiteljicom pobožnosti«. No, Gospa nije samo učiteljica već i pomoćnica na putu vjere, a osobito u teškim i kriznim situacijama. O tome imamo na tisuće primjera. Navest ćemo samo jedan.

Za vrijeme II. svjetskog rata jedna bavarska katolička obitelj imala je 6 sinova koji su svi od reda bili sposobni za vojsku, pa su naravno svi

morali i na frontu. I za čudo, nakon rata svi se sretno vratiše kući, nijedan nije poginuo. Petorica se oženiše i osnovaše vlastite obitelji, a šesti je pošao u bogosloviju da postane svećenik. Gdje je bila tajna sreće te obitelji? — Otkrila ju je majka jednom svećeniku koji ju je posjetio. Ona je sa zida skinula staru sliku Majke Božje, veličine poštanske razglednice. Skinula je okvir sa slike i počela pripovijedati: »Za vrijeme Hitlera morali smo mnogo pretrpjeti. Moj muž našim sinovima nije dopustio da uđu u organizaciju Hitlerove mladeži. Zbog toga su triput morali promijeniti školu. Mi roditelji primali smo neprestano zastrašujuće pozive, a dečki su bili preslušavani te javno pred razredom žigosani kao neprijatelji države. Kad je opasnost postajala sve veća, odlučili smo da svoju obitelj stavimo pod osobitu zaštitu Majke Božje. Čuli smo da je bilo ljudi koji su se krvlju vragu zapisali. Ako je tako, onda se i mi možemo isto tako zapisati Majci Božjoj, kao što je to prije 300 godina u Altöttingu učinio i bavarski knez izbornik Maksimilijan. I tako smo se i mi zapisali Majci Božjoj.« I tada je okrenula i pokazala drugu stranu slike. Na njoj su bila već požutjelim slovima ispisana imena oca, majke i 6 sinova.

Valpovačka župa i crkva posvećene su Bezgrešnom Začeću. Od godine 1737. glavni oltar resi slika Bezgrešne od slikara Hertroya. I glavni trg u Valpovu resi kip Gospe s Isusom, kojemu se nekoć za Veliku Gospu išlo procesijom, a kraj toga kipa odvijale su se i ostale procesije. Kad se ulazi u Valpovo sa zapadne strane, opet se vidi Gospin spomenik: mala kapelica Gospe Lurdske, na kojoj piše: »Ja sam Bezgrešno Začeće!« Kod te se Gospe

obavlja devetnica za Veliku Gospu. I tako je Valpovo marijansko i u Marijinu znaku. Možda je najveći plod te Marijine blizine toliki broj Valpovaca svećenika.

Poznato je da je arski župnik godine 1836. posvetio svoju župu Bezgrešnom Začeću. I danas se u arskoj crkvi nalazi Gospina kapelica s oltarom i kipom Majke Božje kojoj o vratu visi srebrno srce. U tom srcu nalaze se zapisana imena svih arskih župljana što ih je napisao njihov sveti župnik Ivan Vianney i pohranio u to srebrno srce. Tim činom sveti je župnik htio reći: »Draga Majko Marijo, predajem ti ih sve. Čuvaj i brani ih!« Svetac je prema Gospi imao veliko pouzdanje i ljubav. Zato je svaki dan dolazio pred taj kip da ondje od Gospe izmoli pouzdanje i hrabrosti u svom teškom radu. Običavao je govoriti: »Ja sam Je zavolio čak i prije nego sam Je upoznao. To je moja najstarija ljubav.«

Po primjeru arskog župnika neka i valpovačka župa bude i dalje posvećena Bezgrešnoj! Neka se srca svih Valpovaca, vjernika, nalaze u Marijinu Bezgrešnom Srcu! To će biti najbolje jamstvo da će vjera, pa nadamo se i duhovna zvanja u toj župi i dalje cvasti, jer Bog je htio da baš Marija bude majkom i vjere i kršćanskoga života i majkom zvanja. Zato Je nemojmo nikada dijeliti od svoga života, već naprotiv budimo s Njome uvijek duhovno povezani!

Da li je Isus zastario?

»Kad Ivan u tamnici ču za Kristova djela, posla učenike svoje da ga pitaju: 'Jesi li ti onaj koji ima doći, ili da drugoga čekamo?'« (Mt 11, 2)

Vječno pitanje

Pitanje, otkako ga je postavio Ivan Krstitelj, neprestano se ponavlja u raznim oblicima. Danas u doba tolikih nepravdi u svijetu postavili bismo ga ovako: »Isuse, jesi li Ti onaj pravi osloboditelj, koji će nas osloboditi od svakoga zla, ili da drugoga čekamo, ili ga uopće nema i najbolje je nikome i ničemu se više ne nadati?«

Takav defetistički stav prema Isusu iznijelo je ne tako davno jednoj katehistici u Francuskoj već dijete od 9 godina kad je reklo: »Gospođo, zašto čitavo vrijeme govorite samo o Isusu? On je davno umro, to nije zanimljivo.« A drugi dan netko je rekao istoj katehistici: »Čemu govoriti o Isusu, on je tako daleko iza nas . . .«

Zato se danas s tjeskobom u srcu moramo pitati: »Kako da naviještamo Krista suvremenoj generaciji i onoj što dolazi? Postoji li o Isusu čvrsta jezgra koja uvijek vrijedi i koju neće uzdrmati nijedno vrijeme?«

Da li i Isusov lik blijedi, pada u zaborav, nestaje?

Nakon gotovo 20 stoljeća raznolike plodnosti nije li i Isusa vrijeme pregazilo? Da li još uvijek vrijede Isusove riječi zapisane u Ivanovu Evanđelju: »Ja sam kruh života. Tko dolazi k meni, sigurno neće ogladnjeti. Tko vjeruje u me, sigurno neće nikada ožednjeti!«? To je pitanje za budućnost Crkve a možda i čovječanstva od najveće životne važnosti. Ono pogađa samu srž naše duše, ono tajanstveno vrelo iz kojega struji naš život.

Nazrijevao ga je već u prošlom stoljeću Fjodor Mihajlović Dostojevski, kad ga je ovako formulirao: »Sva će se pitanja svesti na jedno: Može li kulturni Evropejac XX. stoljeća još vjerovati da je Krist Bog?«

Nestat će predodžaba, ostat će autentični Krist

Otkako se Isus pojavio na ovom našem planetu, o Njemu je bilo najrazličitijih predodžaba. Mnoge su bile krive. Da li da ih nabrajamo? — Ali kamo bismo stigli? Jasnoće radi spomenut ćemo bar neke.

Predodžba o Isusu kao zemaljskom Mesiji, koji će protjerati Rimljane i obnoviti izraelsko kraljevstvo. Još i nakon Kristova uskrsnuća dvojica učenika na putu u Emaus izjavljuju: »A mi smo se nadali da je on onaj koji će osloboditi IZRAELA« (Lk 24, 21).

Apostoli pak pred Isusovo uzašašće na nebo pitaju: »Gospodine, hoćeš li sada obnoviti kraljevstvo u Izraelu?« (Dj ap 1, 6).

Predodžba o Isusu kao prividnom čovjeku: doketizam.

Predodžba o Isusu kao najodličnijem Božjem stvorenju, ali ne Bogu: arijanizam.

Predodžba o Isusu kao »alibiu«, a takvih je bilo vrlo mnogo, za opravdanje vlastitih slabosti, sebičnosti i želje za vlašću...

Predodžba o Isusu kao mudracu, filozofu, koji nam je donio samo najsavršeniju etiku i ništa više.

Predodžba o Isusu kao revolucinaru, danas naročito u modi, koji je samo borac za socijalnu pravdu.

Ako propadnu sve te i njima slične predodžbe o Isusu, onda nećemo plakati. Neka samo propadnu! Ne želimo iskrivljena, već autentičnog Krista. Ne želimo zastarjela, nemoćna Krista, Isusa bez života, Isusa nesposobna da nas nadahne, pokrene, da nam dade život. Nije nam potreban neki arheološki Isus, Isus fosil, već Isus, sposoban slijepima vratiti vid, hromima hod, gubavima čistoću, gluhima sluh, mrtvima život, siromašnima Radosnu vijest.

Evanđeoski Isus

A takvoga Isusa prikazuju nam Evanđelja. Evanđeoski Isus pravi je Bog i pravi čovjek, pun života, dinamizma.

On reče za sebe, a djela potvrdiše: »Otac moj neprestano radi, zato i ja radim« (Iv 5, 17).

On reče za sebe, a njegov je nauk potvrdio: »Ja sam svjetlo svijeta. Tko mene slijedi, sigurno neće ići po tami, nego će imati svjetlo koje vodi u život« (Iv 8, 12).

On reče za sebe, a povijest je potvrdila: »Ja sam došao da ovce imaju život i da ga imaju u izobilju« (Iv 10, 10).

Takav Isus neće nikad zastarjeti, a i mi i buduće generacije pozvani smo da idemo njegovim putem. I tako ćemo i sami ostvarivati njegovu prisutnost u svijetu i neprestano svjedočiti za Njega kao neko peto Evanđelje, pisano ne riječju već životom.

Blago Crkve

U francuskim brdima postoji crkva što čuva lik vrlo lijepoga Krista, bizantinske inspiracije. On je na križu, obučen u haljinu, a lice Mu odaje neku vedru zamišljenost. On je tamo već 9 stoljeća u blagom i jednostavnom veličanstvu. Francuski katolički publicist Gérard Bessière, koji se već afirmirao knjigama o Kristu, opisuje u jednoj svojoj najnovijoj knjizi kako je jedno poslije podne bio u toj crkvi te uživao promatrajući Kristov lik. U to su ušle tri djevojčice. I one su došle vidjeti toga Krista. Jedna je od njih upitala: »Je li to dragocjenost Crkve?« Nazočni joj je svećenik sa smiješkom na usnama odgovorio: »Dragocjenost si ti.« Blago Crkve, dragocjenost Crkve nisu umjetnine, oltari, slike, kipovi, riznice, bile one u očima stručnjaka povijesti umjetnosti ne znam kako vrijedne. Blago Crkve su živi ljudi, kršćani, koji su upoznali Krista, koji Ga ljube, nasljeduju, koji za Nj žive. I u njima Isus neće nikad zastarjeti, u njima će živjeti sve do konca vremena, do svoga drugoga došašća, do onoga veličanstvenog trenutka »kad Sin Čovječji dođe sa svojim sjajem u pratnji svih

anđela i sjedne na prijestolje svoje slave i kad će se pred njim skupiti svi narodi...« (Mt 25, 31—32). To je Isusova budućnost, neprolaznost, vječnost. Nju s Njime pripremamo i mi njegovi sljedbenici.

Žrtvovanje života za jednu veliku stvarnost

Godine 1943. osuđen je u Berlinu na smrt svećenik, pripadnik karmelićanskoga reda. Predbacili su mu da je kriv za raspadanje njemačke vojske. A stvarno je osuđeni u pismima na vojnike pozivao na vjernost, hrabrost i ispovijedanje vjere. Nakon smrtne presude na smrt na vješalima pater je napisao svojoj sestri još posljednje pismo. U pismu se nalazi i ova rečenica: »U utorak sam osuđen na smrt, a u petak ću biti smaknut. Ako misliš da sam veoma žalostan, onda se varaš. Ja sam pun radosti što smijem žrtvovati svoj život za jednu veliku stvar.« Pater je imao pred sobom još jedino tamnicu, glad, osamljenost i smrt na vješalima, i ništa drugo. A ipak je u takvom položaju bio pun radosti.

Nije li bio samo zanesenjak, koji se grdno prevario? — Ne, nije, jer je vjerovao u vječnoga Krista, u onoga koji je i sam poginuo za pravdu, koji je pobijedio smrt i uskrsnuo i koji svakome jamči: »Tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će« (Iv 11, 25).

I kako je to sasma nešto drugačije, negoli život jednoga Anatola Francea, koji kao i toliki drugi u svom životu nije mario za Krista, ali je morao priznati: »Nema na svijetu bjednijega bića nego što sam ja. U svom životu nisam bio sretan nijedan dan, nijedan sat.« Eto, to je rezultat života bez Krista. Takvim putem valjda ne želimo ići. Isus je jedini pravi učitelj istine i života za sva vremena i za sve ljude. On nam je navijestio istinu o Bogu i njegovu kraljevstvu, o čovjeku i njegovu preodređenju, a to su temeljne i najvažnije istine, to su životna pitanja, koja traže odgovor, što ga osim Isusa nitko drugi ne može dati.

I »blago onomu tko se zbog Isusa ne pokoleba!« (Mt 11, 6).

Isusovu vječnu veličinu priznao je čak i sam Heine, koji baš nije bio neki naročit vjernik, kad kritizira Platenova djela i spočitavajući njegovoj umišljenosti piše: »Zaista, u takvu svrhu još nikad nisu bile citirane riječi toga čovjeka, jer to nije nitko manji, nego glavom Isus Krist, koga smo dosada uvijek cijenili kao uzor smjernosti i skromnosti. Zar se ikad hvalisao Krist? najskromniji od svih ljudi, to skromniji, što je bio božanskiji?«

I dok jedni misle da je Isusa vrijeme već davno pregazilo, dotle se drugi i danas sve više za Njega zanimaju, otkrivaju Ga, a tako će to biti do konca svijeta i vijeka.

Isus, razlog postojanja kršćanskog života i svetosti

»Josipe, sine Davidov, nemoj se bojati kući dovesti ženu svoju Mariju jer je ono što je ona začela od Duha Svetoga. Rodit će sina, i nadjeni mu ime Isus, jer će on izbaviti svoj narod od grijeha njegovih« (Mt 1, 20—21).

Razgovor o vjeri

Vjera je često predmet razgovora među ljudima. Nije ni čudo kad čovjek traži odgovor na glavna životna pitanja, koji mu ne može dati nikakva iskustvena ni tzv. egzaktna znanost. Razgovora o vjeri ima najrazličitijih: od onih neozbiljnih, plitkih i zlonamjernih do veoma ozbiljnih, dubokih i dobronamjernih. U koju vrstu ide ovaj, prosudite sami! Vodio se među prijateljima.

Jedan je od njih rekao: »Dobro je vjerovati u Boga, jer to čovjeku u životu daje uporište.«

Drugi se s time suglasio te nadodao: »Ja sam vjernik. Molim se, nedjeljom idem na misu, a za Uskrs se ispovjedim i pričestim.«

I treći se izjasnio za vjeru. On je u razgovoru pridonio nešto novo. Rekao je: »Vjera mi daje temeljna životna načela, a njih nastojim usaditi i u srca svoje djece.«

Četvrti je posve drugog mišljenja. Njemu vjera ne kazuje ništa i ne znači ništa.

Peti se izjasnio da vjeruje mnogo manje nego prije i da je izgubio gotovo svaki smisao za vjeru.

»Čovjek koji se zove Isus«

Od sve te petorice, čini se, nijedan nije rekao što je u kršćanskoj vjeri ono bitno, središnje i najvažnije. Što je u njoj bitno, dao je odgovor sv. Ivan kad opisuje ozdravljenje slijepca od rođenja. Slijepac kaže da je uzrok njegova ozdravljenja: »Čovjek koji se zove Isus« (Iv 9, 11).

To ime Isus anđeo Gabrijel najavljuje Mariji već kod navještenja kad Joj kaže: »Evo, ti ćeš začeti i roditi Sina komu ćeš nadjenuti ime Isus« (Lk 1, 31).

O tom imenu anđeo govori i Josipu u snu i nalaže mu da ga nadjene sinu što će ga roditi Marija, njegova žena.

To ime Isus bilo je napisano i stavljeno i na križ: »Isus Nazarećanin, kralj židovski« (Iv 19, 19). A bilo je napisano na dva tadašnja svjetska jezika: latinskom i grčkom te još i na hebrejskom.

To ime Isus apostoli neustrašivo naviještaju i govore: »Spasenja nema ni po jednom drugom, jer je pod nebom to jedino ime dano ljudima po kojem nam se treba spasiti« (Dj ap 4, 12).

To ime Isus, što znači Spasitelj ili Otkupitelj, ocrtava na osobit način bit Bogočovjeka, tj. da spasenje dolazi po osobi Isusa Krista. I to je u kršćanskoj vjeri ono bitno, odlučujuće, najvažnije. Zbog toga i nema vjere bez osobnog susreta sa živom osobom Isusa Krista. U kršćanstvu se ne radi

u prvom redu o nauci, o zapovijedima, o praksi, o uporištu u životu, o odgojnoj metodi, već o osobi; nauka i sve drugo samo je posljedica one osobe koja za sebe reče i čudesima potvrdi: »Ja sam put, istina i život« (Iv 14, 6). Kršćanstvo je, dakle, osobni susret s osobom Isusa Krista. On može biti veoma različit. Prikazat ćemo jedan veoma originalan, veoma osoban i posljedicama bogat susret s Kristom.

Susret sv. Franje Asiškoga s Kristom

Bio je to susret asiškog siromaška Franje. Odlučujući momenat u njegovu životu bio je njegov susret s gubavcem. Po njemu je zadobio novi pogled na život, po njemu se iz temelja promijenio njegov vlastiti život. U tom siromašnom, od društva odbačenom gubavcu Franjo je susreo ne samo čovjeka već i Krista. Za njegovo je doba bilo to prilično neobično iskustvo. Možda ne samo za njegovo već i za naše.

Franjino doba rado je prikazivalo Krista kao Gospodina u slavi, kao moćnog pobjednika nad zlom. Čak je i raspeti Krist izgledao kao pobjednički vladar, urešen kraljevskim plaštem i krunom. A dijete Isus nalazi se na krilu Madone kao kralj sa žezlom i zemaljskom kuglom u ruci. Isusov vidljivi namjesnik na zemlji papa Inocent III. bio je također najmoćniji vladar na zemlji, sudac carevima i kraljevima.

U svjetlu Evanđelja, koje opisuje Isusa kao siromaha, za čije rođenje »u gostionici nije bilo mjesta« (Lk 2, 7), koji za vrijeme javnoga života »nije imao gdje da nasloni glavu« (Mt 8, 20) i kome, po-

što ga razapeše, »uzeše haljine i košulju« (Iv 19, 23), Franjo je upoznao Kristovu priliku upravo u siromašnu i bespomoćnu čovjeku. Nije bio jedini u svom vremenu koji je došao do takve spoznaje, ali jedva da mu je bilo premca u posljedicama koje je iz nje izvukao.

Dok je Franjo bio još bogat mladić, nije bio bez vjere, iz običaja je redovito obavljao molitve, išao u crkvu, davao milostinju. Ali tek kad je u siromahu otkrio i susreo Krista, ostavio je sve što je posjedovao, odabrao evanđeosko siromaštvo i počeo sto-postotno kršćanski živjeti. To je bio temelj jednoga posve novoga života. Napustio je dobro situirani život i korjenito je prekinuo s kućom te postao Kristov siromah i beskućnik, koji nema drugog oca osim onoga na nebu, koji nema druge žene osim gospođe siromaštine. Prestao je biti socijalno zaštićen i osiguran, u svome gradu nije više bio slavljeni trubadur. Prepustio se riziku zaraze od gube, jer je gubavca poljubio u ruku, postao je prezreni prosjak. I tako je izgubio svaku ovozemsku sigurnost.

Kad je tako bio lišen i oslobođen od svega, bio je sposoban susresti se s Kristom i na Božić u Grecciu, kad je napravio prve jaslice, na ponoćki vršio službu đakona i u zanosu naviještao Kristovo rođenje. Bio je sposoban s Njim na Alvernu proživljavati njegovu muku, plakati nad njom i na sebe primiti Kristove rane. No, nije bio sposoban samo za vrhunske mistične doživljaje, već i za nešto više i teže što nama običnim smrtnicima i nesvecima ne uspijeva. Bio je sposoban tako naviještati Radosnu vijest, da to naviještanje ljudima

bude ne samo razumljivo, već i uvjerljivo i prihvatljivo.

Stoga je pravo imao onaj kardinal koji je sveca predveo papi Inocentu III., kad je rekao: Mislim da je to onaj po kojem će Gospodin u cijelom svijetu obnoviti vjeru svete Crkve.« Franjo je šireći svoj evanđeoski pokret imao, doista, neobičan uspjeh, koji nisu mogli protumačiti ni njegovi najbliži prijatelji i suradnici. Zato ga je jednom upitao brat Masseo: »Kako to da sav svijet trči za tobom, a ti nisi ni lijep, ni jako učen, ni plemenita roda?« — Svetac mu nije dao odgovor na pitanje. Odgovor se nalazi, mislimo, u izjavi pape Pija XI., koji se usudio ustvrditi da je Franjo Asiški od svih svetaca bio Kristu najsličniji. On se susreo s Kristom na svoj originalan način. Prihvatio Ga je bez pridržaja. Poistovjetio se s Njime i njegovim Evanđeljem. Samo za to je živio, radio i trpio. I tu leži tajna njegova uspjeha. To je tajna uspjeha i za svakoga kršćanina. To je bit kršćanstva: prihvatiti osobu Isusa Krista, prihvatiti je u potpunosti sa svim posljedicama, bez straha, bez uzmicanja. U tome je sva tajna kršćanske svetosti. O njoj nam govore svi sveci.

»Pođite za mnom!« (Mt 4, 19)

Jedna legenda pripovijeda da je neki seljak susreo sv. Franju Asiškoga i upitao ga: »Reci mi, jesi li ti Franjo Asiški?« Franjo mu je odgovorio: »Da, ja sam!« A na to će seljak njemu: »Nastoj onda uvijek biti onako dobar kako ljudi o tebi misle da jesi i nemoj nikad davati manje od onoga što ljudi od tebe očekuju!«

Taj zahtjev upravljen je svakomu kršćaninu. Nastoj biti ono što od tebe očekuje Isus, Crkva, ljudi! Shvaćaj svoj život, vrijeme koje ti Bog daje na raspolaganje, kao veliku odgovornost!

E g z i s t e n c i j a l i s t i č k a filozofija naših dana naučava: »Ne znamo odakle smo, kamo idemo. Mi smo naprosto bačeni u ovo vrijeme, osuđeni da postojimo.« Tu život nema nikakva smisla. Čeka nas sigurna smrt i valja joj ići ususret hrabro, nekom herojskom ravnodušnošću, bez očaja. No, budući da je takvih koji bi to mogli malo, mnogi se tješe mišlju: »Živimo samo jedanput i zato znajmo proživjeti ovaj život!« Za mnoge »proživjeti život« znači ponajviše udovoljavati svojim nagonima, pa zato se predaju jelu, pilu, seksu, a za što više ne znaju i ne mare. Jesu li u tom sretni? — Samo prividno i samo privremeno. Neka nam o tome progovore brojke!

U Njemačkoj poprečno svaki sat dogodi se po jedno samoubojstvo. U čitavom svijetu dnevno si oduzme život više od tisuću osoba. Impresionira činjenica da je velik broj samoubojica kod mladih, kod onih u cvijetu mladosti ili života, kod onih između 15. i 30. godine. Od tri slučaja smrti među studentima jedan je samoubojstvo.

U Sjedinjenim Američkim Državama mladi više ginu od vlastite ruke nego od poliomielitisa, upale pluća, sušice ili drugih naravnih uzroka.

A zašto se toliki predaju samoubojstvu? Evo uzrokâ, ne kažemo da su jedini: prerana seksualna iskustva, dakle iživljavanje, pretjerana trka za materijalnim dobrima, gubljenje pojedinaca u masi. Premalo je samostalnih, izgrađenih ličnosti.

Jedna švedska liječnička revija ovako tumači velik broj samoubojica među mladima: »Ti su mladi uživali sve ono što im je Život mogao pružiti. I sada je Život za njih postao bljutav i beznadan.« Trka za materijalnim dobrima, seksualna razularenost skupa s alkoholom i drogama čine mlade sve pohlepnijima i nezadovoljnijima dok ih napokon ne otjeraju u ponor očaja, koji završava samoubojstvom.

Da, istina je da se samo jedanput živi, ali baš zato bi trebalo udariti onim pravcem koji je apostol narodâ označio u poslanici Rimljanima: »Hodimo pristojno kao po danu; ne u razuzdanim gozbama i pijankama, ne u bludnosti i raspuštenosti, ne u svađi i zavisti, nego se obucite u Gospodina Isusa Krista i ne brinite se oko tjelesnoga da ugađate pohotama!« (13, 13—14).

Da, istina je da se samo jedanput živi, ali baš zato je velika šteta ako se taj život promaši,

upropasti. Mi imamo jedinstvenu šansu života, živjeti ne kao biljke, ne kao životinje, nego kao ljudi. U tome »živjeti kao ljudi« krije se i naše preodređenje. Idealna pak slika čovjeka jest dobar čovjek. Čak i onaj koji nije dobar priznaje da je bolje i časnije biti dobar nego zao, samo što nema snage da bude dobar. Nema? — Zar zbilja nema? — Ako nema, neka moli od Onoga koji je može dati, neka se ispovijeda, neka se pričešćuje!

Na jednim misijama u Bosni susreo sam čovjeka koji je dugo vremena bio teška pijanica, kronični alkoholičar. Pokušavao se i liječiti, ali nije išlo. U tom je gotovo beznadnom stanju stvorio odluku: »Odsada više neću okusiti ni kapi alkohola, a neću više ni pušiti!« Kad sam s njim razgovarao, rekao mi je: »Velečasni, evo već 15 mjeseci držim vjerno svoju odluku. Nisam je prekršio. I meni neka nitko ne govori da se ne može odučiti od pijanstva i pušenja!« Iako mu je bilo 67 godina, iako se morao po snijegu penjati na visoko brdo do crkve, bio je jedan od najrevnijih koji su dolazili na misije.

Život kao dar i kao zadatak

Nasuprot nauci egzistencijalista čovjek koji dublje i ozbiljnije razmišlja zna da život ima smisla, da mu je darovan od Boga, stvoritelja svega, od koga dolazi sve što postoji.

Sveta Mala Terezija razmišljajući o riječima knjige Postanka: »Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori« (1, 27) odlučila je: »Ja ću slaviti Gospodina licem koje mi je dao!«

Tko svoj život shvaća kao Božji dar, on će ga znati pravo i ljubiti, ne krivo, a, na žalost, mnogi krivo ljube svoj život. Onaj tko pravo ljubi svoj život shvaća ga kao jedan veliki zadatak, koji se sastoji u tome da živi i djeluje kao dobar čovjek. Bog je najviša stvarnost i najveće dobro. Budući da ljudski život potječe od Boga, od najveće dobrote, onda se čovjek mora truditi da njegov život bude dobar. Samo tako moći će se na koncu vremena opet konačno i vječno vratiti svome izvoru, odakle je i potekao, svome Bogu i u njemu biti potpuno sretan. To je naša filozofija, naš pogled na svijet. Bog je naš izvor, polazište, on je cilj prema kojemu težimo i idemo.

Život kao odgovornost

Svaki je čovjek kao razumno i slobodno biće odgovoran za svoj život, odgovoran da živi dobro. On u svojoj slobodnoj volji može birati između dobra i zla, i baš zato, jer može birati, on je za svoj izbor i odgovoran. Nerazumna životinja nema odgovornosti, razuman je čovjek ima. Čovjek ima i savjest koja mu odobrava ako čini dobro i koja ga prekorava i grize ako čini zlo.

Svaki je čovjek i društveno biće, vezan uz društvo, uz zajednicu: obitelj, narod, Crkvu. Zbog toga nije odgovoran samo za sebe već snosi dio odgovornosti i za zajednicu. Dakako da najveću odgovornost ima za zajednicu koja mu je povjerena, možda za obitelj, ako je učitelj za svoju školsku djecu, ako je župnik za svoju župu, ako stoji na čelu jedne mjesne zajednice ili općine za nju itd. O svemu će jednom Bogu polagati račun. Onome

koji sve vidi. Zato je i najbolja odgovornost koja se temelji na Božjem sveznanju. Čovjek koji svjesno stoji pod okom Gospodnjim, radit će uvijek tako da Bog bude zadovoljan.

Život kao put dužnosti

Čovjekov život na ovome svijetu mora biti kao veliki put dužnosti. Svijest dužnosti Bog tvorac savjesti upisao je u svaku savjest. Čovjek je samo mora odgajati, razvijati, a to se najbolje čini vježbom, to jest savjesnim obavljanjem svojih svakidašnjih dužnosti.

Bog se je čovjeku objavio i u svojim zapovidima. Krist ih je nadopunio svojom novom zapovijedi: »Novu vam zapovijed dajem: Ljubite jedan drugoga; kao što sam ja ljubio vas, ljubite i vi jedan drugoga. Ako imadnete ljubavi jedan prema drugome, po tom će svi upoznati da ste moji učenici« (Iv 13, 34—35). Ispunjajući svoju dužnost, potpomognut Božjom milošću, čovjek postizava vječno spasenje. A potpun čovjek pravi je svetac. I zato baš u likovima svetaca najbolje vidimo što čovjek po volji Božjoj može postati: u milosti usavršen čovjek.

Težnja za nemogućim

Kad se u jednom centru za rehabilitaciju blizu Pariza nova bolničarka došla predstaviti glavnom liječniku, taj joj je postavio ovo pitanje: »Prihvaćate li posao a da ne znate hoćete li imati uspjeha?«

Posao rehabilitacije traži beskrajnu strpljivost i upornost. Ima slučajeva u kojima valja kroz duge i duge mjesece obavljati razne vježbe a da se ne vidi ni najmanji znak poboljšanja, u stalnoj neizvjesnosti. Tako je npr. neki dječak opet prohodao tek nakon pet godina na oko beskorisnih vježbi i liječenja. Zato je vrhovni liječnik i rekao onoj bolničarki: »Ako ne budete uporni i ne pokušavate i ono što je nemoguće, onda nemojte ni započinjati ovaj posao. Potražite si drugi!«

Pokušati i ono što izgleda nemoguće, vjerovati da se može pomaknuti nepomičan zid nemogućega, u tome je sva ljudska avantura još od onih tamnih i nama nepoznatih početaka čovjekove povijesti. Nakon otkrića i prve upotrebe ognja, nakon prvog obećanja ljubavi pa sve do Povelje Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka, koju mnoge države glasno izvikuju, ali je bez skrupula gaze, ljudska je povijest svjedok tolikih pokoljenja koja su išla za nemogućim. Koliki su ljudi dali i svoje živote za napredak znanosti, pravde, slobode, nezavisnosti, ljubavi, a da ono za što su se žrtvovali nisu vidjeli ni doživjeli. Ima ljudi i naroda koji žive u jednoj te istoj stoljetnoj borbi za svoja neotuđiva prava, koja nikako da postignu, a ipak se i dalje bore. Ljudsko je srce stvoreno da se bori, da teži za onim što izgleda nemoguće.

Isusov stav

Poznavajući dobro tu ljudsku težnju za nemogućim Isus je jednoga dana stao pred svoje učenike, pred one koji su pošli za Njim, i postavio im težak, gotovo nemoguć zadatak: »Vi ste sol zemlji. Ali ako sol obljutavi, čim će se ona osoliti? Više nije ni za što, osim da se izbaci van da je ljudi pogaze. Vi ste svjetlo svijetu. Nije moguće sakriti grad koji leži na gori. Ne žeže se svijeća da se stavi pod varićak, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Vaše svjetlo neka tako zasja pred ljudima da vide vaša djela ljubavi te slave vašeg Oca nebeskog« (Mt 5, 13—16)!

Pa da li su Isusovi učenici i prvi kršćani ispunili taj na oko nemoguć zadatak? — Jesu! I kako su ga ispunili! Isus je umro na drvu sramote, na križu, danas bismo rekli na vješalima. Prije toga naviještao je po gradovima i selima Galileje, na obalama Genezaretskog jezera, po ulicama Jeruzalema sve do predvorja hrama jedan novi život, novu, nepoznatu i neslućenu radost. Blaženima i sretnima postat će siromasi, ucviljeni, krotki, gladni i žedni pravde i slobode, milosrdni, čista srca, mirotvorci, progonjeni zbog pravde. U novome svijetu, koji On stvara, imat će povlašteno mjesto oni od ljudske zajednice prezreni, izvlašteni, potlačeni.

Na Cvjetnu nedjelju, kad su se široke mase običnoga puka zgrnule oko Isusa, kad su Mu klicale i pozdravljale Ga s palminim i maslinovim grančicama u rukama, kad su putem kojim je On imao proći postavljale kao sagove svoje siromašne plašteve, činile su to zato jer su nekim neprevarljivim osjetilom osjećale da će taj Isus stvoriti novu povijest, novi život, bolju budućnost baš za maloga čovjeka.

Ali kad su sve to vidjeli oni moćni, oni na vlasti, tadašnje režimlije, usplamtjeli su mržnjom i odlučili stati na kraj tomu novom pokretu, toj revoluciji. I tako je došlo do tragedije Velikoga petka: Isus je uhvaćen, zlostavljen, išćuškan, popljuvan, izbičevan, u skrletnu kabanicu obučen, trnjem okrunjen, natovaren bremenom križa, razapet, ubijen, pokopan. Čak i pred mrtvim strepe pa mu pečate grob i postavljaju na nj naoružanu stražu. I tako, barem misle oni na vlasti, završava ludi san i glupi pokušaj. Te žalosne večeri Velikoga petka na Jeruzalem se spustila duboka tama.

Nada u pobjedu unatoč porazu i smrti

Nije prošlo ni nekoliko dana i sigurna nemogućnost postade najveća mogućnost. Zemlja se trese, ruši se zapečaćeni kamen, straža bježi glavom bez obzira. A za nekoliko sedmica kad se na Kristove učenike spustio vihor Duha Svetoga, oni izlaze na ulicu i trgove i naviještaju Onoga čija su usta silnici htjeli zauvijek učiniti nijemima.

Nekadašnji plašljivac Petar propovijeda u sav glas: »Njega je, to jest Isusa, Bog uskrisio. Tome smo svi mi svjedoci. On, sad uzvišen Božjom desnicom, pošto je od Oca primio obećanog Duha Svetoga, izlio je ovo što sami vidite i čujete... Dakle: neka sav dom Izraelov sa sigurnošću spozna da je Bog učinio i Gospodinom i Mesijom tog Isusa koga ste vi razapeli« (Dj ap 2, 32—33 i 36).

Nekadašnji progonitelj Pavao naviješta Korinćanima: »Predao sam vam najprije ono što sam i primio: da je Krist, suglasno Pismima, umro za naše grijehe, da je pokopan, da je treći dan, suglasno Pismima, uskrsnuo« (I. Kor 15, 3—4).

Sile zla htjele su Isusa uništiti, ali On je navijestio plodnost zrna kad padne u zemlju i kad ugine. Nakon što se svim silama borio protiv klica zla i smrti bilo u ljudskom srcu bilo u svom narodu On sam je uništio i samu zlu kob smrti. I baš u času kad je izgledalo da je sve svršilo, započela se širiti z a r a z a vjere u njegovo uskrsnuće, u život i rušiti sve barijere koje su postavili oni što su se bojali svjetla, istine, pravde, slobode i života. Od tada želja za onim što je nemoguće ne zaustavlja se ni ne sustaje pred ičim pa ni pred smrću. Mnoštvo ljudi, žena, mladića i djevojaka pjevajući ide u smrt noseći Isusovo ime na ustima i u srcu u sigurnoj nadi da će s Njim vječno živjeti. U rimsko doba »nije bila pošteđena nijedna dob, nijedan stalež. Neprestano su bile izmišljane nove muke: kršćane su palili na lomačama, pekli na roštilju, rastezali na mučilima, pilili, žive pokapali. Ali ta su progonstva imala i svoj blagoslov. Unatoč svim progonima rastao je broj vjernika, dokaz za božanstvenost naše vjere. Kršćani koji su morali bježati na novim su mjestima osnivali kršćanske zajednice. Mlaki su kršćani otpali i pljeva

se odijelila od pšenice« (Josef Tomaschek). Progoni su se nastavili sve do današnjih dana, ali Crkva još stoji i propovijeda uskrsnuće i život.

Ranjena ptica

Jedan stari kršćanski mislilac pripovijeda kako je jedne noći usnio neobičan san. Tisuće ptica letjelo je prema mreži razapetoj na suncu. No spotaknuvši se o mrežu padale bi na zemlju. Bio je to prizor pun žalosti. Ali tada poletje prema mreži jedna hrabra ptica spremna da se s njom uhvati u koštac. Bila je i ona ranjena, oblivena krvlju, ali se nije predala već dalje borila, probila mrežu i poletjela prema plavetnom nebu. Među svim ptičjim narodom zaori cvrkutavi krik i sve ptice poletješe kroz otvor prema beskrajnim nebeskim prostranstvima.

Izbičevani, trnjem okrunjeni, razapeti, srca probodena i krvlju obliveni Krist razderao je čvrstu mrežu naše ljudske sudbine. Ono što je do Njega bilo nemoguće po Njemu je postalo moguće. Štoviše, to nemoguće postade predmetom naše vjere, ali ne kao neki kapital lagane sigurnosti koja bi nas uljulala u mrtvilo, u san, u mlakost, u mekušnost. Naša vjera traži od nas napor, naprezanje, borbu, hvatanje u koštac s mrežom nemogućega. Bit će tu i krvi i rana i ožiljaka, ali samo tako se leti prema suncu, u beskrajne plavetne nebeske prostore.

Naš je raspeti Bog Isus Krist, kako to reče pjesnik Lorca, »pokriven ranama ljubavi koje se nikad ne zatvaraju.« Te rane naš Bog prima posvuda na zemlji gdje vladaju ratovi, nepravde, tjeskobe,

očaj, gdje nema pravde ni slobode, gdje vlada laž, nepravda i nasilje. O naš neprestano ranjavani, raspeti Bože, kad nas pritišće i lomi nepravda i bol, onda svoj pogled pun nade upiremo prema Tebi, koji si nam dao kao zadaću da budemo sol ovoj našoj zemlji i svjetlo ovom našem svijetu, koji si stavio pred nas nemoguć zadatak. No, Ti znaš da naše srce teži baš za nemogućim, a mi vjerujemo da nemoguće u Tebi i po Tebi postaje moguće.

»Danas kao i prije 20 stoljeća Isusovi učenici neće biti njegovi pravi učenici, ako ne budu kao i onda dok je još bila noć, hrlili prema zori nemogućega« (Gérard Bessière).

Suvremenik našega stoljeća, romanopisac Albert Camus, zapisao je da je »čovjek jedino stvorenje koje odbija da bude ono što jest.« Da, odbija, ali zato jer je pozvan na nemoguće. Od koga? — Od Isusa! »Njegova božanska snaga obdarila nas je svim što je potrebno za život i pobožnost, pravom spoznajom onoga koji nas je pozvao vlastitom slavom i moći. Tim nas je obdario skupocjenim i najvećim obećanim dobrima, da po njima, umaknuvši pokvarenosti koja je zbog opake požude u svijetu, p o s t a n e t e d i o n i c i b o ž a n s k e n a r a v i« (II. Petr 1, 2—4).

Čovjek i drama njegove smrti

Veliki mislioci bili su svjesni kako je o Bogu teško govoriti. Jedan je od njih i rekao da samo Bog o Bogu može dobro govoriti. Ako je o Bogu teško govoriti, ni o čovjeku, koji je uz anđela njegovo najodličnije stvorenje, stvoren »na sliku Božju« (Post 1, 27), nije lako govoriti. Pa ipak veliki mislioci kao što su pokušavali govoriti o Bogu, jedan od njih — Toma Akvinski — nazvao je taj govor tepanjem i mucanjem, tako su isto pokušavali govoriti i o čovjeku. I moramo priznati da su izrekli lijepih, dubokih i vrijednih misli.

Starogrčki tragik Sofoklo u jednom zboru svoje tragedije »Antigone« ovako pjeva o čovjeku:

»Mnogo je sila na svijetu tom,
no najjači od sveg ljudski je soj!
Kad morem puše južnjak jak
i hučni svuda diže šum,
po njemu čovjek vodi brod.
A Zemlju, boginju najvišu,
što vječna vječan nosi plod,
preorava stalno čovjekov plug,
uz konjski snažni spreg.

Ptica lakokrilih pernati rod
njegovim zamkama postaje plijen,

životinjski pred njim ruši se skot
i ispod pučine podvodni svijet.
Sve lovi mrežom pletenom
domišljat čovjek svemu vješt.
Vještinom svojom sili on
na službu sebi divlju zvijer,
a konj i silni gorski bik
pod njegov jaram saginju vrat.

I krilatu on stvori riječ,
i umnih misli stvori splet,
i državnog života red.
Taj umnik sebi nađe štit
od studeni i dažda zlog,
i nenadano ništa ne zbiva se s njim.
No premda zna za mnogi bolestima lijek,
od smrti nije nikad pronašao spas.

I voljom on je slobodan,
te može život imat čist,
a može bit i poročan.
Tko štuje red i Božju riječ,
taj svojoj zemlji bit će stup,
a nepošten je čovjek gradu svome jad.
Nek grešan čovjek na moj ne javi se prag,
ne želim nikad biti iste misli s njim.«

(Preveo dr. Bratoljub Klaić)

Nedaleko Grčke u starom Izraelu nastala je ova divna poema o čovjeku, u kojoj se udivljenje pred njim pretvara u adoraciju pred Bogom, njegovim Stvoriteljem:

»Jahve, Gospode naš,
divno je ime tvoje po svoj zemlji,
veličanstvom nebo natkriljuješ!
U ustima djece i dojenčadi
hvalu si spremio protiv neprijatelja,
da postidiš mrzitelja, zlotvora.
Gledam ti nebesa, djelo prstiju tvojih,
mjesec i zvijezde što ih učvrsti —
pa što je čovjek da ga se spominješ,
sin čovječji te ga pohodiš?

Ti ga učini malo manjim od Boga,
slavom i sjajem njega okruni.
Vlast mu dade nad djelima ruku svojih,
njemu pod noge sve podloži:
ovce i svakolika goveda,
i zvijeri poljske k tome,
ptice nebeske i ribe morske,
i što god prolazi stazama morskim.

Jahve, Gospode naš, divno je tvoje ime po svoj
zemlji!«
(Psalam 8)

Veliki kršćanski mislilac IV. stoljeća sveti Grgur Nisenski razmišljajući da je čovjek stvoren na Božju sliku piše: »Ako je jedna od vlastitosti božanske naravi njezina neshvatljivost, u toj točki i slika mora biti slična svome uzoru. Ako bi narav slike mogla biti shvatljiva, dok je uzor iznad našeg dohvata, ta bi različitost značila poraz i za samu sliku.« Zato je posve istinito da je i čovjek jedna velika tajna ili kako to reče besmrtni Augustin: »Veliki je bezdan sam čovjek.«

Pascal ovako umuje o čovjeku: »Što je najzad čovjek u prirodi? Ništavilo nasuprot beskraju, beskraj nasuprot ništavilu, sredina između ničega i svega. Beskrajno je daleko da dokuči krajnost, pa mu je kraj stvari i njihovo počelo beznadno sakriveno u nedokučivoj tajni. A jednako je nemoćan da shvati ništavilo iz kojeg je izvučen i beskraj u koji je zaronjen... Kad bi čovjek sam sebe proučavao, vidio bi kako je nemoćan da pođe dalje.«

Novija i suvremena poimanja o čovjeku nisu više tako uzvišena kao negdašnja, već su upala u ćor-sokak iz kojeg kao da nema izlaza. Prema njima čovjek je samo čisti rezultat nečega nama zasada nepoznatoga, raskršće putova koji dolaze odasvud, a ne vode nikamo. Njegov je poziv samo jedna velika obmana. On je subjekt koji nema nikakva smisla. Njegov se život iscrpljuje u razočaranjima i neuspjesima. Njegov je svagdašnji kruh frustracija. O njemu može biti samo riječ kako funkcionira, a ne kakvo mu je značenje i koji mu je smisao. Nema razloga koji bi ga mogao opravdati i protumačiti, nema središta za koje bi se mogao uhvatiti, on je bez vrijednosti i imena. Nakon sumraka bogova počeo se spuštati i sumrak ljudi.

Kako smo, dakle, danas daleko od zanosa jednoga Sofokla, od osunčana jezika Psalmista, od sigurnosti Grgura Nisenskoga! Čak nam se i Pascal u svojim vrtoglavim mislima o čovjeku čini danas zastario. Smrt, i to vječna, obuzela je svu čovjekovu svijest. Danas ga definiraju bićem koje će zauvijek nestati. Kad su danas toliki prožeti takvim pesimističkim poimanjem, onda je jasno da je o čovjeku teško dobro govoriti, da o njemu više

nema filozofije. Umjesto nje dolazi pragmatizam, rad za čovjeka. Zato se i čovjek danas tako rado bavi **politikom**. Ona u sebi uključuje toliko nacrta, poslova, ljudskih prava, što bi sve, dakako, trebalo čovjeku biti na korist. Čovjeku valja služiti, pomoći mu da se izgradi. Njegov svijet valja organizirati bolje i njega dostojnije. No onaj koji se tomu radu istinski posvećuje ne može ne vidjeti da politika kao i svaka druga ljudska aktivnost, kao i svaki drugi oblik ljudske ljubavi ostaje zatvorena u samu sebe, u iste neizbježive granice rođenja i smrti, a pomisao na smrt, na vječno prestajanje bivovanja ispunja ga tjeskobom i očajem.

II. vatikanski sabor u pastoralnoj uredbi »Radost i nada«, o Crkvi u suvremenom svijetu, dobro je uočio: »Zagonetka ljudskog položaja dostiže vrhunac pred licem smrti. Ne muči čovjeka samo strah i sve veći rasap tijela nego također, dapače još više, muči ga strah od ugasnuća za vazda... Svi pokušaji tehnike, ma kako biti korisni, ne mogu smiriti tjeskobu čovjeka: naime, produženje biološkog trajanja ne može mu utažiti one želje za daljnjim životom koja je neodoljivo ukorijenjena u njegovu srcu« (broj 18). Zato se čovjek suočen sa smrću nalazi pred jednom za njega strašnom dramom. Na svoj način doživljava je čak i vjernik.

Poznati teolog i član Međunarodne teološke komisije, isusovac Gustave Martelet u uvodu svog najnovijeg djela »L'Au-delà retrouvé« (Ponovno nađena onostranost) kaže da se prvi put ozbiljnije morao baviti pitanjima koja se odnose na ono poslije smrti kad ga je revija »Offertoire« zamolila da kao teolog progovori u korist žena što su godine 1940. u njemačko-francuskom ratu izgubile muževe. One su pitale u kakvim se stvarnim odnosima nalaze sa svojim pokojnim muževima po Isusu Kristu? Sam pater Martelet priznaje da za njega osobno također smrt nikada nije bila neka apstraktna, teoretska, daleka stvarnost, koja se tiče samo drugih. On ju je doživio u svojoj blizini. Rodio se kao blizanac ali i posmrče, tj. nakon smrti svoga oca. Godine 1940. u roku od 15 dana izgubio je u ratu dva brata. Zato se sa smrću ozbiljno suočio i kao teolog i proučavao je, a rezultat je i njegova najnovija knjiga. U njoj on otvoreno piše: »Naša je konačna dijagnoza veoma jednostavna: smrt za čovjeka nije samo jedna drama više. Ona je njegova cjelokupna drama, drama bez ponavljanja, drama koja se s pravom može nazvati apsolutnom, ona što čovjekovu povijesnu egzistenciju razara u samu njezinu korijenu. Ali na tu dramu Krist najprije svojom smrću a zatim uskrsnućem baca neusporedivo svjetlo koje sada moramo promatrati.«

Za takvo promatranje najprikladnije je razdoblje crkvene godine Korizma. I Crkva nas svake godine u nj uvodi na Pepelnicu, na početku Korizme, veoma sugestivnim obredom blagoslova pepela, posipanjem pepelom naših glava i opomenom: »Spomeni se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah obratiti!« No, to nije njezina posljednja i najglavnija poruka o čovjeku. Nju slijedi ona druga, daleko važnija: »Bog je pozvao i poziva čovjeka da čitavim svojim bićem prione uz Nj u vječnom zajedništvu nepropadljivog božanskog života. Tu je pobjedu Krist izvojevao uskrsnuvši na

život, pošto je svojom smrću oslobodio čovjeka od smrti. Svakom čovjeku koji razmišlja vjera, predočena solidnim argumentima, pruža odgovor na tjeskobna pitanja o njegovoj budućoj sudbini; ujedno mu omogućuje da u Kristu bude u zajedništvu sa svojom predragom, već preminulom braćom, ulijevajući mu nadu da su oni već postigli pravi život kod Boga« (»Radost i nada« broj 18).

»Misterij čovjeka postaje, doista, jasan jedino u misteriju utjelovljene Riječi... Po Kristu i u Kristu razrješuje se zagonetka boli i smrti koja nas izvan njegova Evanđelja, satire. Krist je uskrsnuo, svojom je smrću uništio smrt i darovao nam život da, kao sinovi u Sinu, vičemo u Duhu: Abba, Oče« (»Radost i nada« broj 22). Zato mi kršćani i pridajemo toliku važnost Korizmi kao pripravi na svetkovanje onih tajnâ, koje jedino pravo osvjetljavaju tajnu našega života i smrti. Krist, novi Adam, svojim životom, mukom i smrću i uskrsnućem putokaz je za svakoga od nas. Njegov udes mora se ponoviti u svakome od nas. S Njime moramo živjeti, trpjeti i umrijeti, da bismo onda s Njime i uskrsnuli i vječno živjeli. To je jedini pozitivni rasplet čovjekove drame.

Naš Tabor na oltaru

Jednoga dana zamišljen i s nemirom u srcu, kojeg se nije mogao osloboditi, šetao se rimskim ulicama Englez, po vjeri anglikanac, Eduard Manning. Slavoluci, ruševine, palače i sva slava jednoga svijeta koji je prošao i onoga koji će proći ostaviše ga praznim i ogorčenim. Napokon umoran uđe u crkvu sv. Ljudevita francuskoga. Ondje je baš bilo u pokaznici izloženo Svetootajstvo. Pred njim je klečalo nekoliko muškaraca i ženâ. Jedna od njih, sirotica, iznosila je pred Gospodina svu svoju bol.

Eduard, koji nije vjerovao u Euharistiju, podiže oči prema pokaznici i bijeloj Hostiji i u taj čas zahvati ga neki neobičan zanos. Od uzbuđenja poče drhtati, pade na koljena i proplače, on učen i bogat, a sada klečeći uz siromašnu i neuku ženu. Uzdahnuo je: »O Gospodine, kakav mir u Tvojoj blizini!« Osjećao se kao Petar na Taboru, koji reče: »Gospodine, dobro je da ostanemo ovdje« (Mt 17, 4).

Manningovo srce, izmrcvareno duševnim mukama, nalazeći se pred Kristom sakrivenim pod prilikama kruha, čulo je glas koji je svjedočio: »Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao! Njega slušajte!« (Mt 17, 5) Nakon nekoliko

dana stupio je u Katoličku Crkvu, a kasnije postao slavni kardinal Manning. Njegov je Tabor bio susret s Isusom u Euharistiji, koga krije ne svijetao oblak, već prilike kruha.

Kad čitamo Evanđelje o Isusovu preobraženju, kako »Isus uze sa sobom Petra, Jakova i brata mu Ivana i izvede ih nasamo, na visoku goru i preobrazi se pred njima; lice mu zasja kao sunce, a haljine postadoše bijele kao svjetlo« (Mt 17, 1—2), možda i nas zahvati želja da doživimo nešto slično, pa bi nam lakše bilo vjerovati, nadati se nečemu velikom, nositi svoje svagdašnje breme te ljubiti Boga i bližnjega. Ili nas čak zahvati želja za nekim ukazanjem, za susretom s uskrslim Kristom, da s Njime sjedimo za stolom i blagujemo kao učenici u Emausu te da Ga čujemo kako govori baš nama. Ne šalim se, ne želim nikoga obmanuti, ali takav susret u Crkvi traje već 20 stoljeća.

Susret s Kristom u euharistijskom slavlju

Godine 112. rimski prokonzul Bitinije u Maloj Aziji Plinije Mlađi piše u Rim caru Trajanu o kršćanima tražeći upute što da čini s njima? A što oni čine, da bi o njima trebao povesti računa? Plinije piše: »Oni se skupljaju u određeni dan prije zalaska sunca i pjevaju himnu Kristu kao Bogu. Skupljaju se također na zajedničku gozbu, uostalom potpuno nedužni...« To je prvi dokumenat profane povijesti koji nam govori o skupljanju kršćana na molitvu Kristu, ali i na gozbu, a to je na tajanstveni, sakramentalni susret s uskrslim Kristom pod znakovima kruha i vina. Taj susret pretpostavlja živu vjeru, on je zapravo susret vjere, očitovanja vjere i samo u njoj ima smisao. Njegov vanjski dekor bio je ispočetka veoma jednostavan, a tijekom vremena razvijat će se, mijenjati će se, postat će raznim ukrasima i dodacima previše bogat, tako da će biti potrebno nešto i odbaciti, i u tome su bile liturgijske reforme kako bi opet zasjala ona jednostavna struktura toga spomen-čina Kristove muke, smrti i uskrsnuća, što ga je svojoj Crkvi naredio i ostavio u amanet On sam. »Činite to na moju uspomenu!« I kadgod se sastajemo na taj spomen-čin, Krist je među nama, a na osobit način u posvećenim prilikama kruha i vina. Onaj koga slavimo na našim euharistijskim sastancima proslavljeni je Krist, no isti onaj koji je nekoć u vremenu hodao putovima Galileje, Samarije, Judeje, ulicama Jeruzalema, koji je propovijedao, činio čudesa, pretrpio muku i smrt, i uskrsnuo. U našoj misi ne obraćamo se nekom nepoznatom, nebuloznom, nebeskom biću, već onome Isusu koji je na Veliki četvrtak, u predvečerje svoje muke, uzeo u svoje ruke kruh i vino, da se sav prikaže Ocu.

»Kršćani slave uspomenu i očekivanje Isusa, njegovu prisutnost i odsutnost, njegovu smrt i uskrsnuće, njegov život, njegovo biće, njegova Duha. Euharistijsko je slavlje slavljenje novoga života: njegovih početaka, horizonata, jučer, danas i sutra...« (Gérard Bessière).

Slavlje što nadilazi sva ostala

Euharistijsko je slavlje ozbiljno, jer u njemu se govori o smrti. Ono je i slavlje suverene radosti, jer iz njega izbija život što nadilazi svaku smrt,

onaj život što ga Isus spominje u Blaženstvima. To je slavlje lišeno svakog sjaja kad se obavlja u kakvom zatvoru ili koncentracionom logoru ili negdje u kakvoj kolibi od blata u Africi, Indiji ili Brazilu. Za njegovo ostvarenje potreban je samo svećenik, malo kruha i vina, a poželjni su i ljudi, vjernici koji će mu prisustvovati i u njemu sudjelovati. Ono se može zaodjenuti u sve oblike velike svečanosti, može se služiti svjetlom, cvijećem, sviranjem orgulja, zlatnim posuđem, svilenim ruhom, ali je još kudikamo svečanije kad ga predvodi svetac, okružen siromašnima, krotkima, gladnima i žednima pravednosti, progonjenima zbog pravde, čistima u srcu.

U prošlom stoljeću, prilično zaraženom ateizmom i pokvarenošću, katolička je Francuska bila svjedokom neobična gibanja. Bilo je učenjaka koji su sav život proveli uz knjige, ali su došli da potraže istinu u jednom zabitom selu, kod čovjeka koji je jedva jedvice svršio studije, bilo je ljudi koji su izudarani od života uzalud drugdje tražili utjehu i ohrabrenje, pa su hrpimice hrlili u mali Ars k tamošnjem župniku, svećeniku Ivanu Vianneyu, bilo je grešnika koji su se s teretom grijeha neprestano tiskali oko njegove ispovjedaonice, bilo je onih iz tzv. višeg društva, bilo je bogataša i crkvenih prelata, siromaha, učenih i neukih, koji su svaki dan tražili arskoga župnika. Htjeli su prisustvovati njegovoj misi. Nije to bila misa bitno različita od misâ ostalih svećenika, ali je ipak imala u sebi nešto jedinstveno. Služio ju je svećenik kroz čije je isposničko lice kao kroz oblak prosijevao Isus. On je, doista, bio kao drugi Krist!

Euharistijsko slavlje okrenuto je prema prošlosti, prema Velikom Četvrtku, Petku i Uskrsu. Događaje tih dana posadašnjuje i poovdašnjuje. No okrenuto je još više prema budućnosti, koju navije-šta, za koju jamči, prema jednom novom svijetu, novom nebu i novoj zemlji, u kojem će svi odabrani biti sjedinjeni u Očevoj kući, u zajedničkoj vječnoj gozbi za jednim stolom. Upravljeno je prema ponovnom Kristovu dolasku, taj put u slavi.

Zbog svih tih vlastitosti, odlika, stvarnosti, euharistijsko je slavlje život i hrana po Kristu otkupljenog čovječanstva. Ono svojim sudionicima daje poleta, životne svježine, težnje za rastom u Kristu. Ono daje i još nešto više. Jedan stari teolog formulirao je to ovako: »Euharistija je koju čini Crkva ona što stvara Crkvu.« Zato bez nje i nema Crkve. Ona je s njome bitno, životno povezana. »Uistinu, svaki put kad jedete ovaj kruh i pijete ovaj kalež navješćujete smrt Gospodnju d o k o n n e dođe« (I. Kor 11, 26).

I Marx je osjećao potrebu za sastancima

Među bilješkama Karla Marxa našli su i ovu: »Kad se sastaju tvorci komunizma, najprije im je cilj pouka, propaganda, itd. Ali se u isto vrijeme u njima budi nova potreba, a ta je da se druže sa sebi sličnima i tako ono što je izgledalo sredstvom postaje svrha. Taj praktični pokret dao je sjajne rezultate. Mogu se vidjeti na skupštinama francuskih radnika socijalista. Pušiti, piti, jesti itd. više nisu sredstva da se bude zajedno, da se povezuje. Zajedništvo u njihovu klubu, razgovor kojemu je opet cilj zajedništvo, to je ono što ih

zadovoljava. Na njihovim usnama bratstvo među ljudima nije fraza već istina i s licâ koja je rad učinio oporima odsijeva sva ljepota ljudskoga.«

Kad čitamo taj tekst kao da dolazimo do jedne bitne čovjekove potrebe, a ta je zajedništvo, jer je čovjek po naravi društveno biće. Krist Bog, tvorac društvene ljudske naravi, ustanovio je sveudiljnu otkupiteljsku novozavjetnu žrtvu na jednom gozbenom sastanku, na večeri sa svojim prijateljima. On je te svoje prijatelje naučio: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana radi mene, tu sam ja među njima« (Mt 18, 20). On je baš kod ustanovljenja Euharistije kao zajedništva, žrtve i gozbe naučio svoje prijatelje: »Ljubite jedan drugoga kao što sam ja ljubio vas!« (Iv 15, 12). A jesu li naši euharistijski sastanci ono što bi morali biti? Jesu li Tabor na kojem se svi dobro osjećaju? Da li nas čine više ljudima, braćom? Možda smo, na žalost, od ostvarenog ideala još prilično daleko. Ali bez euharistijskih sastanaka bit ćemo još dalje. Zato je potrebno da se sastajemo kadgod možemo, da se na te sastanke pripremimo, da u njih sve svoje biće unesemo.

Isus, učitelj klanjanja u duhu i istini

Na sjevernoj obali Sicilije, koju nazivaju »najljepšim među otocima«, 70 km istočno od glavnoga grada Palerma, 165 km zapadno od Messine, na podnožju 269 m visoke vapnenaste stijene, nalazi se starodrevni ribarski gradić Cefalù. Iako je malen, u svom kulturnom blagu čuva jednu od najstarijih i najljepših katedrala, koja potječe iz godine 1131., dakle, iz vremena dok su Sicilijom vladali još Normani. Sa svoja dva nezgrapna zvonika katedrala djeluje izvana kao kakav obrambeni zamak, nekako ozbiljno, prkosno i bojovno. Sva je njezina ljepota i bogatstvo iznutra. Građena je skladno u obliku latinskoga križa, dugačka 74 m, s tri lađe koje dijeli 16 romanskih i bizantskih stupova. Nad glavnim oltarom dominira jedan od najraskošnijih i najstarijih mozaika Sicilije. On prikazuje veličanstvenog Krista, koji blagosliva. Njegov prilično ozbiljan pogled počiva na svakom tko mu se približi bilo s koje strane. Okružuju ga u više redova: Blažena Gospa, apostoli, Sveti Oci, proroci i sveci. Mozaik, iako je star već preko 800 godina, nije ništa izgubio od svoga sjaja i ljepote. Djeluje kao da je načinjen jučer. Stručnjaci za umjetnost, turisti, a i vjernici dive se tom remek-djelu. I s pravom, jer je lijepo, veličanstveno, dostojanstveno, sadržajno i jer tako odlično odolijeva zubu vremena, koje nemilosrdno sve nagriza.

Kad čovjek promatra toga veličanstvenog Krista, dolaze mu spontano na pamet riječi koje pisac poslanice Hebrejima stavlja u zadnje poglavlje svoga Bogom nadahnutoga spisa: »Isus Krist isti je jučer i danas i zauvijek će biti isti« (13, 8).

Pred Njega je jednoga dana pristupila na Jakovljevu zdencu »žena Samarijanka« (Iv 4, 7) i On joj se objavljuje kao »Mesija koji se zove Pomazanik: 'To sam ja koji govorim s tobom'« (Iv 4, 25—26). Taj susret s Njime za tu ženu koja je »imala pet muževa« (Iv 4, 18), a i onaj s kojim je tada živjela nije joj bio pravi muž, bio je ne samo doživljaj, već preokret i početak jednoga novog, boljeg života. Ona odmah na početku razgovora s Njime očituje svoju vjeru i povjerenje u Njega: »Gospodine, vidim da si prorok« (Iv 4, 19). On je poučava u jednoj osnovnoj istini duhovnoga života: »Pravi klanjaoci klanjaju se Ocu u duhu i istini, jer Otac takve klanjaoce želi« (Iv 4, 23). To je istina koju od vječnoga Krista moramo i mi dobro naučiti. Bez nje naša religioznost može biti formalistična, izvanjska, bez duha. A ona treba da bude susret s vječnim Kristom, čiji pogled na nama počiva, prati nas, ali ne zato da nas kontrolira, već da nas upravlja na prave putove, da nam nadahnjuje dobre misli, da nas uzdiže i spasava.

Kad bi, na primjer, generalni direktor nekoga velikog poduzeća svaki dan obilazio uredske prostorije svojih činovnika i kontrolirao da li su na njihovim pisaćim strojevima sve vrpce u redu, sigurno bi ljudi kimali glavama i govorili: »Pa to nije posao za jednoga generalnog direktora, on treba da se bavi kudikamo ozbiljnijim problemima.«

Neki imaju takvu predodžbu i o Bogu kao o nekom sitničavu direktoru koji na sve pazi, pa se trude da im na vani sve uvijek bude u redu, da bude sve na vrijeme i dobro izvršeno, a pri tom zaboravljaju na duh kojim njegove naredbe treba izvršavati. Nije važno slovo zakona, već njegov duh. Eto, to je Isus naučio ženu Samarijanku, to želi i nas naučiti. I dok njegov pogled kao i s mozaika u Cefalù neprestano na nama počiva i prati nas, onda je to zato da nas upozoruje na pravu religioznost, molitvu, klanjanje, da sve bude u duhu, s dobrom nakanom, iz čiste, nesebične i neproračunane ljubavi prema Bogu.

Goethe je jednom rekao: »Kad oko ne bi bilo sposobno za sunčanu svjetlost, onda ne bi bilo ni sposobno da ga sunce prosvijetli.« Slično možemo reći i o čovjeku. Kad čovjek ne bi bio sposoban da ga Bog prosvijetli, onda bi bio nesposoban i da Ga upozna i postane njegov klanjalac »u duhu i istini«. Ali Bog je stvorio čovjeka za tu veliku sposobnost, a Krist nas želi uvesti u vještinu »klanjanja u duhu i istini«. To je pak od najveće važnosti za čovjeka koji je po naravi religiozno biće i koji nema izbora biti ili ne biti religiozan, već ili se odlučiti za pravoga Boga, Njemu služiti, Njemu se klanjati, ili za idole.

Friedrich Nietzsche osjetio je svu strahotu kad se čovjek odrekne Boga, a prihvati kao nadomjestak idole. Takvo stanje opisao je ovim turobnim riječima: »Nikada se više nećeš moliti, klanjati, nikad više otpočinuti u beskrajnom pouzdanju — uskraćuješ si da budeš i ostaneš pod jednom posljednjom mudrošću, dobrotom, moću, za tebe više nema nikoga koji bi te mogao nagraditi, poboljšati,

za tebe nema posljednje ruke... nema više nikakva smisla u onome što se zbiva, nikakve ljubavi u onome što se događa...«

Kad je pak tako, onda nikakvo čudo da si čovjek u zamjenu traži nadomjestak, nešto drugo i tako umjesto klanjaoca u duhu i istini često postaje formalist, licemjerac ili čak idolopoklonac. Nadomjestak za pravu religioznost može biti: obožavanje nekog društvenog poretka, znanosti, umjetnosti, kulture, sporta, nacije, prirode, tehnike, napretka. Astrologija, horoskopi također je vrlo raširen nadomjestak za religioznost. Vračanje, čaranje, gatanje iz kave, spiritizam, nošenje amajlija, talismana, svaka vrsta praznovjerja, sve je to nadomjestak za pravu vjeru. I kriva religioznost, kad se u vjeri neke relativne stvari apsolutiziraju, kad se sporedno uzima za glavno, drugotno za prvotno, navodi nas na putove nadomjestka. Prostor koji nije ispunjen zdravom i nepatvorenom religioznošću ispunit će se odmah s pseudoreligioznošću, što je sve znak da religioznost spada na ono u ljudskoj naravi primarno.

Najsigurniji put za pravu i zdravu religioznost jest put vjere u Isusa Krista, upoznavanje i prihvaćanje njegove poruke. I zato je potrebno da budemo u neprestanom susretu s Njime, u neprestanom osluškivanju njegove riječi, u neprestanom razmišljanju nad njegovom porukom. To je put kojim se rađaju i odgajaju pravi klanjaoci u duhu i istini. Budimo konkretniji pa postavimo pitanje: »Koji su čovjekovi čini religiozni?« — »Najdublji je čovjekov religiozni čin u kojem susreće božansko, sveto. A to se zbiva u njegovoj najnutarnjijoj jezgri, u srcu, u središtu njegove osobe, u njegovu

težištu, tamo gdje je čovjek posve sam. On tada više nije samo gledalac ili promatrač, već se od njega traži životno zalaganje. Takvi su čini: vjera, ufanje, ljubav, kajanje, izvršavanje volje Božje, klanjanje. U njima je čovjek u krajnjoj nutrini i u čitavoj svojoj egzistenciji zahvaćen od samoga presvetoga Boga. Tada se ti sržni religiozni čini šire na sve slojeve ljudske osobe, na sve njezine sposobnosti, od jedne osobe k drugim osobama i na čitavu ljudsku zajednicu. Religija je, dakle, i stvar razuma, volje, osjećaja, tijela, zajedništva. Bitni religiozni čini povlače u sebe čitav život sa svim njegovim ispoljavanjima i preobražavaju ga. A time život zadobiva jedan novi smisao, svijet i bivovanje gleda se novim svjetlom i mjeri drugim mjerilom« (Dr. Franz Singer).

Pravi su klanjaoci Boga u duhu i istini, kojima vjera nije samo neka navika ili pobožan običaj, već život koji prožima čitava čovjeka. Potpunost koju od nas traži vjera zapisana je na tolikim stranicama Evanđelja. Te Isusove riječi morali bismo neprestano razmišljati. Evo ih samo nekih!

»Velim vam, ne bude li vaša pravednost bila veća od pravednosti književnikâ i farizejâ, sigurno nećete ući u kraljevstvo nebesko« (Mt 5, 20).

»Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!« (Mt 5, 48).

»Sve što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima! U tome je sav zakon i Proroci« (Mt 7, 12).

»Neće svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!' ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji vrši volju moga nebeskoga Oca« (Mt 7, 21).

»Tko sačuva svoj život, izgubit će ga, a tko zbog mene izgubi svoj život, sačuvat će ga« (Mt 10, 39).

Krist, svjetlo ljudskoga života

»Kako su ti se otvorile oči? — Čovjek koji se zove Isus napravi blato te mi premaza oči i reče mi: 'Idi na Siloe i umij se!' Ja otiđoh, umih se i p r o g l e d a h« (Iv 9, 11—12).

»Ja sam došao na svijet da ispunim odredbu: da vide koji ne vide, da oslijepe koji vide!« (Iv 9, 39).

Slijepac od rođenja slika je svakoga čovjeka koji je duhovno slijep. Ta sljepoća je tim veća i teža što netko uopće ne uviđa da je zaslijepljen, da ne vidi, i čak se hvasta kako je prosvijetljen i kako dobro vidi i prosuđuje. U ljudskoj povijesti bilo je mnogo duhovnih slijepaca, a Krist je došao na svijet da ih izliječi, ozdravi, vrati im vid. No ako se netko poput farizeja opire njegovu zahvatu, ako ne želi biti njegov učenik, taj nužno mora ostati u svojoj zaslijepljenosti.

Jedan velik duh i odgojitelj našega stoljeća nakon što je bio liberalno odgojen, na temelju vlastitog iskustva došao je do spoznaje da je svako ćudoredno odgajanje bez vjere u Isusa Krista nedostatno, te da suvremene probleme neće riješiti ni ekonomika ni politika, već nauk Isusa Krista. Bio je to protestant F r i e d r i c h W i l h e l m F ö s t e r (1869—1966.) U 31. godini života postao

je uvjereni kršćanin, koji je u središte ljudskoga života želio staviti Krista, koji je svu ljudsku aktivnost: bilo ćudorednu, bilo društvenu, bilo kulturnu, bilo političku želio oblikovati po Isusu Kristu i koji je pokazivao kako u konkretnim situacijama obitelji, zvanja, gospodarstva, politike, međuljudskih odnosa jedino spasenje donosi Isusov govor na gori, a svu nesreću donosi neprihvaćanje i zabacivanje Kristove nauke.

U jednom sekulariziranom svijetu, kao što je naš, Förster je nonkonformističkom snagom starozavjetnoga proroka pokazivao gdje je jedini spas modernomu čovječanstvu. Za njega je taj spas u Isusu Kristu i zato je svojim brojnim pedagoškim djelima, prevedenima na 20 jezika, nastojao biti vodič prema Kristu. U tom teškom poslu nije doživljavao samo slavu i uspjeh, jer je bilo i onih koji su ga proskribirali, otpisali, progonili i proklinjali. Iako su njegova djela na njemačkom jeziku kojim je pisao doživjela polamilijunsku nakladu, nakon I. svjetskog rata Förster nije stupio na njemačko tlo, jer su i njega i njegova djela jednakom žestinom progonile i Vilimovska monarhija i Weimarska republika i Hitlerov nacizam. Nije ni čudo, jer se Förster svim silama borio protiv nacionalizma, militarizma i čistog intelektualizma.

Försterova nauka

Jezgru Försterovih ideja i njegova životnog iskustva pruža nam njegova najljepša knjiga: *»Krist i ljudski život«.* Ona je pravi vodič Kristu. U njoj u obliku kratkih razmatranja o konkretnim

činjenicama modernoga života i na temelju nutarnjega iskustva želi prikazati temeljne istine kršćanstva. Prema njemu glavne su bolesti modernoga društva: sebičnost i nevjerovanje u jedan viši svijet. One rastaču pojedince, obitelji i čitave narode i onemogućuju svaki istinski napredak. Izlaz iz te mučne situacije Förster vidi u malim zajednicama koje će biti prožete vjerom da je Isus Krist jedini spasitelj čovječanstva i koje će misliti, živjeti i djelovati prema načelima njegove nauke i na taj način postati »sol« zemlje koja će je čuvati od pokvarenosti, »svjetlo svijeta« koje će ga prosvjetljivati i »kvasac« koji će uzdizati i prožimati životom i duhom čitavo tijesto čovječanstva.

Förster je bio čovjek široke kulture. Svoju mudrost crpio je iz djelâ Platona i Sofokla, koje je smatrao pretečama Krista i odgojiteljima za Njega, iako oni to nisu ni znali, zatim iz Biblije, osobito Evanđelja, svetih Otaca, Dantea, Meister Eckharta, Taulera, Ruysbroecka, Katarine Genovske, Terezije Avilske, Ivana od Križa, Tome Kempenca, Angela Silezija, Pascala, Fénelona, de Maistre-a, Kierkegaarda i Hiltya. Vidi se da je naročito cijenio mistike, ljude koji su bili u neprestanom kontaktu s Bogom, i koji su od Njega crpili svjetlost i snagu za oblikovanje vlastitoga života, ali i za svoj rad.

Förster je bio ne samo dobar poznavalac kršćanske misli, već i modernoga, od vjere otuđenoga čovjeka, jer i sam do 31. godine nije vjerovao u Boga i tek onda je počeo živjeti kao čvrsto uvjeren kršćanin. Zato je kao malo tko prikladan da bude misaonim posrednikom između dva tabora u koja

se podijelio moderni čovjekov duševni svijet: u one koji vjeruju i u one koji ne vjeruju. To je stvarnost u kojoj svaki dan živimo, krećemo se i radimo i mi kršćani, mi iz tabora onih koji vjeruju. Zato je dobro da znamo kako valja pristupati k onima u suprotnom taboru. Da, imamo u tom pogledu bogatu koncilsku nauku o dijalogu, ali neće biti na odmet i veliko životno iskustvo jednoga velikog odgojitelja našega stoljeća, Förstera, koji je sve svoje vrijeme, sposobnosti i aktivnost svjesno upotrijebio da odgoji suvremenoga čovjeka i njegovo društvo. Svaki svjestan kršćanin pozvan je na suradnju u tom odgoju i to će biti njegov apostolat, njegovo zalaganje za crkvenu i društvenu zajednicu, o kojemu toliko govore svi koncilski dokumenti, u kojem nas želi odgojiti i obnovljeno bogoslužje i obnovljeni obred svih sakramenata.

Förster piše: »Na jednoj strani stoji slobodni mislilac, koji se na posve apstraktan način bori protiv religije, a ne poznaje ni činjenice ni nutarnje iskustvo na kojima se temelji vjera, niti je proučavao bit i smisao religioznih istina iz vrela njezinih klasičnih predstavnika. Na drugoj strani stoji kršćanski apologet, koji je doduše sjajno ovladao svojim područjem, ali ni ne sluti kakvo je duševno stanje jednoga nevjernika. On odviše brzo predmnijeva neku intelektualnu nadutost ondje gdje se dosta često radi samo o veoma teškom duševnom slučaju. I samu intelektualnu nadutost ne smije se jednostavno samo moralno osuditi, jer ona je ipak logičan učinak povijesti duha kroz stoljeća, koji je u svojim zadnjim posljedicama neminovno morao dovesti do osnovnog pomanjkanja strahopočitanja. Veoma je lako moderne antikriste

apologetski dotući, ali bi bilo daleko važnije s kršćanskom ljubavlju upoznati njihove duševne pretpostavke i prepoznati duboko skrivene kršćanske motive, koji se nerijetko iza njihovih neobičnih konstrukcija kriju. Tko želi govoriti modernoj duši, ne smije joj Krista prikazati samo izvana. On mora razumjeti i dovesti natrag do njezine prave punine ono što je u njoj samo nesvjesno kršćansko, a što je izgubilo svoj pravi cilj i rasplinulo se u svakakvim neobičnim i apstraktnim pomislima. Što je, na primjer, Nietzscheov nadčovjek? Svakako san bez sadržaja, zbrkana mješavina surovosti i otmjenosti, poze i nemoći, a ipak jedan izražaj potajne čovjekove želje za Bogočovjekom, kako se to očituje i u ovim riječima: 'Svi potoci mojih suza teku prema tebi i svi plamenovi moga srca teže prema tebi, o vrati mi se, moj nepoznati Bože, moja boli, moja posljednja srećo!' To skriveno povrđivanje usred nijekanja valja osluškivati te iza sve njegove poze upoznati potajnu, nepriznatu bijedu i nezadovoljstvo modernoga čovjeka, pa mu u jeziku te njegove bijede znati i govoriti — kao što je i u Ivanovu Otkrivenju rečeno oholom čovjeku koji sam sebe zavarava: 'Govoriš: Bogat sam i zasićen i ne trebam ništa, a ne znaš da si bijedan i čemeran, siromašan, slijep i gol!'«

Za Förstera Krist nije fasada jedne sumnjive kulture i društvenoga poretka, već temelj svega osobnog, socijalnog i političkog života. Kad kažemo temelj, onda mislimo da će zgrada jedino građena na njemu ostati trajna. Förster vjeruje da se klasna borba, razlika i razdori među narodima ne mogu drukčije nadvladati nego po nasljedovanju Krista. Ta je vjera danas, u doba kad je čovječanstvo podijeljeno u razvijene i nerazvijene zemlje, u bogataše i siromahe, doista opravdana, jer su samo evanđeoska nesebičnost i stvarna kršćanska ljubav sposobne premostiti taj jaz. U tom uvjerenju Förstera utvrđuje mišljenje da je vjera najviši cilj čovjekova života. Ona je jedina kadra čovjekov značaj tako odgojiti da se svojski zalaže za vremenite zadatke i obveze, ali da ne gubi ni s vida svoje vječno preodređenje, svoj konačni cilj.

Zaključak

Svatko od nas može biti mučen sumnjama, strahom, neizvjesnošću, može osjećati teret svojih strasti koje ga neodoljivom silom vuku dolje u blato, može biti pretjerano zabrinut za svoje ili svojih bližnjih vječno spasenje, može doživljavati neuspjehe u radu, poraze u borbi za dobro, nerazumijevanje kod ljudi, može biti pritisnut siromaštvom, osamljenošću, neizlječivom bolešću, može se plašiti pred smrću. Svim tima nedaćama i zlima postoji samo jedan lijek i samo jedan liječnik: on se zove vjera i pouzdanje u Krista. On je i liječnik i lijek. On jedini može razmrsiti sve naše čvorove, prosvijetliti i naše najcrnje dane i najtamnije noći.

Prije nego je ozdravio slijepca od rođenja, Isus je rekao: »Dok je dan, meni treba činiti djela onoga koji me posla. Dolazi noć, kad nitko ne može raditi. Dok sam na svijetu, svjetlo sam svijeta« (Iv 9, 4—5). Njemu prepustimo svu svoju brigu, svu svoju sudbinu, svoju sadašnjost, budućnost i vječnost! Njemu recimo sa slijepcem od rođenja: »Vjerujem, Gospodine!« (Iv 9, 38). Tada će Krist sta-

jati u središtu našega pogleda na stvarnost. I po Njemu ćemo sve stvari gledati u pravom svjetlu, u ispravnom odnosu među sobom i prema nama. Po Njemu jedinom moći ćemo zauzeti i potrebnu blizinu prema svijetu koji nas okružuje, ali i nužnu udaljenost, da sačuvamo slobodu duha i da se ne dademo ničim zarobiti.

Naše crkve izvori duhovnog strujanja i preporoda

Jedan je od najposjećenijih spomenika na svijetu pariska katedrala Naše Gospe — Notre Dame de Paris. Ona je francuski nacionalni spomenik prvoga reda i simbol jedne civilizacije — kršćanske. Uz nju su vezani mnogi događaji francuske povijesti. Pogrebne svečanosti za francuskoga predsjednika Charles de Gaulle-a i Georges Pompidoua okupile su u nju gotovo sve državnike svijeta ili barem njihove delegate. Od g. 1840. drže se u njoj svake godine korizmene konferencije, u kojima nastupaju najodličniji crkveni govornici i konferencijeri, a sluša ih francuska katolička elita. Prošle godine od 6. listopada do 8. prosinca, svake nedjelje uvedene su konferencije, koje poznati francuski pisac katoličke inspiracije Gilbert Cesbron naziva »zimskom korizmom«. Na njima su nastupili katolički laici: Jean Guitton, profesor Delaunay, Olivier Clément, Pierre Emmanuel. Slušalo ih je svaki put preko 3.000 slušatelja.

Spomenimo još jednu modernu inicijativu u katedrali Notre Dame de Paris! Ondje se već nekoliko godina svake nedjelje uveče održava besplatan koncert na orguljama, koji je vrlo posjećen, osobito mladima. Mnogi od njih uopće ne vje-

ruju ili, ako i vjeruju, ne prakticiraju vjeru. Nakon koncertne sakralne glazbe slijedi misa, na kojoj redovito ostaje samo polovina slušatelja koncerta. Ona druga polovina bez koncerta nedjeljom uopće ne bi u crkvu ni zavirila, a ovako ipak dođe. Duhovna atmosfera katedrale vjerojatno pogoduje i njima da se bar malo zamisle u nešto dublje.

Katedrala Notre Dame de Paris također je mjesto velikih svećeničkih skupova, tako npr. na Čistu srijedu ili na Veliki četvrtak, kad stotine svećenika sa svojim kardinalom koncelebriraju misu krizme. Katedrala se tada pretvara u ogromnu dvoranu posljednje večere, jer su po dužini srednje lađe postavljeni stolovi koji služe kao jedan ogroman žrtvenik jedne Kristove novozavjetne žrtve.

Katedrala služi i kao mjesto pojedinačne molitve i razmišljanja. Njome svaki dan prolaze stotine osoba svih dobi, pogledâ, tražeći u njoj možda i nesvjesno odgovor na pitanja koja ih muče ili milost oproštenja u sakramentu pokore. U pojedinim kapelama nalaze se za stolom svećenici koji su spremni na prijateljski intiman razgovor ili savjetovanje. Nakon glasovitog obraćenja u katedrali Paul Claudela na sam Božić, uslijedila su i druga manje poznata. Tako se npr. obratio u njoj jedan sveučilišni profesor čuvši recitiranje »Vjerujem u jednoga Boga«.

Čitajući najnoviji članak o pariskoj katedrali i o pastoralnoj djelatnosti u njoj, odmah mi je pao na pamet i naš Zagreb sa svojim crkvama. Naša zagrebačka katedrala najčasnija je zagrebačka crkva, i u njoj se obavljaju svi kršćanski obredi, a ove sedmice bit će koncelebracija svih naših bi-

skupa, kojom će započeti njihovo plenarno zasjedanje. I kroz našu katedralu prolaze danomice mnogi, neki kao turisti, a drugi opet iz pobožnosti.

Uz katedralu u Zagrebu časna crkva je i ova naša bazilika Srca Isusova, koja je naše narodno svetište Presvetoga Srca. I ona u vjerskom životu grada Zagreba već preko 70 godina vrši veliku ulogu. Netko ju je nazvao velikom ispovjedaonicom ovoga grada. No uz ispovijedanje u bazilici se toliko propovijeda, u njezinoj sjeni nalazi se uredništvo Glasnika Srca Isusova i Marijina, savjetovalište za obitelji, vjeronaučni centar za djecu, mladež i studente.

Ove godine, kad slavimo 300. obljetnicu objava Srca Isusova u Paray-le-Monialu, željeli bismo da i ova naša bazilika kao hrvatsko narodno svetište Srca Isusova postane središte duhovnoga gibanja za ćudorednu i vjersku obnovu pojedinaca, obitelji, pa i čitavoga našega naroda. U tu svrhu organizirat ćemo od 1. do 8. lipnja naročitu proslavu s bogatim duhovnim programom, u kojem će sudjelovati i naši biskupi. Sve posjetnike naše bazilike i štovatelje Srca Isusova pozivamo da se spreme na tu proslavu, da o njoj obavijeste i druge i da u njoj što više sudjeluju. Želimo da ovo svetište Srca Isusova postane opet središte duhovnoga strujanja i preporoda za čitav naš narod. Ove dane izdali smo zato i jednu veoma lijepu knjigu, prijevod s francuskoga, o Srcu Isusovu u suvremenom svijetu. Željeli bismo da ona kao i Glasnik Srca Isusova i Marijina uđe u svaku hrvatsku katoličku obitelj. Knjiga je nova i svježa, a napisao ju je starješina kapelana u Paray-le-Monialu Jean Ladame, te sadrži vrlo suvremene po-

glede i refleksije o Srcu Isusovu. Čitajmo je, o pročitanom razmišljajmo, i uvjeren sam da će nas približiti kao i apostola Tomu otvorenoj rani na Kristovu boku, iz koje struji svjetlo i milost vjere. To je izvor iz kojega teče svaka milost i sve dobro spasenja. Vi štovatelji Srca Isusova, koji ste se već toliko puta s radošću napili na tome izvoru te okusili i vidjeli kako je dobar Gospodin, smatrajte svojom dužnošću da i druge njemu privodite! Neka po vama ovo svetište Srca Isusova postane mjesto gdje će Gospodin svoju ljubav i milost iskazati mnogima! Pomozite nas koji radimo u ovome svetištu, da uzmognemo iz njega započeti duhovni pokret Srca Isusova za vjersku i ćudorednu obnovu našega naroda, koja mu je toliko potrebna i koja jedino može doći od Srca Isusova!

U tu svrhu širite sličice s duhovnim programom Apostolata molitve, širite Glasnik Srca Isusova i Marijina, glasilo članova AM. Obavljajte osobnu posvetu Srcu Isusovu! Izdali smo opet knjižicu koja će vam u tome pomoći. Obavljajte u ovoj bazilici pobožnosti svete ure uoči prvog petka, na prve petke i nedjelje u mjesecu primajte naknadnu svetu pričest, koju prikazujte baš kao naknadu za naše narodne grijehe, osobito psovku, abortus, pijanstvo! Upisujte se u Apostolat molitve! Neka ova godina Srca Isusova postane početak jednoga duhovnog gibanja, koje se više neće zaustaviti, već sve više gibati, da bismo postajali sve više živa crkva, koja se neprestano napaja na nepresušivim izvorima što obilno struje iz probodenoga Srca Isusova.

Jedan slovenski student, koji je nakon duge borbe došao do vjere i spremao se za krštenje, pripovijedao je kako je u dječjim godinama išao s ocem pokraj katedrale. Htio je svakako unutra, ali mu je otac odgovorio: »Ovamo ne idemo! Tu idu samo stari ljudi, a nas dva smo mladi.« Nedavno smo čuli i na televiziji kako u crkvu idu većinom stari ljudi. Dobro je da se u to zamislimo, pa bili stari ili mladi, te da svojim uvjerenjem i životom u ovom našem vremenu i svijetu svjedočimo svima da vjerujemo u uskrsloga Krista, u ljubav njegova probodenoga Srca, te kako u Njemu pronalazimo smisao svome životu, kako od Njega dobivamo svjetlo i snagu da dobro izvršujemo svoje životne zadatke i da hrabro nosimo svoj križ, kako Njega uskrsloga susrećemo u našim crkvama, na oltaru, u žrtvi i gozbi, u ispovjedaonici, u tihoj osobnoj molitvi i razmišljanju. Eto, zato sam vam govorio o pariskoj katedrali Notre Dame i o našem hrvatskom svetištu Srca Isusova u Zagrebu.

Nedjelja Dobrog Pastira — međunarodni dan za duhovna zvanja

Zov iz Staljingrada

Za vrijeme II. svjetskog rata jedna od najvećih katastrofa njemačke vojske bila je bitka za Staljingrad. Njemačke su čete u brzom naletu osvojile taj grad. U grad su unijele ogroman ratni materijal, a u njemu se utvrdilo i 300.000 vojnika. Tada se ratna sreća preokrenula. Ruske su divizije opkolile Staljingrad. Njihov se obruč sve više stezao. Nijemci su ga u očajnoj borbi nastojali probiti. Borbe su bile i krvave i okrutne. Živežnih namirnica i municije bivalo je sve manje. Doskora je svaka borba izgledala beznadna. U borbi je poginulo na desetke tisuća vojnika. Preživjelima je prijetila glad, ropstvo, muke i možda smrt. Zračnim putem neprestano su pošiljali svoje želje vrhovnom zapovjedništvu. Jednog je dana ušla u eter i ova molba: »Pošaljite nam katoličkog svećenika!« Nalazeći se u nevolji katolički vojnici vape za svojim svećenikom, dušobrižnikom, dobrim pastirom. Osjećajući se kao izgubljene ovce, kao raspršeno stado, njima je još jedino potreban pastir, i to svećenik — pastir duša. Kako potresan primjer! Možemo ga i ponavljati, a uvijek ćemo u njemu doživjeti nešto novo, nešto što je razumljivo samo onome koji vjeruje u Krista, u besmrtnost svoje vlastite duše, u spasenje posredništvom svećenika. On nastavlja Kristovu posredničku misiju između Boga i ljudi.

Isus, utemeljitelj svećeništva

Jedini je veliki svećenik i posrednik Novoga saveza Isus Krist. Ali On je svoje svećeničke i posredničke ovlasti prenio na svoje apostole i na sve one koji će polaganjem ruku i molitvom Duhu Svetom primiti od Njega ustanovljeni sakramenat svetoga reda. Kod posljednje večere slaveći prvu misu Isus je rekao svojim apostolima: »Ovo činite na moju uspomenu!« (I. Kor 11, 25). Na uskrsno veče ukazao se svojim apostolima te im predao ovlast opraštati grijehe. Rekao im je tada: »Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas... Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprošteni su im, kojima zadržite, zadržani su im« (Iv 20, 21—23).

Prije uzašašća na nebo Isus šalje apostole u cijeli svijet. »Idite i učinite sve narode učenicima mojim! Krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga! Učite ih da vrše sve što sam vam zapovjedio! Ja sam s vama u sve vrijeme do svršetka svijeta! (Mt 28, 19—20).

O ovlasti dijeljenja bolesničkog pomazanja piše sv. Jakov: »Boluje li tko među vama? Neka sebi dozove crkvene starješine! Oni neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje, pa će molitva učinjena s vjerom spasiti bolesnika! Gospodin će ga podići i, ako je učinio grijehe, dobit će oproštenje« (5, 14—15).

Apostolski nasljednici

Dobivši te ovlasti od Krista apostoli ih prenesoše na biskupe, svoje nasljednike. Tako znamo da je apostol Pavao prije odlaska postavio za svoga nasljednika i predstojnika mlade kršćanske zajednice u Efezu svoga najmilijeg učenika i pratioca Timoteja. Kad se sakupila čitava zajednica, položio je na nj moleći se svoje ruke. Tim polaganjem ruku prenio je na njega svoje apostolske ovlasti. O tome će mu kasnije pisati u drugom pismu ovo: »Pripominjem ti da raspiriš Božju milost koja je u tebi polaganjem mojih ruku« (1, 6).

Kao što je činio sveti Pavao, činili su i drugi apostoli. A to se nastavlja sve do danas kad biskupi dijeleći sakramenat svetoga reda prenose na ređenike svećeničke i apostolske ovlasti. Sakramenat svetoga reda ima tri stupnja: đakonat, prezbiterat. Svetim redovima prethode neke službe. Ređenici dolaze Crkvi iz svih naroda i iz najrazličitijih staleža. Dolaze ipak samo oni koji su pozvani, jer zvanje je milost.

Stav prema svećenicima

Pravi će kršćani poštivati svećenika, jer je on Kristov zamjenik i jer od Njega ima ovlasti, kojih nema nijedan drugi smrtnik. Zato se ne čudimo izreci jednog sv. Franje Asiškoga, koji se nije usudio pristupiti svećeničkom ređenju, već je ostao đakon: »Kad bih susreo anđela i svećenika, prvo bih pozdravio svećenika, a onda anđela.« I nije to nikakvo pobožno, svetačko pretjerivanje, već iskren izražaj vjere u veličinu i vrijednost svećeničkoga reda. Svećeničko je dostojanstvo u tome

što u ime Isusovo služi svetu misu, izvršuje pretvorbu kruha i vina u tijelo i krv Kristovu, što naviješta Evanđelje i dijeli sakramente.

U zapadnoj Crkvi svećenici žive u celibatu. Njihovo beženstvo nije nipošto u tome što bi prezirali brak, koji je također svet, već u tome da što potpunije pripadaju Bogu i da budu što slobodniji i više na raspolaganju potrebama Crkve i duša. Celibat se prihvaća zbog Krista i zbog kraljevstva nebeskoga.

Dakako da i svećenici moraju živjeti kako njihovo zvanje od njih traži i svojim životom moraju opravdati i povjerenje i poštovanje koje im vjerni kršćanski puk iskazuje.

Zvanje kardinala Suenensa

Kardinal Suenens, belgijski primas, ovako obrazlaže zašto je postao svećenik: »Kad sam imao 7 ili 8 godina, kod neke propovijedi silno me zahvatila misao o vječnosti. Odmah sam shvatio da vječnost znači svršetak vremena i prostora i da tada započinje ono čudesno vječno. Postalo mi je jasno kako je moj sadašnji život kratak i ništa, ako se usporedi s vječnošću, pa makar trajao 80 ili 90 godina. Tada sam odlučio da ću se u ovom kratkom životu spremati za vječnost. Odlučio sam da ću postati svećenik. Kad budem kao svećenik ljudima pokazivao put u vječnost, u život koji će trajati vječno, tada ću sigurno najbolje i sam postignuti taj život.« Što je kardinal doživio još u dječjoj dobi bila je karizma, izvanredan dar, neobično prosvjetljenje. No koliko je još milosti i napora trebalo da to zvanje uzraste, dozrije i ostvari se!

Sveti Petar Kanizije i briga za zvanja

Vremena krize u Crkvi bila su uvijek i vremena pada zvanja, nestašice svećeničkih i redovničkih zvanja. Jedno je takvo razdoblje bilo i XVI. stoljeće. Tada u Beču kroz više od 20 godina nije bio zaređen ni jedan jedini svećenik. Kao što i danas Bog je i tada zvao mlade u svoju službu, ali oni nisu učinili što je bilo potrebno da bi se ta klica u njih postavljena razvila, uzrasla i donijela rod. Uslijed nemarnosti ona se osušila i uginula i zvanje se nije ostvarilo.

Sveti Petar Kanizije, drugi apostol Njemačke, koji je sam živio u kriznom XVI. stoljeću, kad je zvanja bilo malo, za njihovo umnožavanje preporučivao je troje: molitvu, istinski život iz vjere i aktivnu brigu za zvanja.

Prvi uvjet čini nam se najlakše ostvariv, makar da to ipak ne stoji. Ne radi se samo o tome da molimo za zvanja na međunarodni dan zvanja ili na prvi četvrtak ili prvu subotu u mjesecu. Za zvanja treba ustrajno moliti svaki dan. Tu molitvu preporučio je sam Gospodin. »Žetva je velika, a poslenika malo. Zato molite gospodara žetve da pošalje poslenika u žetvu svoju« (Mt 9, 37—38). Gospodin uočava veličinu žetve, a zatim iz nje izvlači kao zaključak molitvu za radnike. To vrijedi za sva vremena. Žetva se neće nikad smanjivati niti će ikad biti previše radnika.

Svako je duhovno zvanje Božji dar za koji valja moliti. Kod molitve ipak valja da Bogu posve nesebično preporučimo neka pozove koga hoće iz kojegod župe ili obitelji, u svećenički ili redovnički stalež, u ovaj ili onaj red i družbu. Jedna je majka profesoru teologije ovako pisala: »Ušla sam u brak sa željom da bih Bogu, kome se sama nisam mogla posve darovati, posvetila bar koje od svoje djece. Bila sam nevrijedna majka pa se to nije dogodilo.« Bog je onaj koji odlučuje koga će pozvati, ako nije uzeo nijedno od djece te majke, to ne znači da je ona nevrijedna. U vječnosti će ipak vidjeti koliko je njezina molitva bila vrijedna.

Drugi uvjet za umnožavanje zvanja: život iz vjere još je teže ostvariv, ali baš zato ima svoju izvanrednu važnost i vrijednost. Upravo u Evanđelju o dobrom pastiru, u kojem Isus govori o pravom pastiru i o najamniku i o vukovima, svi se moramo pitati da li smo pravi kršćani, da li doista živimo iz vjere i po vjeri i to stopostotno?

Veliki prijatelj gubavaca Raul Follerau pripovijeda o svojoj obitelji, koja je bila veoma katolička i ne bi na laku ruku propustila nedjeljnu i blagdansku misu, da se ipak u njoj živjelo po načelu: »Svatko sam za se, a Bog za sve.« Follerau nastavlja: »Bilo bi bogohulno kad bismo rekli da smo bili kršćani. Bilo je potrebno da nas se pokršćani, a to znači: nauči imati smisla jedni za druge.«

Nismo sami. Oko nas stoje ljudi kojima smo potrebni. Ako se zatvorimo u se, onda naš život nije iz vjere, onda nismo dobri pastiri, već tatovi ili čak vukovi. Muž treba ženu, a ona muža, djeca roditelje. Ako su žrtva očeve slabe volje ili majčinih slabih živaca, onda roditelji prema njima ne ispunjavaju svoju roditeljsku dužnost. Duhovna zvanja se rađaju većinom u onim obiteljima gdje djeca uživaju mir, sigurnost, ljubav, koji dolaze od brižnih roditelja, od njihove nesebične ljubavi.

Život iz vjere, istinsko i djelotvorno kršćanstvo na svim razinama, u svim sredinama stvara odlično ozračje za duhovna zvanja. Zato i nije čudo kad takvoga života nema, da su onda i duhovna zvanja u krizi, da i njih nema. Treba prvo stvoriti istinski kršćanski život iz vjere i po vjeri, pa će on nužno rađati i duhovna zvanja.

Treći je uvjet za umnožavanje zvanja izravan rad za njih. Francuzima se činilo da se na dan zvanja previše govorilo samo o svećeničkim zvanjima, a redovnička su bila zapostavljena. Kako su za život i rast Crkve važna i jedna i druga zvanja, ove godine na dan zvanja odlučili su naglasiti baš redovnička zvanja. Oni se vrlo moderno i aktivno zauzimaju za promicanje tih zvanja. Djevojkama koje traže dublji smisao svoga života pomažu u posebnim centrima za zvanja. U pariškom centru, na primjer, sada se nalazi 100 djevojaka. Posve moderno podijeljene su u radne grupe njih 7 do 8. Jedna od tih djevojaka opisala je zašto jedanput na mjesec proživi svoj »weekend« u takvoj skupini, koja se naziva »studijska skupina djevojaka koje ljube život«: »Bolničarka sam i strastveno ljubim svoj poziv. No, čini mi se da mi to još nije dosta. Zato dolazim u tu studijsku skupinu. U njoj čovjek kroz tri godine, ako ne i prije, upozna da li ima želju za duhovnim zvanjem. U grupi jedna drugu u zvanju pomažemo, a i uživamo mnogo radosti.« Takva je briga za zvanja ispravna i, rekao bih, danas jedino uspješna. Nije dosta samo čekati da Bog nekoga pošalje, već nešto i učiniti za one koji su mogući kandidati duhovnoga poziva. Što treba činiti jasno je, samo iz teorije treba preći u praksu.

Tijelovo

»Od ove ljubavi nema veće ... «

Jedan je policajac stražario u vrlo prometnoj ulici. Već je bio pri kraju svoga radnog vremena. Mimo njega prolaze bilo pješice bilo vozilima na stotine ljudskih bića kao u kakvome mravinjaku. U tu gužvu nenadano upadnu teroristi, ljudi ili bolje zvijeri, koji sa sobom nose nasilje i smrt. U svom autu koji bjesomučno juri nose smotak, a u njemu plastičnu bombu. Oni je izbace iz auta. Policajac je odmah shvatio o čemu se radi pa vikne ljudima da se uklone, a sam se baci na smrtonosni smotak, da bi smanjio njegovu razornu djelatnost. Bomba je eksplodirala, policajca posve raznijela, ali se zato prolaznicima nije dogodilo ništa. Taj je policajac shvatio Isusovu riječ da veće ljubavi nema od ove kad netko položi svoj život za prijatelje, za braću, za bližnje.

Sam Isus Krist, koji je takvo nešto naučavao, isto je i učinio: žrtvovao se za spas svih ljudi, žrtvovao se najokrutnijom mukom i smrću na križu. Tu svoju krvnu žrtvu na križu On je htio učiniti trajno prisutnom među nama, stoga je ustanovio žrtvu svete mise i gozbu svete pričesti, u kojoj se na nekrvan način za nas neprestano žrtvuje, ili još bolje: svoju krvnu žrtvu na križu čini među

nama na nekrvan način trajno prisutnom. Taj njegov spomen-čin, koji se neprestano slavi na našim žrtvenicima, u crkvenoj bogoslužnoj godini na osobit način slavimo na Veliki ili Sveti četvrtak. Od XIII. stoljeća zahvaljujući jednoj privatnoj objavi mi ga osobito svečano slavimo na Tijelovo, kad se posvuda po svijetu održavaju svečane tijelovske procesije. Kod nas su uslijed prilika pomalo izišle iz običaja, ali su nama starijima još uvijek u živom sjećanju.

Umjesto euharistijske procesije mi nastojmo danas više i dublje ući u euharistijsku tajnu, da s njome možemo što intimnije proživljavati svoj kršćanski život.

Teološko produbljenje Euharistije

U prvoj četvrti ovoga stoljeća, tamo od pontifikata euharistijskog pape Pija X., počelo se u Crkvi sve više buditi zanimanje za žrtvu svete mise, kao i za što ispravnije shvaćanje sakramenata uopće. Pod sve snažnijim utjecajem liturgijskoga pokreta središte zanimanja postalo je pitanje: kako da vjernici što bolje sudjeluju u euharistijskom slavlju, u slavljenju Euharistije? Da se to postigne, moderna teologija nastojala je pretvorbu, bitni čin mise, prikazati ne kao vrijednost u samoj sebi, već uklopljenu u život kršćanske zajednice, a svećenika ne kao onoga koji je odijeljen od vjernika, već najuže povezana s njima, jer je sva njegova služba određena za njih. On vršeći svećeničku funkciju djeluje u ime Krista, koji je glava čitavoga tijela Crkve.

Otkako se zanimanje modernih teologa usredotočilo na pitanje sudjelovanja vjernika u žrtvi mise, opet je postala suvremena teologija sv. Augustina, osobito iz njegova epohalnog djela »De civitate Dei« (O Božjoj državi, knjiga X., 5 i 6). Po toj je teologiji žrtva na Kalvariji žrtva čitavoga Kristova tijela, i glave i udova. Ta žrtva postaje sakramentalno prisutna u misi, po kojoj su vjernici ujedinjeni u Crkvi, ostvarujući Crkvu u stanju da osobno potvrde i odobre žrtvu svoje glave, tj. Krista, pa na taj način onda u njoj i vrlo aktivno, svjesno i djelotvorno sudjeluju. Spasiteljska je snaga kalvarijske žrtve primijenjena na svijet, jer su glava i udovi sjedinjeni u jednoj jedinoj žrtvi, i to ne samo posredstvom vjere, već jer zajednički i izvršavaju jedinstveni prikaz bogočovječne Žrtve. Izvor iz kojeg Crkva zadobiva sposobnost da žrtvuje s Kristom, uspješno se objavljuje u zajedništvu s Njime, životnom zajedništvu u istom tajanstvenom tijelu, jer Krist svoje udove sve više asimilira u Sebe, čini većma svojim tijelom.

Prema teologu Karlu Rahneru ono što je novo u svakoj misi, zapravo je religiozno prikazanje onih koji u njoj sudjeluju, a to prikazanje određuje i plodove mise. Dakle, nije dosta biti samo pasivan i nijem prisutnik kod mise, da bi se njom okoristilo, već aktivan koji svjesno sa svojom glavom Kristom prikazuje i žrtvuje.

Međutim, nije teološko produbljenje i spoznaja jedini put da se više uđe u misterij Euharistije. Postoji i drugi put. Njega u dušama jednostavnih kršćana, onih siromašnih u duhu, zacrtava sam Duh Sveti i vodi ih nekom intuicijom i religioznim instinktom u najdublje tajne Božje, pa tako i u tajnu Euharistije. Plod toga jest cijena ovog velikoga dara i požrtvovnost koja ne poznaje granica.

Baš u zadnje vrijeme čitamo tako o sjeverovijetnamskim kršćanima, koji da bi mogli prisustvovati nedjeljnoj misi, ustaju već u ponoć, jer im je crkva često put tako daleko. Na putu do nje moraju prolaziti i kroz nekršćanska sela. Stanovnici tih sela promatraju mlade pa i starije ljude kako se nekamo žure, pa ih ispituju tko su i kamo idu? Kad saznaju da su kršćani i da idu na misu, njihovo im držanje izgleda nevjerojatno ili čak nepametno. Ipak se na njihov račun čuju i ovakve primjedbe: »Gube vrijeme, ali je čudno da su tako radosni i sretni!«

Mi znamo da se po strogom moralu ne mora ići tako daleko na misu. Udaljenost ispričava od nedjeljne dužnosti. No, ako se zaustavljamo samo kod toga, onda nam nešto nedostaje. To je ona cijena i ono shvaćanje Euharistije, koje ona kao najveći Božji dar zaslužuje. Svetkovanje Tijelova trebalo bi u nama produpsti, ojačati baš tu dimenziju. Nije li nam taj neizrecivi dar postao nešto obično, svakidašnje, pa zbog toga i neprivlačno kad nam je tako na dohvatu ruke? S takvim stavom prema njemu ne bismo se smjeli nikada miriti, morali bismo ga od sebe energično uklanjati i boriti se da Euharistija u našem životu ima ono mjesto i značenje koje zaslužuje.

Velika Gospa — zadnji isusovački zavjeti

Na današnji dan godine Gospodnje 1534. četica od sedam Kristovih dobrovoljaca uspinjala se na brežuljak Montmartre poviše Pariza prema opatiji sv. Petra, koju su nastavale tzv. bijele benediktinke. Najstariji od njih Iñigo de Loyola imao je 43, a najmlađi Alfonso Salmerón samo 19 godina. Svi su bili studenti pariskog Sveučilišta pred svršetkom studija. Izabrali su ovaj dan iz iskrene pobožnosti prema presvetoj Bogorodici. Unutar ograde opatije nalazila se spomen-crkva prvog pariskog biskupa sv. Dionizija. Četica se skupila u nju, a Petar Faber, jedini svećenik među njima, odslužio je svetu misu, pod kojom se svi pričestiše. U tom času položili su trostruki zavjet: siromaštva, čistoće i obveze da će kao misionari poći u Jeruzalem. Nju su ipak uvjetovali tako da se u slučaju nemogućnosti putovanja u Jeruzalem stave posve na raspolaganje papi.

Nakon zavjetovanja čitav su dan proveli na tom spokojnom mjestu što je odlično odgovaralo miru i raspoloženju njihovih srdaca. Darovavši Bogu sve, osjećali su se posve slobodni i sretni. Više se nisu tjeskobno brinuli za budućnost vjerujući da su posve u rukama najboljega Oca. Takvo raspoloženje i iskustvo može razumjeti i doživjeti samo onaj koji se posve predao Bogu. Čovjek podijeljena sr-

ca to ne shvaća. Tamo dolje nedaleko njih nalazio se Pariz, tada najveći i najbučniji grad Evrope. On je simbolizirao čitav ljudski mravinjak, bogat, doduše, tolikim vremenitim dobrima, ali i ranjen tolikim ćudorednim zlima. Ignacije i njegovi drugovi spustili su se ponovno u Pariz, da ondje dovrše svoje nauke, a zatim kao misionari pođu u Kristovu domovinu ili, ako se Gospodinu bude drugačije svidjelo, na sva raskršća svijeta u potragu za dušama. I to je bio skromni početak reda Družbe Isusove, koja danas broji preko 30.000 članova i zahvaljuje Gospodinu za svojih 37 svetaca, od kojih 23 mučenika, za svojih 134 blaženika, od kojih 130 mučenika, za svojih 207 Božjih slugu i 900 mučenika u širem smislu riječi.

Od toga dana na svetkovinu Velike Gospe brojni isusovci običavaju polagati svoje posljednje zavjete, po kojima se konačno povezuju sa svojim redom.

Zavjetom siromaštva odriču se svakog prava vlasništva i slobodnog raspolaganja. To je danas u doba trke za novcem, što višeg životnog standarda, socijalnog osiguranja od svake nezgode, doista, pravo junaštvo. Takvo nešto htjeti, željeti i učiniti može samo onaj koji je shvatio kao veliku vrednotu života Isusovu preporuku: »Blago siromasima u duhu jer je njihovo kraljevstvo nebesko!« (Mt 5, 3)

Zavjetom čistoće odriču se braka i svakog seksualnog užitka. To je danas u doba kad se seks toliko uzdiže i propagira, usuđujemo se reći, još veće junaštvo. A takvo nešto prihvatiti i proživljavati može samo onaj koji se posve zaljubio u

Krista i koji shvaća njegovu preporuku: »Blago onima koji su čista srca jer će Boga gledati« (Mt 5, 8).

Zavjetom poslušnosti odriču se jednoga od svojih največih naravnih darova, svoje slobode, za koju je današnji čovjek tako osjetljiv. I takvo nešto prihvatiti može samo onaj koji se želi posve suobličiti Kristu, koji »božanske naravi, nije se ljubomorno držao svoje jednakosti s Bogom, nego se nje lišio uzevši narav sluge i postavši sličan ljudima. A kad postade kao čovjek, ponizi sam sebe postavši poslušan do smrti i to do smrti na križu« (Fil 2, 6—8).

Naši zavjetovanici potječu iz brojnih i dobrih obitelji. Dvojica od njih imaju po još jednog člana obitelji u samostanu. I tako su oni živ i suvremen dokaz da duhovna zvanja redovito niču u brojnim i dobrim obiteljima, »Jer se ne bere grožđe s trnja niti s drače smokve i samo svako dobro stablo rađa dobrim rodom« (Usp. Mt 7, 16—17).

Suvremena teologija naučava da je blažena Gospa bila najsavršenija kršćanka. Stoga je i Ona prihvatila evanđeosko savršenstvo siromaštva, čistoće i poslušnosti. Po tim vrlinama i Ona se posve predala Bogu. I uz Krista Gospodina nije bilo ljudskog bića koje bi u većoj mjeri ostvarilo duhovno siromaštvo, djevičansku čistoću i savršenu poslušnost, nego što je to učinila Marija. Zato je Ona prototip Crkve, prototip kršćanina, uzor u koji se može ugledati svaki član novozavjetnog Božjeg naroda. A današnja njezina svetkovina svjedoči čemu vodi život siromaštva, čistoće i poslušnosti. Vodi k proslavi, i sve patnje sadašnjega vremena i sva dragovoljna odricanja i darovanja nisu

ništa prema budućoj slavi koja se ima očitovati u nama.

Dragi zavjetovanici, zato hrabro naprijed za Kristom, za Gospom, za sv. Ignacijem i svima onima koji su se prije vas zavjetovali. Staviviši ruku na plug ne obazirite se više natrag, već svoj pogled upirite u budućnost, u životni zadatak koji vas čeka, ali i u nagradu koja vam je pripripravljena!

Karitativni likovi hrvatskih blaženika

Iako se najavljeni naslov moga predavanja ograničio samo na karitativne likove hrvatskih blaženika, proširit ću ga i na one koji nisu proglašeni blaženima, a odlikovali su se kršćanskom zrelošću i svetošću života. Njihov niz započinjem sa ženom, koja je umrla prije tisuću godina i koja nam je sagradila prvo marijansko svetište, a to je hrvatska kraljica *Jelena*.

Na njezinu nadgrobnom spomeniku stoji zapisano da je »za života bila majka kraljevstva, zaštitnica siročadi i udovica«. Taj je natpis s obzirom na sadržaj jedan od najkršćanskijih iz onog doba u Evropi. Ujedno je i veoma rječit dokaz o visokom vjerskom životu prve žene hrvatskog kraljevstva i o njezinom socijalnom i karitativnom djelovanju.

Na takvo djelovanje poziva već prorok Izaija u Starom zavjetu kad piše: »Ovo je post koji mi je po volji, riječ je Jahve Gospoda: Kidati okove nepravedne, razvezivati spone jarmene, puštati na slobodu potlačene, slomiti sve jarmove; podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola i ne kriti se od onog tko je tvoje krvi« (Iz 58, 6—7).

A Novi zavjet pun je sličnih preporuka:

»Ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom« (I. Iv 3, 18).

»Tko ima dobra ovoga svijeta i vidi brata svoga u potrebi pa zatvori pred njim srce — kako ljubav Božja stanuje u njemu?« (I. Iv 3, 17).

Jelena je shvatila i prihvatila svetopisamsku karitativnu poruku, a nadgrobni kamen naviješta je i slavi već 1.000 godina. Ta je poruka i danas jednako aktualna i stoga će biti najljepša i najdjelotvornija proslava 1000. obljetnice Jelenine smrti, da se i danas svaki prema svojim mogućnostima uključimo u karitativnu djelatnost. I danas ima toliko udovica i siročadi, koji računaju na našu pomoć.

Budući da se nalazimo u Zagrebu, spomenut ćemo odmah lik *bl. Augustina Kažotića,* zagrebačkog biskupa i hrvatskog najstarijeg blaženika. Monumentalno djelo Lateranskog sveučilišta u Rimu »Bibliotheca sanctorum« u I. svesku piše o našem bl. Augustinu: »Il suo ministero durato venti anni, fu molto attivo: visitò spesso le sue diocesi, preoccupandosi del benessere morale e materiale degli abitanti« (str. 428).

Djelovao je kao biskup 20 godina, od toga 19 godina u Zagrebu, jednu u Luceri, gdje je 3. kolovoza 1323. i umro. Njegova se djelatnost odnosila ne samo na duhovno već i na materijalno dobro stanovnika, a što je to drugo negoli najodličnija karitativna djelatnost.

Bl. Gracija iz Mula bio je također blaženik kršćanske ljubavi. Spomenuta, veoma kritički pisana »Biblioteka svetaca« piše o njemu: »Si distinse per amore al prossimo« (svez. VII., str. 162.). Odlikovao se uz mnoge druge vrline i ljubavlju prema bližnjemu.

Za *bl. Hozanu Kotorku* tvrdi »Biblioteka svetaca« (Svezak IX., str. 1275.), da je iako dragovoljno zatvorena kao pokornica u četiri zida, »esercitò un mirabile influsso religioso-sociale nella città di Cattaro, porta del cattolicesimo ai confini con l' impero turco.« Izvršila je na granici turskoga carstva izvanredan religiozno-društveni utjecaj. S dobrom nakanom djelovati za dobrobit društva za nas je kršćane dužnost i vršenje zapovijedi ljubavi.

Kad smo već u Boki Kotorskoj, spomenut ćemo i *o. Leopolda Mandića,* koji je svoju ljubav prema bližnjemu iskazivao time što je svoje molitve, žrtve i mukotrpni apostolat u ispovjedaonici kroz 40 godina prikazivao za našu nesjedinjenu braću pravoslavce. Uz taj ekumenizam on je kao ispovjednik vršio neumorno i požrtvovno pravu službu milosrdnog Samarijanca. Koliko je srdaca utješio, kolikima je pomogao, to samo Bog zna.

Evo još jednog cvijeta iz Boke! To je *Ana Marija Marović.* Iako se u prošlom stoljeću rodila u Veneciji, roditelji su joj potjecali iz Dobrote. Ona je bila izrazita socijalna i karitativna radnica. Osnovala je čak i zavod za pale djevojke i Družbu sestara presv. Srca Isusova, s karitativnom svrhom.

Za hrvatsku pjesnikinju *Anicu Bošković* iz Dubrovnika, sestru slavnoga isusovca Ruđera Boškovića, životopisci kažu: »Siromasima je bila prava mati, a curice dubrovačkih gospara spremala je za prvu pričest.«

Nalazeći se u ovoj crkvi sveca kršćanskoga karitasa sv. Vinka Paulskoga trebao bih se upravo raspjevati o karitativnoj djelatnosti najvećega prijatelja zagrebačke sirotinje blagopokojnoga biskupa *Josipa Langa*. Za njega vrijede Jobove riječi: »Oko bijaše slijepome, noga hromome, otac bijaše sirotinje« (29, 15). On je bio biskup i brat siromašnih i ostavljenih. Njegova »kanonička kurija bila je doslovno opsjedana od siromaha. Pratili su ga već i putem, kad se vraćao iz katedrale, a kod kuće čekali su ga u čitavim redovima. Ne bi uzeo zajutrak dok ih ne bi saslušao i pomogao. Pošao bi koji put u prvi kat da donese još novaca, kojem starcu čašicu vina i komad kruha. On nije nikad dijelio milostinju hladno, službeno, kao u kakvom uredu. To nikako. I milostinju i pripomoći i potpore, i kad se radilo o velikim svotama, sve je dijelio i davao s najvećom poniznošću, blagošću, ljubavlju. Svakome starcu, prosjaku i prosjakinji bio je Lang duhovni otac i osobni prijatelj. Sa svakim, ako su to htjeli, upuštao se u razgovor, savjetovao, tješio. Mnogi su od njih bili ponosni da mogu kad hoće razgovarati s tako uglednim kanonikom i biskupom. Neki od ostavljenih, da se radilo samo o novcu, ne bi k njemu možda ni dolazili, barem ne tako često. Ali, susresti se s Langom, to je za njih bio ugodan doživljaj, jer su i bez posebnog reflektiranja opažali da u njima cijeni i poštuje njihovo ljudsko i kršćansko dostojanstvo. Još više, da ih ljubi« (Ante Katalinić, Naš veliki Lang, str. 218).

Naš bijeli Zagreb ljubavlju prema bližnjemu proslavio je i *Dr. Ivan Merz*. On je bio uvjeren da su dani u kojima ne učinimo ništa za bližnjega izgubljeni. Zato je 10% svoje plaće davao siromasima, pohađao je bolesnike i pomagao gdjegod je mogao.

Ljubavlju prema bližnjemu odlikovao se i sluga Božji *Petar Barbarić*. Njega je boljelo da je među našim svijetom toliko raširen alkoholizam, pa se na praznicima borio protiv toga zla. Veoma marno je učio strane jezike, da bi kao svećenik mogao djelovati na što veći krug ljudi i pomagati im. Za svoje drugove u sjemeništu prevodio bi za vrijeme slobodnoga vremena tekstove s talijanskoga za zajedničko duhovno čitanje. Sam teško bolestan posjećivao je bolesne sjemeništarce i skraćivao im vrijeme zanimljivim pripovijedanjem. On je imao dar uzbuđene duhove umiriti, žalosne utješiti, klonule ohrabriti. Prema svakomu je bio fin i obziran.

Ovaj ću niz Božjih ugodnika i karitativnih radnika, koji je daleko od toga da bude potpun, završiti s blagopokojnim kardinalom *Alojzijem Stepincem*. I on je bio velik karitativni radnik. Još kao mlad svećenik mnogo je pomogao sirotinji te udario temelje »Karitasu« zagrebačke nadbiskupije, koji i danas uspješno djeluje. Od svojih inače skromnih osobnih dohodaka dijelio je šakom i kapom siromašnim đacima, ustanovama Katoličke akcije, katoličkom tisku itd. Tijekom rata prehranjivao je 7.000 djece bez razlike na vjeru i narodnost. Godine 1943. poslao je u siromašnu južnu Hrvatsku 43 vagona hrane. Osnovao je svećeničku menzu za siromašnije svećenike. Svojim je okružnicama za vrijeme rata poticao i kler na skupljanje hrane za siromašne i gladne. I kao zatočenik

u Krašiću bio je veliki prijatelj tamošnje djece, za koju je u svome džepu uvijek nešto pronašao.

Bila bi to lijepa knjiga, kad bi se sakupili svi podaci o hrvatskim karitativnim radnicima. No, ako je nema, i možda neće ni biti, sve je to zapisano neizbrisivim slovima u knjizi života. Tamo nije ništa ispušteno. A u večer života svi ćemo biti suđeni samo po ljubavi, kako smo izvršili tu zapovijed.

Misije

Prije gotovo 2.000 godina došao je na zemlju utjelovivši se sam Božji Sin, da nas izmiri s Ocem i da nas spasi. Odlazeći s ovoga svijeta svojim je učenicima dao ovu zapovijed: »Idite i učinite sve narode učenicima mojim! Krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga! Učite ih da vrše sve što sam vam zapovjedio! Ja sam s vama u sve vrijeme do svršetka svijeta« (Mt 28, 19—20).

Poslije silaska Duha Svetoga apostoli su počeli ostvarivati tu veliku, misijsku zapovijed svoga učitelja. Pošli su u tada njima poznate predjele svijeta i navješćali: »Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo svojim očima vidjeli, što smo promatrali i što su naše ruke opipale o Riječi života — da, Život se očitovao, mi smo ga vidjeli i svjedočimo za nj, i navješćujemo vam Život vječni, koji bijaše kod Oca i koji se nama očitovao — što smo vidjeli i čuli, to navješćujemo i vama, da i vi imate s nama zajedništvo. A naše je zajedništvo s Ocem i Sinom njegovim Isusom Kristom« (I. Iv 1, 1—3).

Djela apostolska sjajan su dokumenat misijske djelatnosti apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla i prvih đakona. Osobiti je misionar prve Crkve bio nekadašnji njezin progonitelj, a kasnije obraćenik sv. Pavao. On je bio duboko svjestan svoga apo-

stolskog poslanja. U poslanici Rimljanima piše: »Pavao, sluga Isusa Krista, pozvan za apostola, određen za Evanđelje Božje« (1, 1). Od svoga obraćenja pred vratima Damaska pa do svoje slavne smrti u Rimu neprestano je misionario, a samo kroz 13 godina na svoja tri velika misijska putovanja prevalio je oko 20.000 kilometara. Tajna njegova žara leži u uvjerenju: »Ljubav nas Kristova goni!« Krist je bio pokretač njegove revnosti. On mu nije dao mira, On ga je tjerao na apostolat.

U istoj ljubavi prema Kristu bili su odgojeni i kasniji misionari: Bonifacije, apostol Njemačke, Ćiril i Metodije, apostoli Slavena, Ivan Ravenjanin, apostol Hrvata. O njemu Toma Arciđakon piše ovo: »Međutim papa posla nekoga legata imenom Ivana rodom iz Ravene, koji je proputovavši predjele Dalmacije i Hrvatske, poučavao kršćane spasonosnim opomenama... Nije sabirao novaca, več je jedino težio za spasavanjem duša... Putovao je krajevima Dalmacije i Slavonije, popravljao crkve, redio biskupe, osnivao župe i nevjerne je obraćao na kršćanstvo.« Unatoč tolikoj misijskoj djelatnosti ostao je ponizan, o čemu svjedoči natpis na njegovu sarkofagu: »Ovdje počiva slabi i beskorisni Ivan grešnik, nadbiskup.«

Kakvom je revnošću za duše gorio jedan sv. Franjo Ksaverski, apostol Azije, Las Casas, »otac Indijanaca«, Damian de Veuster, misionar gubavaca! Nalazeći se u Louvainu, na grobu toga velikana zaustavio sam se s najdubljim poštovanjem, preporučujući njegovu zagovoru sve današnje misionare. Oni su brojni još i danas, ali ih je ipak premalo. Kao da je ohladila ljubav prema Kristu, pa je pao i broj misionara.

Crkva ili samo dijaspora?

Danas su sredstva, mogućnosti i šanse za evangelizaciju daleko veće nego prije. Kad je prije 400 godina sv. Franjo Ksaverski putovao u Japan, trebalo mu je za to dvije godine, a danas se onamo zračnom linijom stigne za ciglih 36 sati, dakle, za manje od dva dana.

Nekoć je pismo koje su Koreanci pisali papi moleći ga za misionare putovalo 2 godine, a danas se razgovor s Rimom može iz daleke Koreje telefonski obaviti za nekoliko minuta. Napredak tehnike smanjio je razdaljinu između zemalja i naroda, a što silno može pogodovati i širenju Radosne vijesti. Pa ipak je kraj svih tih mogućnosti na mjestu ono što je pokojni bečki nadbiskup, kardinal Innitzer, izrazio u brzojavu akademičarskom misijskom kongresu u Aachenu: »Prema ljudskoj procjeni naša će generacija odlučiti da li će Katolička Crkva postati svjetska, sveopća ili samo dijaspora.« Odgovornost za to ne leži samo na plećima pape, biskupa, svećenika, već na duši svakoga kršćanina. Svi smo pozvani na misijski rad. O tome nas uči II. vatikanski sabor:

»Kao udovima živućega Krista, komu su krstom, potvrdom i Euharistijom pritjelovljeni i upriličeni, svim je vjernicima dužnost da surađuju na rastu i širenju njegova Tijela, da ga što prije privedu do punine. Stoga neka svi sinovi Crkve imaju živu svijest svoje odgovornosti prema svijetu; neka gaje u sebi pravi katolički duh, i neka ulažu svoje sile u djelo evangelizacije...« (Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, broj 36).

S radošću se danas može utvrditi da je misijska svijest kod mnogih naroda veoma živa. Mi se Hr-

vati, na žalost, baš ne možemo pohvaliti da smo misijski narod. Nešto smo za misije, doduše, ipak učinili i danas još činimo, ali to je premalo. Mogli bismo i trebali bismo kudikamo više. Kao poticaj za to neka budu ove statistike.

Ako imamo pred očima apsolutni broj katolika na svijetu, mogli bismo si laskati da smo sve dosada najjača kršćanska skupina, te da idemo među brojem najveće religije svijeta. Ali ako istu stvar gledamo relativno, u odnosu prema cjelokupnom broju stanovnika na zemlji, onda zaista moramo biti veoma skromni.

Godine 1971. bilo je na svijetu 18,2% katolika. Od toga je

u Sjevernoj Americi bilo 60,2% katolika,
u Latinskoj Americi čak 89%,
u Evropi samo 40,2%, dakle, manje od polovice,
u Oceaniji 23,1%,
u Africi 11,6%,
u Aziji, najvećem kontinentu, samo 2,3% katolika.

Svih kršćana na svijetu godine 1966. bilo je 30,9%, samo jedna trećina čovječanstva, i to nakon gotovo 2.000 godina misijske djelatnosti Crkve. A s obzirom na budućnost šok će biti još veći, jer brojčano daleko više rastu nekršćanski nego kršćanski narodi. Ovi uslijed bijele kuge, uslijed užasnog pada nataliteta, uslijed straha od djece, uslijed zločinačkog ubijanja nerođenih polako izumiru. I tu treba da se i mi Hrvati duboko i ozbiljno zamislimo!

Kršćanstvo u svijetu prema omjeru nekršćana u ovome stoljeću neprestano pada.

Godine 1900. bilo je na svijetu 34% kršćana,
g. 1955. bilo je 31%,
g. 2.000, ako nastavimo ovakvim trendom, bit će nas samo 16%, dakle, jedna bijedna dijaspora.

Ako gledamo samo na brojke, na količinu, može nas uhvatiti defetizam, malodušnost. No postoji i drugo gledanje, a to je naša šansa: kvaliteta.

Danas u Indiji npr. ima samo 9 milijuna katolika, isto toliko i protestanata te oko 600 milijuna nekršćana. Godine 2.000. bit će u Indiji oko 30 milijuna kršćana i 1 milijarda nekršćana. Kod takve proporcije ovisit će mnogo kakvi će biti tih 30 milijuna kršćana. Ako budu kvalitetni, onda će moći izvršiti funkciju svjetla i uloge kvasca, onda će utjecati i na onu milijardu nekršćana.

Danas se zapravo čitav svijet smatra misijskim područjem. Mi ovdje u ovoj državi imamo preko 20 milijuna stanovnika. Od toga je katolika 33,4%, dakle jedna trećina. A kakvi su ti katolici, to je kudikamo važnije od broja koliko ih ima. Zato nas Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve upućuje ne samo na izravni misijski rad već i na svjedočanstvo života: »Svi su vjernici, živjeli oni bilo gdje, primjerom života i svjedočanstvom riječi dužni novoga čovjeka, koga su krštenjem obukli, i snagu Duha Svetoga, koji ih je po potvrdi ojačao, tako očitovati da ostali ljudi, promatrajući njihova dobra djela, slave Oca i potpunije shvate pravi smisao ljudskog života i sveopći vez zajednice ljudi« (broj 11). To je eto danas naš najveći i najodgovorniji misijski zadatak. Nek nam se na Misijsku nedjelju što dublje ureže u srce!!!

Svi Sveti

Svaki svetac označuje jednu epohu. Za potvrdu te tvrdnje navest ćemo ono što je o najvećem liku španjolske crkve u XIX. stoljeću o sv. Antunu Mariji Claret godine 1861. zapisao jedan tada vodeći anarhist: »Da nije bilo Patra Clareta, Katalonija bi shvatila poruku revolucije. Sa svojih nekoliko tisuća propovijedi izvanredne razumljivosti on čovjek neshvatljive aktivnosti čitavu je Kataloniju učinio opet kršćanskom. Nakon što je posve preokrenuo religiozno lice Katalonije, učinio je isto na Kanarskim otocima, a naskoro zatim i na Kubi, gdje je katolicizam bio gotovo na izdisaju. Ali to nije bilo najgore. Njegov je boravak u Madridu za španjolsko revolucionarno gibanje bio prava katastrofa.«

Možda bi se danas s tim anarhistom složili i neki teolozi, koji razvijaju tzv. teologiju sile protiv, prema njihovu shvaćanju, nepravednog društvenog poretka, teologiju revolucije, teologiju politike. Samo u Latinskoj Americi u zadnjih desetak godina izišlo je oko 3.000 spisa koji naučavaju takvu teologiju. No sveci nisu imali ništa zajedničko s takvom teologijom, oni se nisu spustili samo na razinu socijalnih radnika, već su propovijedali i naviještali za svakoga čovjeka potpuno oslobođenje i u vremenu i u vječnosti, oslobođenje

od robovanja grijehu, nepravdi, strasti, sebičnosti, pa čak i oslobođenju od smrti. Oni su promicali ono oslobođenje koje nam je izborio Isus Krist. I takvim su radom udarili pečat svome vremenu te stvarali epohu koja se zove po njima.

Svetac, čiji smo blagdan nedavno proslavili i koga smo na početku spomenuli, bio je jedan takav tip. Nebrojenim propovijedima i spisima postao je duhovni učitelj kršćanskoga puka, apostol i navjestitelj duhovnog života za svaki stalež, za svaki poziv, naročiti promicatelj laičkoga apostolata i laičke duhovnosti, koju je u naše dane svestrano ocrtao II. vatikanski sabor u Dekretu o apostolatu laika. U svom glavnom djelu »Pravi put« u više od 2 milijuna primjeraka, sv. Antun Marija Claret, na praktički, evanđeoski, apostolski, za svakoga prikladan način iznio je ono što kršćanin treba da zna o sebi i o svom životnom poslanju.

Možda će za nas koji živimo u jednom drugom vremenu, u drugim okolnostima, koji smo drugog mentaliteta, lik jednog španjolskog sveca iz prošlog stoljeća biti ipak manje impresivan, kažem možda, dopuštajući i drukčija duševna raspoloženja, jer sâm se ne mogu oteti čaru svetaca pa živjeli oni ne znam u kojem vremenu. Sabor našeg vremena i naših dana II. vatikanski pozvao nas je sve na svetost, na ostvarivanje onoga što su naša braća i sestre sveci ostvarili prije nas. Zanima nas samo kako ćemo mi danas ostvariti ideal svetosti? — Ostvarit ćemo ga živeći kršćanski, kao kršćani. Kršćanin, naime, nije samo jednostavno čovjek, koji nastoji ljudski, društveno i religiozno živjeti. Kršćanin je onaj čovjek koji nastoji ljudski, druš-

tveno i religiozno živjeti iz Krista i po Kristu. To je ono specifično kršćansko, a to su i sveci svaki na svoj izvorni način nastojali ostvarivati.

Što znači biti human?

Danas se mnogo govori i piše o humanizmu, premda je baš naše vrijeme u mnogočemu nehumano. Nude se i različiti recepti humanizma, jedni više, drugi manje vrijedni. Humani čovjek morao bi biti obdaren pravim ljudskim kvalitetama, morao bi se truditi oko jednog savršeno ljudskog života. Takav bi mogao biti i jedan sekulariziran humanist, klasično izobražen čovjek Humboldtova tipa ili čak egzistencijalist, sljedbenik Heideggera i Sartrea, pozitivist, gajitelj prirodnih znanosti ili kritički racionalist. Možemo reći da su humanisti svi oni koji znaju stvarno humano živjeti. Ali to još nije kršćanski humanizam. On se za razliku od svih humanizama gradi na Kristu, na njegovu primjeru i nauku. Krist je prototip i mjerilo kršćanskoga humanizma. Svaki bi kršćanski humanist u svom životu morao ostvarivati sve one ljudske kvalitete koje otkriva na liku Krista Bogočovjeka.

Što znači biti socijalan?

Živimo u vrijeme kad se toliko naglašavaju društvene vrednote. Dobro je to! Samo nije dosta naglašavati ih, a na svakom ih koraku gaziti. Čovjek ne živi od socijalnih indokrinacija, već od ostvarene socijalne pravde na svim razinama.

Biti socijalan znači biti otvoren prema potrebama drugih, zajednice, naroda, domovine, čitavoga čovječanstva. Biti socijalan znači zalagati se za socijalnu pravdu, imati sluha za opravdane nade bilo pojedinaca, bilo narodâ, bilo čovječanstva.

No tako socijalni mogu biti i posve sekularizirano angažirani, bilo da se radi o socijalistima, socijaldemokratima ili zastupnicima tzv. američke ili evropske nove ljevice.

U kršćanskom pak smislu biti socijalan znači ostvarivati Kristove zapovijedi, koje se odnose na moga bližnjega, a taj mi je prema Kristu svaki čovjek. Njega moram ljubiti kao samoga sebe, u njemu moram gledati brata i prijatelja, dapače samoga Krista. Njemu moram uvijek biti spreman priteći u pomoć. Kršćanska socijalna nauka ne poznaje mržnje. Ona uključuje i ljubav prema neprijatelju, ona prašta, spremna je na pomirenje, tuđe joj je svako nasilje, svaka diskriminacija, svako pranje mozga, svaka ekskluzivnost. Kršćanin koji socijalno misli i osjeća nastoji prisvojiti osjećaje Kristova Srca, koje misli na sva pokoljenja, koje nastoji u vrijeme gladi sve nahraniti, koje nastoji sve spasiti i osloboditi, koje nastoji svima dati pravi život i to u izobilju.

Što znači biti religiozan?

To znači biti povezan s Apsolutnim, upravljen prema jednom sveopćem smislu, temelju sve stvarnosti. Tako religiozan može biti i jedan budist ili Hindu, jedan musliman ili Židov, čak i prema svoj stvarnosti pobožan panteist ili skeptički deist, može biti i neki spiritistički misticist ili praktikant Yoge i razmišljanja Zen metode. Svi oni mogu biti

religiozni, svi se pozivati na neku instanciju koja nas čini odgovornima u savjesti. Ali zato još nisu kršćani.

Biti kršćanski religiozan znači vjerovati u Krista kao Sina Božjega, u Njega se po krštenju ukalemiti i biti životno povezan, Njemu se što više suobličiti, s Njime raditi, trpjeti i umrijeti, da bismo onda s Njime i uskrsli i bili proslavljeni.

Sav je, dakle, kršćaninov život i individualni i socijalni i religiozni kristocentričan, usredotočen u Kristu. Pavao iz Tarza izrazio ga je ovako: »Meni je živjeti Krist!« Augustin je rekao da mi nismo samo kršćani već i Krist. Pri tom je mislio da smo članovi otajstvenoga Kristova tijela, ali to za sobom povlači posljedicu dijeliti s Kristom sudbinu. Eto, to je kršćanstvo, to je i kršćanska svetost na koju smo svi pozvani, a koju su sveci na najodlučniji način ostvarili. I oni nam s Pavom dovikuju: »Ugledajte se u nas, kao što smo se i mi ugledali u Krista!« Krist je bio »raison d'être«, opravdanje, smisao i razlog postojanja svakoga svetačkog života. On je bio pokretač sve njihove aktivnosti, On im je bio snaga u patnji. Nijednoga kršćanskoga sveca bez Krista ne možemo pravo shvatiti i bez Krista nema kršćanske svetosti. I ako smo svi na nju pozvani, ostvarit ćemo je jedino po Kristu, iz Krista; drugog puta nema!

Dušni dan — spomen svih vjernih mrtvih

Danas na Dušni dan svrnimo pogled na ono što će se dogoditi na koncu svakoga ljudskog života, na koncu čitave povijesti čovječanstva! To nas možda i zanima, a i treba da zanima nas članove Crkve koja putuje, hodočasti prema eshatonu, onim stvarnostima s onu stranu groba. Nakon prvog Kristova dolaska i u Kristu mi svi zapravo već stojimo u eshatonu. Svi smo, naime, upućeni prema Kristu koji je već došao, ali i Kristu koji će još jedanput doći. Tu svoju upućenost prema Kristu koji će ponovno doći izričemo u našim vjerovanjima, u kojima molimo: »Odonud će doći suditi žive i mrtve!« Izričemo je također u obnovljenom bogoslužju nakon pretvorbe kad molimo: »Tvoj slavni dolazak očekujemo!« I ne bismo trebali postati adventisti da to vjerujemo, naglašavamo i od te vjere u vremenu živimo. To možemo i moramo činiti i kao rimokatolici, te u nekom ali zdravom i ispravnom smislu biti katolički adventisti koji ozbiljno računaju s drugim Gospodinovim dolaskom i koji se za nj ozbiljno spremaju. Očekujući drugi Gospodinov dolazak Crkva ne smjera samo na jedan dolazak u veoma dalekoj budućnosti, već misli na Gospodina koji je u svakom vremenu u njoj prisutan, i to kao onaj koji dolazi.

U svjetlu Kristova dolaska treba da u prvom redu promatramo onu stvarnost koja nas sve čeka, kojoj nitko neće i ne može izbjeći. To je s m r t. Svi pomalo pred njom strepimo, zar ne?

Malo je ljudi poput onog Austrijanca, koji je ozdravio od teške bolesti, a ipak na svećenikov upit: »Je li ti drago što još možeš živjeti?« odgovorio ovako: »Ni najmanje!« S veselim osmijehom na usnama dodao je još i ovo: »Veoma rado bih umro!«

Pučka je mašta, a za njom slikari pa i barokni propovjednici zbog straha pred smrću rado je prikazivali s kosom u ruci, koja nemilo sve kosi ne štedeći nikoga. To ipak nije najkršćanskiji stav prema smrti. Daleko je kršćanskiji stav sv. Karla Boromejskog. On je promatrajući slikara kako slika smrt s kosom u ruci rekao mu: »Ne stavljaj joj kosu u ruke već zlatni ključ, jer nam otvara vrata jednoga ljepšeg svijeta!«

Da, otkako je Krist umro, smrt je za kršćanina zadobila posve novo lice. Ona je izgubila svoje strašno lice. Smrt je Božji glasnik, koji čovjeka vodi u slavu nebeskoga kraljevstva, ona je vrata preko kojih se ulazi u našu pravu domovinu. Smrt nije svršetak, već samo prodor iz vremena u vječnost, iz prolaznoga u neprolazno. Sve to za kršćanina nije fantazija ni pobožno naklapanje, već stvarnost i istina. Isus nam jamči: »Ja sam uskrsnuće i život. Tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će« (Iv 11, 25). Zato je i onaj ozdravljeni Austrijanac s pravom mogao reći: »Ja bih veoma rado i umro!« On je bio svjestan da nam se smrću život ne oduzima, već samo mijenja.

No, ako nas smrt možda i ne bi plašila, može nas strašiti Božji sud, koji nas tada čeka. U poslanici Hebrejima piše: »Određeno je ljudima samo jedanput umrijeti, a potom dolazi sud« (9, 27). Sv. Pavao piše Korinćanima: »Svima nam se treba pojaviti pred sudom Kristovim, da svaki primi što je zaslužio: nagradu ili kaznu, već prema tome što je za zemaljskoga života činio« (II. Kor 5, 10). Iako su te riječi posve jasne, ipak nam se čine pretjerane tvrdnje jednoga starog pisca, a koga kao takva u svojoj Eshatologiji navodi veliki teolog današnjice Hans Urs von Balthasar. Taj, naime, stari pisac piše ovako: »Drži nepokolebivom i čvrstom vjerom da će ne samo svi pogani, već i svi Židovi, svi krivovjernici, svi raskolnici, koji završavaju život izvan Katoličke Crkve, poći u vječni oganj, pripravljen đavlu i njegovim anđelima.«

Istina je doduše da izvan Crkve nema spasenja, samo je istina i to da nijedan pisac, nijedan teolog sa sigurnošću ne zna tko ne pripada bar duši Crkve. Zato mi i ne možemo o ikome izreći siguran i ekskluzivan sud. To može samo trojedini Bog i njegov sudac Krist. I njemu o svakome valja prepustiti sud.

A kuda idu duše nakon čovjekove smrti? — Na to je pitanje kao teolog najpametnije odgovorio sv. Augustin, koji veoma umješno piše: »Ipse Deus post hanc vitam sit locus noster.« — Sam Bog poslije ovoga našega života bit će naše mjesto. A to opet znači: »Bog je najviša stvarnost kojoj ide ususret njegovo stvorenje. On je nebo za onoga koji pobijedi a pakao za onoga koji se pogubi, sud za onoga koga sudi, čistilište za onoga koga čisti.

Bog je onaj za kojega umire svaki smrtnik te u kojemu i po kojem svatko ustaje na novi život« (Timotheus Rast).

Budi spreman!

Iz našeg razmišljanja o stvarnostima s onu stranu groba valja izvući i posve praktičan i konkretan zaključak za ovaj život. Stanjem u času smrti odlučuje se čitava čovjekova vječnost. A budući da ne znamo kada, gdje i kako ćemo umrijeti, moramo uvijek biti spremni smrti pogledati ravno u oči. To ćemo najbolje moći, ako se budemo trudili da stalno živimo u Božjoj milosti, ili ako je po nesreći izgubimo, da se u savršenom pokajanju i skrušenoj sakramentalnoj ispovijedi opet s Bogom pomirimo. Isus nas u svom naviještanju sasvim ozbiljno upozorava:

»Neka vam bokovi budu opasani a svjetiljke zapaljene! I budite slični onima što čekaju svoga gospodara kad se vraća sa svadbe, da mu odmah otvore čim dođe i pokuca. Blago slugama koje gospodar, kada dođe, nađe gdje bdiju! Zaista, kažem vam, sam će se pripasati, a njih posaditi za stol te ih dvoriti. — I dođe li u drugu ili treću noćnu službu, blago njima ako ih tako nađe! Ovo upamtite: kad bi znao domaćin u koji će čas doći lopov, ne bi dopustio da mu kuću prokopa! Zato i vi budite pripravni, jer će Sin Čovječji doći u čas kad se ne nadate!« (Lk 12, 35—40)

Njemački pisac Heinrich Spämann napisao je knjigu o smrti, a dao joj je naslov iz 117. psalma: »Neću umrijeti, nego živjeti«. Kraj tako optimističkog naslova pisac nas ipak upozorava da s naglašavanjem ljepšega onostranskog života ne želi izbjeći i ozbiljnu misao na smrt. Zato svima onima koji su navršili 50 godina savjetuje neka ih svaki njihov daljnji rođendan opominje na njihov vremeniti život koji se pomalo gasi, ide prema zalazu i od kojega se valja oprostiti. On kaže nadalje da posve razumije ljude koji za svoj 70. ili 80. rođendan ne primaju čestitke i koji taj dan radije otputuju da bi se uklonili svakom slavljenju. Ipak nas pred smrću kraj sve ozbiljnosti ne smije zahvatiti pesimizam, jer to ne bi bilo kršćanski.

Kršćanin pred smrt morao bi usvojiti posljednje riječi svetog Franje Asiškoga, koji je umirući rekao: »Braćo, sad ćemo napokon početi.« On je vjerovao u zagrobni život, koji će za nas biti zapravo punina života. On je, kao i kasnije Newman, vjerovao da preko smrti iz vremenitoga u vječni život prelazimo iz sjene u svjetlo. Prema tome na smrt i druge posljednje stvarnosti valja gledati i s osjećajem ozbiljnosti, ali i s nadom. Tu nadu divno je izrazio sv. Ignacije Antiohijski, mučenik iz prvih kršćanskih vremena, a time i završimo ovo naše razmišljanje na Dušni dan! »Približava mi se rođenje, braćo, oprostite mi! Ne branite mi doći u život! Pustite me da dohvatim čisto svjetlo! Kad tamo dođem, bit ću čovjek.«

Sudjelovanje u bogoslužju i kršćanskom životu

Jedna rimska studentica želeći pridonijeti obnovi bogoslužja postavila je svom dušobrižniku ovo pitanje: »Novom liturgijskom reformom došlo se u čitavom kršćanskom svijetu do odlučnog preokreta. I u svetoj misi izvršile su se promjene, koje više odražavaju današnji život, ali ih svi, pogotovo stariji, nisu spremni prihvatiti. I sada pitam kakvu ulogu u tom mogu imati mladi i na koji način mogu olakšati življe sudjelovanje zajednice?«

Uvod u pitanje i samo pitanje odražava stanovitu rimsku crkvenu sredinu. Međutim neki su elementi posve slični našoj sredini, ovoj crkvenoj zajednici, koja se svake nedjelje i blagdana skuplja na bogoslužje u ovoj crkvi. Želim stoga otvoreno iznijeti samo jedan problem ove crkve, koji osjećaju neki više drugi manje, ali koji nitko ne može ignorirati kao da se ne bi radilo o nečem za bogoslužje važnom. To je problem pjevanja. I nije to samo problem ove, već ga osjećaju i mnoge druge crkve. No, kako mi dolazimo u ovu crkvu, suočit ćemo se s njime kao s takvim kakav je stvarno ovdje.

Vjerujem da vam je još mnogima u živom sjećanju ovogodišnja velika proslava Presv. Srca Isusova sa sudjelovanjem naših biskupa i raznih crkvenih zborova. Nastupio je i naš crkveni zbor, koji svake nedjelje kod ove mise pjeva, nastupio je dva put i to baš onda kad je bilo najviše svijeta i kad su bile najvažnije funkcije. Pjevao je po običaju uvježbano i dobro, ali se u usporedbi s drugim zborovima osjećao preslab i pretih, a to je zbor druge po veličini crkve u Zagrebu te jedne od najvećih u Hrvatskoj, koja kao Narodno svetište Srca Isusova ima svoje općehrvatsko značenje. Svetište je nedavno dobilo orgulje koje su vrijedne ovoga prostora. Sada bi mu samo trebao još i zbor, koji će ne samo po uvježbanosti već i po broju i snazi odgovarati ovom prostoru. I zbog toga pozivam sve mlade studente i studentice, koji imaju sluha i volje te spremnosti na angažman, da se priključe studentskom pjevačkom zboru »Palma«. Kažem svima već unaprijed da odlučiti se za jedan crkveni zbor nosi sa sobom i žrtvu vremena za vježbanje. Ali bez toga nema i ne može biti dobrog pjevanja.

Ovaj svoj poziv želim potkrijepiti autoritetom koji nas kao vjernike sve obvezuje. To je Liturgijska konstitucija II. vatikanskog sabora od 4. prosinca 1963. Ona u 11. broju kaže ovo: »Potrebno je da vjernici pristupaju k svetoj liturgiji s pravim raspoloženjem duše, a svoju pamet usklade s glasom i da sudjeluju s nebeskom milosti kako je ne bi uzalud primali. Stoga sveti pastiri moraju budno paziti ne samo da se u liturgijskom činu obdržavaju propisi za valjano i dopušteno slavljenje obreda, nego da u njima vjernici sudjeluju s poznavanjem, djelatno i plodno.«

Želim naglasiti zadnje citirane riječi: »sudjelovanje s poznavanjem, djelatno i plodno«. One sve obvezuju. Uvjeren sam da će ih netko tko stupi u jedan crkveni, dobro organiziran i vođen zbor moći još bolje ostvariti, jer se vježbanjem pjevanja zapravo sprema na što aktivnije i dostojnije sudjelovanje u bogoslužju. U pjevaču se time odgaja stanovit sakralni mentalitet, smisao za ljepotu i sjaj bogoslužja, posebna duhovna profinjenost, baš tako potrebna današnjim mladima.

Ne znam da li smijem mnoge današnje mlade usporediti s mladim René Chateaubriandom prije obraćenja? Taj sanjarski, prevrtljiv, previše osjećajan Bretonac bio je ispočetka pristaša Rousseaua i Voltairea. U Parizu je doživio francusku revoluciju, a zatim željan pustolovina pošao u Ameriku, lutao po prašumama i prerijama, živio među Indijancima, a onda se kao vojnik francuske emigrantske vojske rado mačevao u dvobojima, dok napokon nije bio ranjen te pobjegao u Englesku. Bolest i siromaštvo, bratova i šogoričina smrt pod giljotinom, smrt ljubljene majke i sestre zbog pretrpljenih muka u zatvoru — sve je to slomilo njegovo srce. On se obratio na kršćanstvo. Svojim tipičnim romantičkim jezikom svoje obraćenje ovako je kratko izrekao: »Proplakao sam i povjerovao!«

Osjetivši na svojoj koži svu krutost i nesmiljenost života, doživjevši da se ne može živjeti od avantura, a da u sebi nosi jedan silan potencijal, odlučio je iskoristiti ga u službi kršćanstva. Stavio ga je u službu s onim u čemu je bio najsposobniji, a to je bilo njegovo umjetničko pero i tako je stvorio veličanstvenu poemu »Genij kršćanstva«. Njome je htio pokazati svu poetsku i čudorednu ljepotu kršćanstva te stvoriti estetiku katolicizma. Učinio je to doduše na veoma subjektivan i romantičan način, ali nitko mu ni danas ne može zanijekati trajnu vrijednost. Možda je prenaglasio estetsku dimenziju, ali to je učinio izazvan hladnim prosvjetiteljstvom, koje se u francuskoj revoluciji srozalo na posve neukusno obožavanje božice razuma u liku gole djevojke, ustoličene u Notre Dame de Paris. Protiv takvoga »prosvjetiteljstva« htio je obraniti ljepotu kršćanstva, pa umjesto da razumski i filozofski diskutira sa svojim protivnicima, krenuo je drugim putem. Svojom je poemom prikazao kršćanstvo kao najpoetičniju, najhumaniju i najprivlačniju religiju. Ono je u svojoj povijesti gajilo sve ono što je bilo lijepo i dobro, ono je sačuvalo, a i stvorilo, vrhunske vrednote ljudske kulture. I sam Stendhal ne bez zlobe na takvo pisanje morao je primijetiti: »Gospodin je Chateaubriand branio vjeru jer je ona tako lijepa!«

Istina je, doduše, da svojim dokazivanjem kršćanstva Chateaubriand nije pogodio bit i najglavniju zadaću naše vjere, ali je istina i ono što je on u svojoj poemi tako snažno naglasio. Osamnaesto je racionalističko stoljeće svojim pamfletima kršćanstvo napadalo kao nešto neukusno i barbarsko, kao neprijatelja ljepote, a njegov je kult, ceremonije i tekstove izvrgavalo ruglu i preziru. I jer je Chateaubriand baš u tim točkama kršćanstvo rehabilitirao, postao je u svom vremenu jedan od najuspješnijih njegovih apologeta. Njegova poema »Genij kršćanstva« divi se čudesnoj ljepoti gotskih crkava, brujanju orgulja, zvonjavi zvona, grego-

rijanskom koralu, procesijama, Bibliji i kršćanskom pjesništvu. Prosvjetiteljstvo je sve ono što je izgledalo kao da se protivi razumu, žigosalo kao praznovjerno i apsurdno. Chateaubriand je nasuprot toj raboti dovikivao: »Lijepe su, mile i velike u životu samo otajstvene stvari!« Dakle, one koje ne može dokučiti razum i time je u pravo svjetlo postavio veličinu i ljepotu misterija.

I stoga se zbog svega toga Chateaubriand u knjizi svojih Memoara bez pretjerivanja mogao pohvaliti da je njegova knjiga »Genij kršćanstva« na ruševinama prosvjetiteljstva i revolucije kršćanstvo bačeno u prah i pepeo opet uspravila i dala mu nov, snažan zamah.

A sada da se vratimo prekinutoj niti. Možda smijemo s današnjim mladima usporediti ne samo Chateaubrianda prije obraćenja, već i njegovo vrijeme s našim. I mi se danas suočavamo s ideologijom koja sve religiozno smatra zaostalim, reakcionarnim, neznanstvenim, zaglupljivačkim i koja nam nudi svoj humanizam kao jedini čovjeka dostojan. U takvoj situaciji mladi kršćani, na kojima svijet ostaje, treba da se u kršćanskom životu što više angažiraju i svojim životom i radom pokažu da nisu ništa manje inteligentni, kulturni, manje otvoreni svim pravim vrijednostima i ljepote, i kulture, i humanizma, i društvenosti.

Oni koji imaju sluha i smisla za glazbu, to bi mogli pokazati i uključivanjem u jedan crkveni zbor, da naše bogoslužje bude ne samo pobožno, već i lijepo. Baš na području crkvene glazbe stvorena su velebna djela koja imaju vrhunsku estetsku vrijednost. Nisu li se Palestrina, Orlando di Lasso, Bach, Händel, Laydn, Mozart, Beethoven,

da spomenemo samo najveće glazbenike, snažno nadahnjivali na religioznim tekstovima, na kršćanskim misterijima? Svakako da Palestrinina »Missa Papae Marcelli II«, »Händelov »Messias« i svi drugi njegovi oratoriji, Bachova »Muka po Mateju«, veličanstveni preludiji za orgulje, Haydnovo »Stvaranje«, Mozartov »Requiem«, Beethovenova »Missa sollemnis« nisu ništa nekulturno, već izraz najviše kulture.

I ne bi li za mlade kršćane danas umjesto koji put nerealnog gledanja na život, koje mi sliči Chateaubriandovu avanturizmu prije obraćenja, umjesto žučljive i zajedljive polemike o mijenjanju struktura unutar Crkve, umjesto bolesnog traženja nečeg novog, dosada nepoznatog, ne bi li, kažem, umjesto svega toga bilo bolje da se uključe u konkretni kršćanski život, u bogoslužje, u ono duhovno bogatstvo koje im kršćanstvo nudi?

Kad bismo u našoj hrvatskoj marijanskoj godini, koja bi trebala biti obnova naše mjesne crkve, svojim zalaganjem, pa i pjevanjem poljepšali samo bogoslužje u crkvi, već bismo za svoju vjeru učinili nešto veliko. A sudjelovanje u bogoslužju, aktivnost na tom polju učila bi nas da kao kršćani budemo aktivni svagdje, da talente koje nam je Bog dao iskoristimo onako kao što je to u svom vremenu učinio Chateaubriand, pa ćemo i mi u našem vremenu biti duhovni pokretači i inicijatori na svim područjima. Kršćanstvo je dosta bogato i dosta snažno, da nas može ispuniti i osposobiti za život u ovom vremenu, samo ako ga prihvatimo i ako u njemu ne budemo samo pasivni promatrači, već i aktivni stvaraoci, koji će oblikovati i osobni, i obiteljski, i društveni život. A to nam je

Krist i stavio u zadatak, jer je rekao da moramo biti »sol zemlje«, »kvasac« koji će oblikovati i prožeti čitavo tijesto, i grad na gori, koji će svijetliti svima i pokazivati gdje je istina, gdje je prava ljepota, gdje se ostvaruje najbolji humanizam i najadekvatnije rješava zagonetka života.

Prvi hrvatski svetac — Prvi hrvatski gramatik

I

Po želji hrvatskih biskupa slavimo kroz godinu dana tisuću obljetnicu najstarijega hrvatskog marijanskog svetišta, koje sagradi dobra i pobožna kraljica Jelena usred rijeke Jadra kraj Solina. Poželjno je da u toj godini što bolje upoznamo svoju kršćansku prošlost. U nju svakako ide naš prvi kanonizirani svetac sv. Nikola Tavelić, čijeg se nedavnog blagdana vanjska proslava danas slavi. Još nam je u živom sjećanju očitovanje vjere našega naroda u Rimu prigodom Tavelićeve kanonizacije. Papa je tada rekao našim hodočasnicima: »Primamo vas potresena i radosna srca... Došli ste u Rim da prisustvujete proslavi izvrsnog sina svoje domovine, blaženoga Nikole Tavelića, mučenika za katoličku vjeru. Tako ovo vaše hodočašće dobiva visoko vjersko značenje. To je zajednički čin vjere koju želite obnoviti i nahraniti u ovom slavnom gradu, središtu katoličanstva uz grob apostolskog prvaka...«

Obnova vjere smisao je kulta našega prvog sveca i svakogodišnjeg svetkovanja njegova blagdana. I tako njegova uspomena postaje aktualnost. U čemu je ona, papa je izrekao kod Nikoline kanoniza-

cije. Povijest učiteljica života nama vremenski pomalo dalek lik Nikole Tavelića »suočuje s našim suvremenim mentalitetom, koji pod plaštem razvijenog skepticizma krije komotnu i povodljivu ispraznost; koji, lišen viših i unutarnjih načela, prihvaća kao nešto logično konformizam s idejama koje su u modi, s psihologijom koja proizlazi od kolektivnog otuđenja u traženju i služenju isključivo vremenitim dobrima...« Lik svetog Nikole »kao da kori našu nesigurnost, našu laganu nepostojanost, naš relativizam koji tako često modu pretpostavlja vjeri...« On nam poručuje, i to je njegova glavna poruka, da treba imati kršćanske hrabrosti za istinu i za vjeru. Nikola ju je imao. To pokazuje njegov život, mučeništvo, svjedočenje krvlju i smrt na lomači.

Nikola je pokazao hrabrost: 1) kod izbora zvanja. I on je bio bogat mladić, koji je u srcu čuo one Isusove riječi: »Ako želiš biti savršen, hajde prodaj što imaš i podaj novac siromasima, pa ćeš imati blago na nebu! Onda dođi i slijedi me!« (Mt 19, 21). On je imao kršćanske hrabrosti, pa je drukčije reagirao od onoga bogatog mladića u Evanđelju, koji, »čuvši te riječi, udalji se žalostan, jer je posjedovao veliko imanje« (Mt 19, 22). Nije imao hrabrosti. Nikola je naprotiv ostavio svijet i sve što bi njemu kao plemićkom sinu mogao pružiti pa je prigrlio siromaštvo stupivši u franjevački red.

2) Nikola je imao kršćanske hrabrosti kad je trebalo poći kao misionar u Bosnu, razdiranu bogumilstvom. Ondje se kroz 12 godina nesebično žrtvovao i razdavao potrebama dušâ.

3) Nikola je imao kršćanske hrabrosti kad je trebalo poći još dalje, na još teži teren, u Palestanu i ondje svjedočiti za istinitost svoje vjere.

Vrhunac hrabrosti pokazao je onda kad je za vjeru trebalo trpjeti. S trojicom drugih franjevaca kroz tri dana u zatvoru je pretrpio strašne muke. Odbivši da se odrekne kršćanske vjere i nauke hrabro je pošao na lomaču te 14. studenoga 1391. bio spaljen.

Nikolina je poruka, dakle, poruka hrabrosti. Da se može kršćanski živjeti, djelovati, trpjeti, umrijeti, potrebno je hrabrosti, a kako nam ona često nedostaje! Kakve kukavice i bijednici znamo često biti! Kukavice kad nam se nameću naše strasti, kukavice kad nam netko uz cijenu da pogazimo svoje uvjerenje nudi novac, karijeru. Kukavice kad nas pohodi bolest, a mi se grčevito i po svaku cijenu hvatamo zdravlja. Kukavice kad treba ploviti protiv struje, kad treba sačuvati svoj stav protiv javnog mišljenja koje pogoduje sveopćoj laži, podlosti, nepravdi. O tko bi nabrojio sve te naše veće ili manje kukavičluke, sva ta naša veća ili manja izdajstva!

Potreban nam je, dakle, primjer hrabroga čovjeka. Imamo ga, Bogu hvala, u liku prvoga hrvatskog sveca, mučenika sv. Nikole Tavelića. U njemu treba da u ovom svom vremenu slavimo Boga, a svoj život nadahnjujemo njegovim junačkim primjerom.

II

Ove godine slavimo i 400. godinu rođenja pisca prve tiskane hrvatske gramatike. To je isusovac

Pažanin o. Bartol Kašić. Baš danas 16. studenoga u njegovu rodnom Pagu pod vodstvom hrvatskog metropolite slavi se ta značajna obljetnica za našu kulturu. Bartol Kašić rodio se 15. kolovoza, na Veliku Gospu 1575. Školovao se u Ilirskom kolegiju u Loretu, stupio u rimski isusovački novicijat te u Rimu dovršio studije i bio zaređen za svećenika. Bio je veoma revan misionar u našim krajevima, pogotovo u onima koji su čamili pod Turcima.

Na glasovitom Rimskom kolegiju postojala je »Ilirska akademija«, kojoj je bio zadatak učenje i njegovanje hrvatskog jezika. Za tu svrhu mladi je Bartol Kašić godine 1600. počeo pisati gramatiku hrvatskog jezika. Ta je gramatika po nalogu generala isusovačkoga reda o. Klaudija Aquavive izdana godine 1604., a nosi naslov »Institutionum linguae illiricae, Libri duo.« Njezino je značenje u tome što je to prva tiskana hrvatska gramatika, a još više u tome što je kao književno narječje uzeta štokavština. Time je Kašić postao jedan od najznačajnijih pionira u stvaranju našega književnoga jezika, onoga jezika našega naroda, koji »zuji, zvoni, zveči«, na kojem su stvorena tolika značajna djela te kojim i danas svatko od nas govori i piše.

Osim gramatike Kašić je napisao, a nešto i štampao, čitav niz djelâ. On je prvi preveo na hrvatski jezik čitavo Sveto pismo. Prijevod je, na žalost, ostao u rukopisu. Kašić nam je preveo na hrvatski Rimski obrednik i Evanđelistar, za bogoslužje i dijeljenje sakramenata dvije važne knjige. Kašićev je »Rimski ritual« prvi potpun obrednik na hrvatskom jeziku, a glazbena je notacija u njemu obilnija nego i u jednom našem starijem izdanju. Upotrebljavao se u svim našim krajevima,

a kako je pisan štokavštinom, pridonio je mnogo njezinoj afirmaciji.

Kašić je izdao na hrvatskom i »Život gospodina našega Isukrsta« te životopise sv. Ignacija i sv. Franje Ksaverskoga. Preveo je i izdao i glasovitu knjigu Tome Kempenca »Nasljeduj Krista«.

I tako nas je Kašić svojim književnim djelima povezivao s Crkvom, s kršćanskom kulturom i duhovnošću. Time što je postao čovjek Crkve, član jednoga reda, nije postao ništa manje zaslužan i za svoj narod iz kojega je potekao. Postao je jedan od njegovih značajnih pionira kulture.

Kršćanstvo se ukorijenilo u hrvatskom narodu već prije 13 stoljeća. To je ukorjenjivanje za našu domovinu bilo blagotvorno. Kad i ne bismo bili vjernici, već kao Hrvati ne bismo smjeli šutke prelaziti preko svega onoga što je kršćanstvo za nas učinilo. Crkva je našem narodu odgojila mnoge velikane duha i svece, koji su afirmirali ne samo Crkvu već i svoj narod. Njihovi svijetli primjeri, njihov primjerni i požrtvovni stvaralački rad mogu i nama danas biti poticaj da se angažiramo baš kao vjernici, članovi Crkve za dobrobit svoga naroda. Mislim da je najpozitivnije ono rodoljublje koje malo govori, ništa ne frazira, a mnogo čini i pregara. Na izvršavanje takvoga rodoljublja poziva nas i pisac prve hrvatske gramatike i drugih značajnih djela o. Bartol Kašić. Neka suvremena hrvatska generacija ne ostane gluha na taj zov!

Ovo naše razmišljanje o likovima iz naše prošlosti završit ćemo s mislima Waltera Nigga, veoma vrijednog i misaonog pisca svetačkih životopisa, koji u svojoj knjizi »Was bleiben soll« zapisa: »Otvoren čovjek gleda sebe u središtu sadašnjice,

koja je upravljena prema budućnosti. No, ipak bez prošlosti nema ni budućnosti. Obje su međusobno nedjeljivo povezane. Prema prošlosti imamo dug i ne smijemo je žrtvovati, jer u njoj su sadržane neprolazne vrednote. Ali prošlost ne shvaćamo zastarjelo. Mi želimo jednu živu tradiciju, koja nas neprestano oblikuje. I tako povezujemo sasma nesuvremeno jučerašnje s budućim, da bismo mogli obastati u današnjem.«

Razmišljanje o Kristu Kralju i njegovu kraljevstvu

Pri završetku svete jubilarne godine 1925., 11. prosinca, papa Pijo XI. izdao je encikliku »Quas primas«, u kojoj izlaže nauku o Kristu kao kralju te uvodi svetkovanje posebnog blagdana Krista Kralja. Iako je svetkovina Krista Kralja iz novijeg vremena, ipak je nauka o Kristu kao kralju stara koliko i kršćanstvo. Krista Kralja ispovijedaju simboli vjere već od prvih stoljeća.

Apostolsko vjerovanje ispovijeda: »Sjedi ob desne Boga Oca svemogućega, odonud će doći suditi žive i mrtve«, a Nicejsko-carigradsko vjerovanje još nadodaje: »I njegovu kraljevstvu neće biti kraja.« Vjera u Krista Kralja izriče njegovu suverenost nad čitavim stvorenjem te njegov slavni dolazak na koncu vremena, kada će doći kao Kralj i sudac. Ona se temelji na brojnim biblijskim tekstovima kako Staroga tako i Novoga zavjeta.

Sveto pismo

Već Stari zavjet navješta Mesiju zaodjevena u kraljevsko dostojanstvo te koji potječe iz kraljevske kuće Davidove.

Danijel prorokuje o vlasti svijeta predanoj Sinu čovječjemu. »Gledah u noćnim viđenjima i gle na

oblacima nebeskim dolazi kao Sin čovječji. On se približi Pradavnomu, i dovedu ga k njemu. Njemu bi predana vlast, čast i kraljevstvo, da mu služe svi narodi, plemena i jezici. Vlast njegova vlast je vječna i nikada neće proći, kraljevstvo njegovo neće propasti« (7, 13—14).

Izaija i Jeremija proriču: »Isklijat će mladica iz panja Jišajeva, izdanak će izbit iz njegova korijena« (Iz 11, 1).

»Evo dolaze dani — riječ je Jahvina — podići ću Davidu izdanak pravedni. On će vladati kao kralj i biti mudar, i činit će pravo i pravicu na zemlji« (Jer 23, 5).

Listajući Novi zavjet uvjeravamo se o izvršenju onoga što je bilo predskazano u Starom. Prema novozavjetnim tekstovima Krist nije samo glava Crkve već i svemira. Njemu je dana sva vlast na nebu i na zemlji.

Sveti Oci

I Sveti Oci, ti najbolji teolozi Crkve, u svojim djelima svjedoče svoju vjeru u Kristovo kraljevstvo. Ona je u skladu s onim što je o Kristu kao kralju i njegovu kraljevstvu zapisano u Novom zavjetu.

Sv. Justin sa svojim učenicima, među kojima se nalazila i jedna žena, godine 166. u Rimu pred gradskim prefektom Rustikom otvoreno izjavljuje: »Naša je vruća želja da trpimo za Gospodina našega Isusa Krista i da se tako spasimo. To će nam donijeti spas i sigurnost pred strašnim sudom našega Gospodina i Spasitelja, pred kojim će se jedanput morati pojaviti čitav svijet.« Sv. Justin je bio uvjeren da je Gospodin zavladao po drvetu, to

jest po svome križu. Ono što mu je bilo prirođeno pravo kao Božjem i Davidovu Sinu potvrdio je borbom i pobjedom koju je izvojevao na križu. Zato je Krist Kralj s dvostrukog naslova: prirođenog i stečenog.

Origen u svom komentaru na Matejevo Evanđelje upotrebljava veoma izražajan termin, koji izriče intimnu vezu između kraljevstva i onoga što je Krist sam u Sebi. On to naziva »autobazileia«. Sam Krist je kraljevstvo. Sve bogatstvo njegova kraljevstva struji iz njegove nutrine, rekli bismo iz njegova Srca, kako nam tu misao veoma lijepo izriče predslovlje Mise Srca Isusova: »Bože, Ti si htio da tvoj Jedinorođenac viseći na križu bude proboden vojnikovim kopljem, da otvoreno Srce, svetište darežljivosti božanske, izlijeva na nas *bujice milosrđa i milosti.«*

Navedimo još originalnu misao o Kristu Kralju genijalnog Augustina: »Nije li bio kralj onaj koji se bojao da to ne bi postao? Aluzija na činjenicu kad su ljudi oduševljeni čudom umnoženja kruha htjeli Krista proglasiti kraljem. On je bio kralj, ali ne postavljen od ljudi, već kralj koji je ljudima darovao kraljevstvo... Jednog će dana njegovo kraljevstvo postati očito, kad nakon suda bude vidljiva slava njegovih svetaca.«

Krist je, doista, neobičan kralj! Njegovo kraljevstvo ne samo da nije od ovoga svijeta, već se On za razliku od zemaljskih kraljeva, diktatora, tirana i vlastodržaca nije nikad otimao za vlast. Nije bio grozničav pohlepnik vlasti. I baš zato je jedini postao sposoban da utemelji »vječno i sve-

opće kraljevstvo, kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira...« (Predslovlje).

Neobičnost Kristova kraljevstva očituje se i u tome što su pred Njim strepili i u Njemu gledali svoga takmaca svi tirani počevši tamo od kralja Heroda, koji je dao pogubiti nevinu dječicu, ne bi li među njima ubio i Krista novorođenog Kralja, pa sve do onih kojima su danas njegovi sljedbenici sumnjivi, zazorni i neprijateljski.

Neka tu neobičnu stvarnost osvijetli samo jedan tipičan primjer. Baš na današnji dan, tj. 23. studenoga 1927. strijeljan je u Meksiku iz mržnje na vjeru isusovac o. Mihovil Pro pred mnoštvom što ga je režim sakupio. Mihovil se 8. rujna 1926. kao mladi svećenik vratio u svoju domovinu, u kojoj je u ime slobode bio dokinut čak i kult po crkvama, a nad vjernim katolicima činila se nasilja svske vrste. O. Pro je vjeran glasu savjesti potajno vršio svećeničku službu. Živio je u neprestanoj opasnosti da ga uhvati tajna policija, ali to ga nije smetalo da se predaje radu, da služi svete mise, dijeli sakramente, naročito radnicima, i da na taj način razvija široku društvenu aktivnost u korist siromašnih i potlačenih.

U takvim, nimalo lakim okolnostima o. Pro, znajući za koga i za što se bori, za Krista Kralja i njegovo kraljevstvo, sačuvao je vedrinu duha, pa čak i šaljivost, ali ispod koje se krila duboka pobožnost, hranjena dugim molitvama. O. Pro je dobro znao da je za procvat Kristova kraljevstva naročito uspješna mučenička krv, i stoga se u molitvi Gospodinu često nudio kao žrtva za njegovo kraljevstvo, a u svojoj ljubljenoj domovini.

Iako se brižno čuvao bilo kakve akcije protiv režima i bavio se isključivo svećeničkim poslovima, ipak je 18. studenoga 1927. uhvaćen, zatvoren, i lažno optužen kao protudržavni elemenat, jer je tobože sudjelovao u atentatu protiv predsjednika republike, generala Obregona. Na sudu se nije mogla dokazati bilo kakva politička djelatnost oca Proa, ali je on ipak po nalogu generala Obregona i Callesa osuđen na smrt strijeljanjem. Ta dvojica su htjela tim činom katolicima natjerati strah u kosti. O. Pro je znao za koga će umrijeti. On je to htio javno i ispovjediti. Stoga je pred sakupljenom masom, prije nego su ga strijeljali, zaviknuo: »Živio Krist Kralj!«

Smrt oca Proa bila je i početak njegova trijumfa već ovdje na zemlji. U malo dana po svem se svijetu raširio glas o njegovoj mučeničkoj smrti za Krista Kralja. Ljudi su ga počeli štovati i utjecati mu se štovanjem kakvo je rijetko u naše moderno doba. Kad su se pomalo smirili duhovi, a i prilike u Meksiku za Crkvu poboljšale, otvoren je 11. siječnja 1952. apostolski proces za proglašenje oca Proa blaženim.

O. Pro je vjerovao iako Kristova pashalna proslava i uzdignuće ima presudno značenje, ipak ona još ne sačinjava dovršetak povijesti spasenja. Da, Isus je umro, uskrsnuo i uzašao na nebo. No time nije još sve gotovo. On će na koncu vremena doći kao Kralj u slavi, da sudi žive i mrtve. I tada će se tek ispuniti ono što sv. Pavao napisa Korinćanima: »Zatim će doći svršetak, kada (Krist) preda — pošto uništi svako poglavarstvo, svaku vlast i silu — kraljevstvo Bogu i Ocu« (I. Kor 15, 24).

Od Isusove uskrsne proslave pa sve do Paruzije, do njegova drugog dolaska, postoji razvoj Crkve, razvoj koji očituje proslavljenoga Krista, ali koji se ne ostvaruje i bez naše suradnje. Zato u povijesti spasenja i mi kao podanici Krista Kralja treba da odigramo svoju ulogu. On želi da Mu budemo ne samo podanici, već i suradnici. On je tu želju izrazio već onda kad nas je u Očenašu naučio moliti: »Dođi kraljevstvo tvoje!« No nije dosta za to samo moliti, već treba i raditi i žrtvovati se. Tako je to činio u II. stoljeću mučenik Krista Kralja sv. Justin, koji je u svojim spisima govorio tako slobodnim i neustrašivim jezikom kakav tadašnji poganski i židovski svijet iz usta jednog kršćanina nije čuo. I stoga moderni povjesničari Crkve s pravom upozoravaju da je sv. Justin u Crkvi onoga vremena u sebi ujedinjivao veoma dinamične elemente. Tako je to činio u našem stoljeću, tamo u dalekom Meksiku, i mučenik Krista Kralja o. Mihovil Pro. On je u jednoj potlačenoj zemlji svojom neustrašivošću probudio uspavale savjesti mnogih. Sveti Justin i o. Pro bili su prožeti istinom o Kristu Kralju i njegovu kraljevstvu. Ta ih istina nije puštala na miru. Tako to mora i biti, jer tko vjeruje u Kristovo kraljevstvo ne može biti pasivan, ne može stajati skrštenih ruku. On se mora angažirati. On mora postati svemirsko svjetlo. On mora biti jednodušan sa svom svojom braćom u vjeri i za vjeru. On se mora vladati dostojno Kristove Radosne vijesti. On se ni u čemu ne smije strašiti protivnika. On mora biti spreman u Krista ne samo vjerovati već i trpjeti i umrijeti, vodeći istu borbu koju su vodili ponajbolji podanici i suradnici Krista Kralja.

Čekajmo objavljivanje Isusa Krista!

»Neprestano zahvaljujem svom Bogu za vas na milosti Božjoj koja vam je dana u Kristu Isusu. U njemu ste postali bogati u svakom pogledu, u svakoj vrsti govora i znanja — kao što se svjedočanstvo o Kristu učvrstilo među vama — tako da ne oskudijevate nijednom milosti dok čekate objavljenje Gospodina našega Isusa Krista.

On će vas učiniti i postojanima do kraja, tako da budete neporočni na dan našega Gospodina Isusa Krista. Vjeran je Bog koji vas je pozvao u zajednicu sa Sinom svojim, Isusom Kristom, Gospodinom našim« (I. Kor 1, 4—9).

Prolaznost

Zima sigurno dolazi i valja se za nju pripremiti. Ne smijemo dopustiti da nas nepripravne iznenadi. Takve i slične parole izvikuju razna trgovačka poduzeća nudeći soju robu: zimsku modu, lož-ulje, opremu za skijanje itd. Nude nam se za odmor i rekreaciju razna zimska odmarališta, hoteli, sve ono što može poslužiti da se čovjek dobro odmori.

Te parole djelomično imaju i svoje opravdanje. Zima, doista, sigurno dolazi i već je tu. Možemo se i radovati njezinim čarima. No zima će kao i svako drugo godišnje doba sigurno proći. Proći će čak i vrlo brzo. Ljubitelji zime mogli bi se pitati kako

bi je mogli zaustaviti da dulje traje, da dulje uživaju u zimskim sportovima. Te mogućnosti zaustavljanja ipak nema, jer sve prolazi. Vrijeme je nezaustavljivo. Nema te sile koja bi ga mogla zaustaviti.

Za vrijeme II. svjetskog rata nastao je u Njemačkoj šlager koji počinje riječima: »Es geht alles vorüber, es geht alles vorbei.« On je tada izricao jednu radosnu vijest a to je da će i ratu jednom biti kraj. Kad je čovjeku nešto teško, onda se tješi mišlju da će i to proći i da će vrijeme sve rane zaliječiti. Kad čovjeka pritisne neka nesreća, čak i želi da je vrijeme što prije odnese. Tako svi želimo da nam što prije prođe seoba, operacija, posao kod zubara, bolest, nestašica.

Kad nam pak sve dobro ide, kad smo zdravi, svime snabdjeveni, radosni, u lijepom društvu, u sreći, onda bismo pošto-poto kazaljke sata htjeli zaustaviti. Svaki bi užitak htio vječnost, ali je ovdje nema, on prolazi, vrijeme ga nesmiljeno sa sobom nosi. Sve prolazi: radost i žalost, zdravlje i bolest, jesen i zima, radni dan i praznik, što procvate to i uvene, što se rodi to i umre. »Stalna na tom svijetu samo mijena jest« — pjeva naš pjesnik.

Trajnost

Čovjek se s prolaznošću ne može pomiriti ni zadovoljiti. On po svojoj naravi u ovom vremenitom i prolaznom traži vječno i neprolazno. U sveopćoj prolaznosti i slučajnosti on bi se htio osloniti na nešto čvrsto, trajno, što daje nadvremensku sigurnost.

Ima li nešto takvo? Postoji li netko tko je vječan, tko je iznad kategorije vremena? Jedna stvar, svakako, ne može biti vječna. Ona po svojoj naravi nosi na sebi znakove promjenljivosti, raspadljivosti. Ostaje li bar čovjek, koji nije stvar, već osoba? — Ako ga promatramo posve naravnim očima, onda vidimo da i on dolazi i odlazi, rađa se i umire.

Prva žena naučiteljica Crkve sv. Terezija Avilska svojom je pronicavošću dobro uočila i iskusila istinu o prolaznosti svega. Ona je to u svojim spisima veoma sadržajno i izrazila postavivši prolazno pred neprolazno. Ona kaže: »Neka te ništa ne plaši niti straši! Sve prolazi, Bog jedini ostaje uvijek isti. Tko posjeduje Boga, posjeduje sve. Bog sam je dostatan!«

Mi se ljudi mnogo spremamo za sve i sva, a velik dio toga je sama prolaznost. Morali bismo se naučiti da se jedanput počnemo ozbiljno spremati za ono što ima trajnu vrijednost, za onoga koji nikad ne prolazi. I stojeći sada na pragu nove crkvene godine, na početku adventskog doba bilo bi posve prikladno početi se pripremati za Gospodinov dolazak, za susret s Njime, vječnim apsolutnim, jedino nužnim. Morali bismo postati hodočasnici prema Apsolutnom.

Bog jedini uvijek ostaje isti. »U njega nema ni promjene, ni zasjenjenja zbog mijene« (Jakov 1, 17). A taj nepromjenljivi Bog dolazi nam u Isusu Kristu. Njegova dolaska sjećamo se najviše u razdoblju crkvene godine, koje se naziva advent ili došašće. Ljudi si često postavljaju tjeskobno pitanje što li im donosi budućnost. Na to pitanje, bar s obzirom na vremenitost, nemamo odgovora.

Vjerujemo ipak da ni »vrabac ne pada na zemlju bez dopuštenja Oca našega i da su nam i vlasi na glavi izbrojene« (Mt 10, 29—30). S obzirom na neposrednu budućnost Gospodin nas je čak i upozorio: »Ne brinite se tjeskobno za sutrašnji dan, jer će se sutrašnji dan brinuti za se! Svakom je danu dosta njegove muke« (Mt 6, 34).

S obzirom na budućnost znamo ipak i ono za nas vjernike najvažnije, a to je da će Gospodin doći s velikom slavom i moći. Na taj nas dolazak Crkva u ovo doba crkvene godine ozbiljno i živo upozorava.

Točno govoreći, kako to lijepo napominje suvremeni propovjednik Josef Dreissen, Gospodin se objavljuje. On objavljuje svoju moć. On sam je među nama. On je već došao, inkognito, anoniman. No doći će onaj veliki dan, najveći od svih dana, u koji će On izići iz skrovitosti i u koji će se očitovati u svoj svojoj slavi.

Još dok je Isus živio u vremenitom i zemaljskom životu, o Njemu se mnogo raspravljalo tko je On zapravo, pa su Ga jedni držali za Iliju, drugi za Jeremiju, treći za Ivana Krstitelja, četvrti za jednoga od velikih proroka. No svi su ti odgovori prošli mimo onoga bitnoga u Isusu. O Isusu se i danas mnogo raspravlja. Mnogi i danas postavljaju pitanje: »A tko je taj Isus iz Nazareta?« — Jednodušnost je u pitanju, a različitost u odgovorima. Jedni kažu da je Isus bio politički revolucionar, drugi da je veliki socijalni revolucionar s naglašenim ljevičarstvom, treći Ga krste kao »Superzvijezdu« itd. Što je Isus u stvari, otkrit će se u potpunosti tek u posljednji dan, tada kad svim adventima i očekivanjima bude kraj. Tada će se svima objaviti da je Isus kralj kraljeva i gospodar gospodara, da je utjelovljeni Sin nebeskoga Oca.

Čekanje objavljenja Isusa Krista

Objavljenje Gospodina našega Isusa Krista očekujemo i mi i čitavo stvorenje. Nijemci su taj pavlovski izraz »očekujemo« preveli glagolom »harren«, koji za razliku od »warten« označuje snažno, postojano i neprekidno očekivanje, u kojem valja biti strpljiv i ustrajan. Na takvo nešto nas je pozvao i Gospodin kad je govorio o konačnim događajima. Tada je rekao: »Tko ustraje do konca, bit će spašen« (Mt 24, 13). Bez ustrajnosti u vjeri, nadi, bez izdržljivosti u križu i patnji nema spasenja. I kao što bolesnik nadajući se potpunom ozdravljenju strpljivo podnosi bolest i uzima gorke lijekove, tako i mi u nadi u konačni i pobjedonosni Gospodinov dolazak treba da hodočastimo hrabro do konačnoga cilja, do susreta s Gospodinom ne dopustivši da nas bilo što smete ili odvede s onoga jedinog pravog puta.

Svjedok Gospodinova dolaska

Na Dušni dan godine 1917. umro je obraćenik i svojevrsni prorok XX. stoljeća svjetovnjak Leon Bloy. On se čitavog svoga burnoga života nadao da će umrijeti kao mučenik u jednoj vatrenoj apokalipsi. Bog mu nije dopustio takav pomalo romantički završetak. Umro je ponizno na svom bolesničkom krevetu, star 71 godinu, kao dobar radnik, koji je dobro obavio svoj životni posao.

Taj neobični čovjek je na početku ovoga našeg stoljeća pomalo pospasnim katolicima svoga vremena, a ni mi danas nismo bolji od njih, snažnim riječima, slikama i usporedbama, kao kakav starozavjetni prorok dozivao u pamet posljednje članke našega kršćanskoga Vjerovanja, a to su: sud, svršetak svijeta, općinstvo svetih, uskrsnuće tijela. Činio je to s namjerom, koja je zajednička svim prorocima i svecima, da u dušama svojih slušalaca i čitalaca pobuđuju živu želju, upravo nostalgiju za vječnim životom, za onim nebeskim Jeruzalemom, koji je trijumf Crkve u vječnosti.

Tadašnji francuski kler nije se usudio govoriti o tim istinama naše vjere. One su ostajale samo zapisane u prašnjavim knjigama te zakopane u bibliotekama sjemeništâ i teoloških fakulteta. Bio je potreban jedan obraćenik, pretjeranac, koji je htio ići do kraja i koji je po svaku cijenu htio izići na vidjelo sa svom kršćanskom stvarnošću, istinom i nadom. Zato ga je s pravom Ernst Jürgen i nazvao »tornjem koji nad močvarom visoko strši u visinu.« Močvara je sav ovaj naš svijet i sve ono mrtvo, učmalo, smrdljivo u njemu. Na sreću taj toranj nije uzalud stršio u vis. Našla se čitava plejada duhova koji su u nj gledali, njime se inspirirali i njegove ideje dalje širili. Bili su to: Georges Rouault, obnovitelj religioznog slikarstva u Francuskoj, poznati pisci Daniel Rops i Georges Bernanos, a izvan Francuske Johannes Jörgensen, danski hagiograf i nobelovac za književnost, Pieter van der Meer de Walcheren, majstor katoličkog pjesništva u Nizozemskoj, češki pjesnik Jakub Deml, da spomenemo samo neke. Šveđanin Sven Stolpe rekao je za Bloy-a: »Znam

samo malo modernih pisaca koji su mi više dali. O njemu se može jedva što dublje izreći negoli to da je izmučenom modernom čovječanstvu jasno pokazao zbog čega trpi i zašto mora trpjeti.« To je zato što je otpalo od vjere. Na dnu svih kriza stoji kriza vjere.

Bloy je smatrao svojim životnim poslanjem ovo: »Ja sam svjedok. Moja je zadaća da u vremenu sveopćeg otpada od vjere pružam svjedočanstvo... Ja gledam u duhu mnoštvo neusporedivih mučenika, koji će ovu jadnu, zalutalu Evropu opet dovesti natrag k Bogu.«

Eto, što je značio i što još danas znači čovjek koji je sav živio od vjere i nade u Gospodinov konačni dolazak, u objavljivanje njegove slave i moći. Ta vjera treba da prožme i nas, da i mi postanemo tornjevi, svjetionici, koji će upirati prst prema jedinom spasenju. To je velika zadaća nas kršćana u suvremenom svijetu. Adventsko bogoslužje sa svojim snažnim, Bogom nadahnutim tekstovima, adventski propovjednici Izaija, Ivan Krstitelj, pozivaju nas da pripremimo putove za Gospodinov dolazak. Sveti Pavao poziva nas da budemo neporočni na dan Gospodina našega Isusa Krista. Hoćemo li čuti te glasnike? — Hoćemo li im se odazvati? Na ta pitanja s puno odgovornosti mora svatko za se sâm odgovoriti.

Dodatak

Iz Druge poslanice blaženoga Petra Apostola (3, 1—18) »... Jedno, ljubljeni, ne smetnite s uma: jedan je dan kod Gospodina kao tisuću godina, a tisuću godina kao jedan dan. Ne kasni Gospodin

ispuniti obećanje, kako ga neki sporim smatraju, nego strpljiv je prema vama, jer neće da tko propadne, nego hoće da svi prispiju k obraćenju. Kao tat će doći Dan Gospodnji u koji će nebesa trijeskom uminuti, počéla se, užarena, raspasti, a zemlja i djela na njoj razotkriti.

Kad se sve tako ima raspasti, kako li treba da se svi vi ističete u svetu življenju i pobožnosti, iščekujući i pospješujući dolazak Dana Božjega u koji će se nebesa, zapaljena, raspasti i počéla, užarena, rastaliti. Ta po obećanju njegovu, iščekujemo nova nebesa i zemlju novu, gdje pravednost prebiva.

Zato, ljubljeni, dok to iščekujete da mu budete neokaljani i besprijekorni, u miru...

Vi dakle, ljubljeni, pošto ste upozoreni, čuvajte se da ne biste, zavedeni bludnjom razularenika, otpali od svoje postojanosti. A rastite u milosti i spoznanju Gospodina našega i Spasitelja Isusa Krista! Njemu slava i sada i do u dan vječnosti! Amen!«

»... Treba, braćo ljubljena, imati na pameti i dobro razmišljati da smo se odrekli svijeta te smo u njemu kao gosti i putnici. Prigrlimo dan koji nas dovodi u naš dom i koji nas izbavlja odavle i oslobađa nas svjetovnih zamki da nas vrati u raj i kraljevstvo. Ta tko ne bi iz tuđine rado pošao u domovinu? A mi svojom domovinom smatramo raj. Ondje nas čeka velik broj milih i dragih; silnom željom nas očekuje velika četa roditelja, braće, djece. Oni su za svoj spas već sigurni, kolika li će to biti naša zajednička radost!« (Sv. Ciprijan, biskup i mučenik)

Sv. Franjo Ksaverski, jedan od najvećih Isusovih misionara

Poznati biblicist, isusovac Xavier Léon-Dufour, čiji je Rječnik biblijske teologije preveden na hrvatski, god. 1953. izdao je u Parizu knjigu pod naslovom »Saint F. Xavier, Itinéraire mystique de l'apôtre« (Sv. Franjo Ksaverski, mistični put apostola). To je veoma uspjela svečeva biografija, koja divno ocrtava njegov mentalitet. Njezin sažetak nalazimo u najnovijoj zbirci »Profili spirituali dei santi e beati della Compagnia di Gesù« (Duhovni profili svetaca i blaženika Družbe Isusove). Odatle vadimo najznačajnija mjesta, koja nam ocrtavaju dušu apostola Indije i Japana, srce jednoga od najvećih ljubitelja Isusa Krista, a zato i apostola.

»Ako je Franjo zasadio križ u dalekoj zemlji, to je bilo zato što je već bio zasađen u njegovu srcu, u njegovu tijelu. Snagom Isusova uskrsnuća on nadilazi prolaznost svoga djela i njegova je egzistencija tipična kao svakoga onoga koji se predao Duhu. Ona u nutarnjoj borbi koju je vodio Ksaver očituje pravi smisao i narav apostolata. Zid koji dijeli civilizaciju, otvara se jedino pred duhovnim ljudima, u kojima milost trijumfira nad grijehom...

Godine 1533. Bog svoga odabranika ne šalje odmah na druge kontinente, već u skrovitost molitve. On mu u njoj objavljuje i saopćuje svoju strastvenu ljubav prema dušama. Kroz 7 godina preko postepenih kušnja On ga uči da prepoznaje njegovo očinsko lice u svakoj okolnosti i da se daje bez pridržaja onima koji mu se budu približili. On mu u jednoj povlaštenoj zajednici, koja malo-pomalo postaje Družba Isusova, očituje pravo lice Crkve...

Godine 1541. Krist ga preko svog namjesnika šalje u službenu misiju, da bude kao apostolski nuncij u zemljama Istoka. Kristov apostol počinje tada proživljavati sliku Otkupitelja, koji premda bogat postade siromah, koji se ponizio postavši slugom svima, koji je trpio za spas svih ljudi, očitujući mu tako Božje beskrajno milosrđe prema grešnicima, tim živim knjigama, u kojima je naučio čitati...

U trećoj etapi, u apsolutnoj osamljenosti, čovjek Duha mora susresti protivnika, sam misterij zloće, prije nego podnese najveću kušnju pouzdanja, samu smrt...

Čovjek željâ, rođen u vrijeme obraćenja, razvio se pod beskonačnim nebesima i preoblikovao u čovjeka Duha... Čovjek nježna i osjećajna srca otkriva otisnutu u svoju dušu neprestanu prisutnost bratske zajednice, a u jednom daljem predjelu nego što je osjećajnost, otkriva kako kuca samo Srce Isusa Krista...

Iza čovjeka akcije krije se onaj koji je znao podnositi božansko djelovanje. Franjo prolazi svjetovima, ali svaki dan se u njemu produbljuje neka osamljenost, u kojoj sve više buja apsolutno pouzdanje. Slijedeći Krista do kraja on u njemu otkriva u neprestanoj radosti Trojstvo na djelu u njegovu životu i u svemiru, koji preobražava Ljubav. Zrno je umrlo u zemlji i žetva je pripravljena...«

Treba nam mnogo oštroumnosti da bismo mogli pratiti i razumjeti Dufourove analize Ksaverova mentaliteta. One nisu samo akrobacije jednoga teologa, već znak da se u samom Ksaveru krije jedna velika dubina, jedno silno bogatstvo, sposobno da hrani i one dubokoumne, a isto tako i male duše, koje su se s toliko pouzdanja znale utjecati zagovoru sv. Franje Ksavera, tako da je on postao jedan od najviše štovanih Družbinih svetaca. Recimo nešto i o tom štovanju!

Kult

Nakon svečane kanonizacije sv. Franje Ksavera 12. ožujka 1622. održane su velike svečanosti u Rimu, u Goi, po Španjolskoj, u Lisabonu, u Meksiku i općenito po crkvama i kolegijima Družbe Isusove. Neki gradovi izabrali su ga za svoga zaštitnika, a osobito protiv kuge. Tako ga je i Dubrovnik izabrao za svoga drugotnog zaštitnika s posebnim obvezama prema njemu. Mnogi pisci i umjetnici veoma su proširili glas o djelima i životu sv. Franje.

U Indiji, što je posve prirodno, velik broj kolegija i školâ nosi svečevo ime. U mnogim se krajevima veoma svečano obavlja milosna devetnica sv. Franji Ksaveru. Godine 1952., kad se slavila 400. obljetnica svečeve smrti, mnoge su zemlje izdale posebne poštanske marke s njegovim likom, i tako

je sv. Franjo Ksaverski postao u filateliji najviše zastupani isusovac.

Glavna svetišta sv. Franje nalaze se: u Goi (Bom Jesus), Kottaru, kod rta Comorina u južnoj Indiji, u Arippu na Ceylonu, u Rimu, u crkvi Gesù, gdje se čuva svečeva desnica, u dvorcu Javier u Navarri i drugdje. Kod nas je poznato svetište Ksaver u Zagrebu.

Godine 1910. sv. Franjo je proglašen zaštitnikom Djela za širenje vjere, a godine 1927. skupa sa svetom Malom Terezijom zaštitnikom svih misija. Postoji i čitav niz ustanova i redovničkih družbi koje nose njegovo ime.

Svečeva ličnost

Angelo Maria Raggi, vicedirektor biblioteke Civica u Milanu ovako opisuje Ksaverovu ličnost: »Bio je sangvinik i kolerik, sklon optimizmu i potištenosti, plemić po rođenju i značaju, stručnjak u skolastičkoj filozofiji, zadojen katoličkom vjerom, kakva je bila vlastita njegovu vremenu i kraju, s uvjerenjem i praksom askeze, zahvaćen iznutra duhom duhovnih vježbi svetog Ignacija i Svetim pismom, iskreno pobožan prema Gospi i sv. Tomi apostolu, čije je ime uveo u Confiteor. Osjećao je demona kao svoga protivnika. Bio je hrabar sve do granica ljudske razboritosti. Budući da je bio svetac, tražio je i od drugih herojske kreposti, pa je nesavršene lako otpuštao iz Družbe. Ipak je bio obljubljen od svіju te je već od prvih godina njegova boravka na Istoku rastao glas o njemu, pogotovo zbog njegovih čudesa. Uspjelo mu je obratiti i mnoge otvrdnule grešnike. U povijesti

Crkve ostaje kao apostol Indije i Japana i kao onaj koji je otkrio nove putove evangelizacije postavši uzorom i inspiratorom misionara moderne epohe. Bio je osnivač misija Družbe Isusove: organizirao je Indijsku provinciju otvarajući na prikladnim mjestima rezidencije i škole, opskrbljujući i udaljene misije potrebnim misionarima, angažirajući i laike i katehiste. Znao se prilagoditi različitim sredinama. Iako je krštavao nakon vrlo kratke pouke, ipak je mnogo inzistirao na dugoj i sistematskoj pouci nakon krštenja. Prevodio je i davao prevoditi katekizme i molitve na razne istočne jezike. Ciljao je na obraćenje poglavica, a služio se i ljudskim sredstvima da bi ljude što više privukao. Ipak je držao da je potrebna prisutnost Inkvizicije na Istoku. S ekonomske je strane prihvaćao potporu portugalskoga kralja kao i moralnu potporu njegovih predstavnika.

Veoma su lijepa njegova pisma. Ona odišu iskrenom pobožnošću i žarkom askezom, bogata su veoma zanimljivim vijestima, koje su izrečene lijepom neposrednošću. Neka od njih bila su tiskana na francuskom i njemačkom već g. 1545., a 1552. na talijanskom. Ona su silno pridonijela proširenju oduševljenja za misije ... «

Novi zavjet kao knjiga Crkve

Svake nedjelje u bogoslužju riječi čitamo tekstove iz Novoga zavjeta, Evanđelje obvezatno. Po njima ćemo, dakako, potpomognuti svjetlom milosti, najviše i ući u osobu Isusa Krista, u misterij svojega spasenja. U ovom svom razmišljanju kome kao polazna točka mogu poslužiti ove riječi sv. Marka: »Početak Radosne vijesti o Isusu Kristu, Sinu Božjemu« (1, 1) želimo pružiti pristup novozavjetnim knjigama, koji će nam omogućiti da se što bolje okoristimo službom riječi.

Jedna knjiga čovjeku znači toliko koliko je razumije. Knjiga, koju ne razumije, ne znači mu ništa. Isto to vrijedi, dakako uz dužne napomene, i za knjige Novoga zavjeta. Njih u potpunosti nećemo nikada shvatiti, ali nam je sveta dužnost da se trudimo steći smisao za čitavu Bibliju, a pogotovo za Novi zavjet. A kako se to stiče? — Čitanjem i slušanjem biblijskih tekstova. Da bismo doznali i nekako iskusili što se u toj knjizi krije, potrebno je da se s njome sprijateljimo, da nam ona postane najpouzdanija pratilica u životu.

Kad je riječ o Bibliji, onda znajmo da ona nije jednostavno iz neba pala i da nije napisana izvan kategorija vremena i prostora te da nosi oznake jednoga jezika i njegova mentaliteta, jedne kulture, i da je svatko ne može samo tako i bez daljnjega razumjeti.

Biblija je knjiga stara gotovo 4.000 godina, Novi zavjet gotovo 2.000 godina. Već sama ta činjenica kazuje da se ona bez pripreme ne može pravo čitati ni razumjeti. Svaka knjiga koja na sebi nosi pečat velike starine, za bolje razumijevanje traži uvod, a kod Biblije na to često puta zaboravljamo. Odatle pak i nastaju mnoge poteškoće. Zato je potreban ispravan pristup k Bibliji. Mi ćemo se ograničiti samo na pristup Novom zavjetu, jer nas izravno najviše zanima osoba Isusa Krista i njegovo djelo.

Podrijetlo Novoga zavjeta

Svi su novozavjetni svetopisamski tekstovi nastali u prvoj Crkvi. Oni su plod naviještanja i predaje prve kršćanske generacije, oni su svjedočanstvo prakršćanskoga naviještanja vjere. Evanđelja, Poslanice i Otkrivenje ne žele biti ništa već pisana propovijed o Isusu Kristu. Zbog toga pisci tih spisa govore jezikom svoga vremena, da bi ih njihovi čitatelji mogli razumjeti. Oni govore uživljavajući se u tadašnju situaciju. Oni crpe građu za pisanje iz tada već pomalo razvijene vjerske predaje. Svi su ti tekstovi nastali od kršćana i za kršćane i to u obliku tadašnje crkvene propovijedi. Oni naviještaju živu uskrsnu vjeru, to jest vjeru u Krista koji se rodio, živio, trpio, umro i uskrsnuo. Ovo posljednje je najvažnije i na njemu se sve temelji. Bez vjere u uskrsloga sve bi bilo u zraku, bez opravdanja. A sve što je bilo napisano, bilo je ne samo za svjedočanstvo u istinu uskrsnuća, već i za

buđenje vjere i da ta vjera postane životom vjernikâ.

Iz svega toga onda slijedi da je Biblija u svojoj neusporedivosti s drugim knjigama ne samo ljudska riječ već i Božja riječ. No unatoč tomu božanskom elementu, ona je i ljudska riječ i to ljudi prvih kršćanskih vremena. Preko njihova svjedočenja Bog govori i želi govoriti ljudima svih vremena, dakle i našega. Biblija je Božja poruka upravljena i nama. I prema tome, ako prihvaćamo Boga, onda nužno i sa svom ozbiljnošću moramo prihvatiti i njegovu poruku nama. Ona bi nas naprosto trebala zanimati kao nešto najvažnije i najvrednije što od nekoga možemo čuti i primiti.

Božju riječ koja je u Bibliji obučena u ljudsku, barem s obzirom na Novi zavjet, moramo tumačiti u svjetlu njezinoga povijesnog nastanka, a to je prva Crkva. »Apostoli su poslije Gospodinova uzašašća, ono što je On bio rekao i učinio predali svojim slušateljima s onim punijim razumijevanjem koje su sami — poučeni slavnim događajima Kristovim i svjetlom Duha istine — uživali. A sveti su pisci napisali četiri Evanđelja tako da su iz mnoštva onog što je bilo usmeno ili već pismeno predano — neke stvari probrali, a nešto sažeLi ili s obzirom na prilike u Crkvama — razvili. Oni su u svemu tomu, napokon, zadržali oblik navještaja, ali uvijek tako da nam priopće nepatvorenu istinu o Isusu. Jer — pisali oni iz vlastitog pamćenja i sjećanja, ili na temelju svjedočanstva onih koji su od početka bili očevici i postali sluge Riječi — pisali su s tom nakanom da upoznamo istinu onih riječi o kojima smo poučeni« (Dogmatska konstitucija »Dei Verbum« o božanskoj objavi, broj 19).

Primjena na život

Što iz svega toga slijedi za naš konkretni kršćanski život? — Slijedi ono što nas je u našem vremenu o tom predmetu poučio II. vatikanski sabor, koji kaže: »Sveti sabor sve Kristove vjerne jako i sasvim posebno potiče da učestalim čitanjem božanskih Pisama izuče 'najuzvišenije znanje — Isusa Krista'. Jer, ne poznavati Pisma, to je ne poznavati Krista! Neka, dakle, rado pristupaju samom svetom tekstu: bilo preko svete liturgije, krcate božanskim riječima, bilo preko Bogu odana čitanja, bilo preko prikladnih ustanova i drugih pomagala koja se u naše vrijeme s odobrenjem i brigom crkvenih pastira posvuda hvalevrijedno šire. A neka drže u pameti da čitanje Svetoga pisma treba da prati molitva: da ono postane razgovor između Boga i čovjeka« (»Dei Verbum« 25).

Pri čitanju i proučavanju Svetog pisma imajmo na pameti da su ljudi genija, kulture i pobožnosti, kao na primjer jedan sv. Jeronim, čitali Bibliju na koljenima te iz nje izvlačili veliku životnu mudrost, ćudoređe i svetost. Pristupajmo stoga i mi Bibliji, a osobito Novom zavjetu, prostodušno i ponizno, u želji da se susretnemo sa živim Bogom, koji izriče svoju misao i svoje planove ljubavi posredstvom svoga Sina Isusa Krista, koji u Sebi sakuplja svu objavu proglašujući se putem, istinom i životom čovječanstva željna spasenja.

Po Bibliji nam se, kako to lijepo naučava Origen, priopćuje jedna mudrost viša od ljudske

mudrosti i tako po njoj postajemo dionicima spasonosnih dokumenata, koji na sebi nose pečat božanske mudrosti. Imajmo, dakle, povjerenja u Bibliju, ona neka nam postane knjiga nad knjigama!

Sadržaj